

**REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM
PRIMORSKO-NOTRANJSKE REGIJE
za obdobje 2021-2027**

Strateški del

Pivka, junij 2022

Območje priprave RRP Primorsko-notranjske regije:

Občina Bloke
Občina Cerknica
Občina Ilirska Bistrica
Občina Loška dolina
Občina Pivka
Občina Postojna

Pripravljalec:

RRA Zeleni kras, d.o.o.
Prečna ulica 1, 6257 Pivka
Tel. št.: +386 5 721 2240, info@rra-zk.si
www.rra-zk.si, www.zelenikras.si

Vodja priprave: mag. Boštjan Požar
s sodelavci RRA Zeleni kras

in

Razvojni svet Primorsko-notranjske regije (RSR)

Predsednik RSR: Marko Rupar

SEZNAM KRATIC

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
BDP	Bruto družbeni proizvod
BIRR	Bruto izdatki za razvojno-raziskovalno dejavnost
CLLD	Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost
EGP	Finančni mehanizem Evropskega gospodarskega prostora
ESS	Evropski socialni sklad
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ETS	Evropsko teritorialno sodelovanje
EPDČ	Ekvivalent polnega delovnega časa
GGO	Gozdnogospodarsko območje
IKT	Informacijsko komunikacijske tehnologije
IRO	Indeks razvojne ogroženosti
FDO	Funkcionalno degradirano območje
KRVS	Kohezijska regija Vzhodna Slovenija
KRZS	Kohezijska regija Zahodna Slovenija
KS	Kohezijski sklad
NOO	Načrt za okrevanje in odpornost
NUTS	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
NVO	Nevladne organizacije
OŠO	Odprto širokopasovno omrežje
OVE	Obnovljivi viri energije
PE	Populacijska enota
RDO	Regionalna destinacijska organizacija
RRA	Regionalna razvojna agencija
RRP	Regionalni razvojni program
RRP PNR	Regionalni razvojni program Primorsko-notranjske regije
RS	Republika Slovenija
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
SRIP	Strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo
SRS	Strategija razvoja Slovenije

STO	Slovenska turistična organizacija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SWOT	Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti
UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
URE	Učinkovita raba energije
ZSRR-2	Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
ZUreP-2	Zakon o urejanju prostora

KAZALO

SEZNAM KRATIC	3
KAZALO	5
KAZALO TABEL	7
KAZALO SLIK	7
1 UVOD	8
1.1 Zakonski in institucionalni okvir	8
1.2 Postopek priprave RRP	10
1.3 Organizacija priprave RRP	10
2 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV	12
2.1 Predstavitev Primorsko-notranjske regije	12
2.2 Analiza stanja in razvojnih potencialov	14
2.2.1 Gospodarski razvoj	14
2.2.2 Človeški viri in širši družbeni razvoj	20
2.2.3 Razvoj turizma	26
2.2.4 Razvoj kmetijstva, gozdarstva in podeželja	30
2.2.5 Razvoj okolja in ohranjanje naravnih virov	37
2.2.6 Razvoj infrastrukture	42
2.3 Spodbujanje čezmejnega in mednarodnega potenciala	44
2.3.1 Teritorialno sodelovanje	44
2.3.2 Čezmejni programi	45
2.3.3 Drugi programi	45
2.4 Razvojni položaj regije v slovenskem in mednarodnem prostoru	45
2.5 Prostorski razvoj Primorsko-notranjske regije	46
2.5.1 Seznam veljavnih občinskih prostorskih načrtov v Primorsko-notranjski regiji	47
2.5.2 Seznam veljavnih državnih prostorskih načrtov v Primorsko-notranjski regiji in državnih prostorskih načrtov v postopku priprave	48
3 Vizija Primorsko-notranjske regije	50
4 Razvojna specializacija Primorsko-notranjske regije	51
5 Strateški razvojni cilji Primorsko-notranjske regije	53
6 Razvojne prioritete Primorsko-notranjske regije	55
6.1 Gospodarski razvoj Primorsko-notranjske regije	55
6.1.1 Konkurenčno gospodarstvo	56
6.1.2 Trajnostno gospodarstvo	57
6.1.3 Podporno okolje za gospodarstvo	58

6.1.4	Razvoj kadrov za potrebe gospodarstva	59
6.1.5	Internacionalizacija regije	60
6.1.6	Trajnostno upravljanje destinacije Zeleni kras	60
6.2	Razvoj zelene in nizkoogljične Primorsko-notranjske regije	62
6.2.1	Varovanje naravnih virov	62
6.2.2	Energetska učinkovitost in spodbujane rabe obnovljivih virov energije	63
6.2.3	Prilagajanje podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj ter krepitev odpornosti na nesreče	64
6.2.4	Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti in razvoj zelene infrastrukture v urbanem okolju	64
6.3	Izboljšana mobilnost in prometna povezanost regije	65
6.3.1	Razvoj prometne infrastrukture	66
6.3.2	Ureditev javnega prometa ter vzpostavitve novih oblik trajnostne mobilnosti	66
6.3.3	Zagotavljanje digitalne povezanosti regije	67
6.3.4	Nadgradnja športno-rekreativne letališke infrastrukture in storitev	68
6.3.5	Ureditev trajnostne mobilnosti na jezerih in rekah v turistično rekreacijske namene	68
6.4	Socialna, privlačna in solidarna regija	69
6.4.1	Kakovost usposabljanja, izobraževanja in vseživljenjskega učenja	70
6.4.2	Izboljšanje učinkovitosti trga dela in dostopa do kakovostne zaposlitve	70
6.4.3	Vključujoča in privlačna regija	72
6.4.4	Zdravo in aktivno življenje ter kakovost življenja v regiji	74
6.4.5	Nevladni sektor kot razvojni potencial regije	75
6.5	Skladen razvoj mest, mestnih naselij, naselij mestnih območij in podeželja	76
6.5.1	Regionalno prostorsko načrtovanje	77
6.5.2	Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij	77
6.5.3	Trajnostni razvoj podeželja	78
7	OCENA FINANČNE VREDNOSTI RRP PRIMORSKO-NOTRANJSKE REGIJE ZA OBDOBJE 2021-2027	80
8	OPREDELITEV IZVAJANJA RRP TER ORGANIZIRANOST SISTEMA SPREMLJANJA IN VREDNOTENJA RRP	81
9	OPREDELITEV SISTEMA INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP	82

KAZALO TABEL

Tabela 1: Preučevani kazalniki s področja gospodarstva v obdobju 2014-2020.....	14
Tabela 2: Bruto izdatki za razvojno raziskovalno dejavnost, delež glede na Slovenijo in v 1.000 EUR za leto 2018 (Vir: SURS)	17
Tabela 3: Viri financiranja razvojno raziskovalne dejavnosti (Vir: SURS 2020)	17
Tabela 4: Površina gozdov (Vir: ZGS 2020).....	31
Tabela 5: Lesna zaloga in letni prirastek: (Vir: ZGS 2020)	32
Tabela 6: Posek po oblikah lastništva (m ³) ter primerjava z možnim posekom po gozdnogospodarskih načrtih GGE: (Vir: ZGS 2020)	32
Tabela 7: Izbrani okoljski kazalniki v Primorsko-notranjski regiji (vir: SURS)	38

KAZALO SLIK

Slika 1: Primorsko-notranjska regija v okviru Kohezijske regije Vzhodna Slovenija.....	12
Slika 2: Kazalniki IRO v Primorsko-notranjski regiji v letu 2018 (UMAR, 2019).....	13
Slika 3: Število ekoloških kmetij v občinah Primorsko-notranjske regije v letu 2012 in 2020 (Vir: MKGP)	30
Slika 4: Izplačila vseh ukrepov PRP 2014-2020 po občinah (Vir: ARSKTRP)	34
Slika 5: Karta omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v Primorsko-notranjski regiji	49

1 UVOD

Regionalni razvojni program (v nadaljevanju: RRP) predstavlja temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni. Namen priprave RRP je uskladiti razvojne cilje na identificiranih razvojnih področjih v regiji, določiti instrumente in vire za njihovo uresničevanje ter tako prispevati k uveljavitvi interesov razvojnih partnerjev pri spodbujanju razvoja regije ter k identifikaciji razvojnih projektov, ki bodo najbolj prispevali k temu.

RRP Primorsko-notranjske regije za obdobje 2021-2027 (v nadaljevanju: RRP PNR) je pripravljen za geografsko območje Primorsko-notranjske razvojne regije, ki zajema šestih občin: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Loška dolina, Pivka in Postojna. Programsko obdobje za izvajanje regionalne politike je enako obdobju vsakokratne finančne perspektive EU in je določeno z zakonodajo EU.

V pričujočem dokumentu predstavljamo strateški del RRP PNR, ki vsebuje analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, razvojne cilje in prioritete regije v programskem obdobju ter določa razvojno specializacijo regije.

1.1 Zakonski in institucionalni okvir

Zakonsko podlago za pripravo RRP predstavljata **Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja** (Ur. l. RS, št. 20/11, 57/12 in 46/16, v nadaljevanju: ZSRR-2), ki v 13. členu določa namen in okvirno vsebino RRP ter **Uredba o regionalnih razvojnih programih** (Ur. l. RS, št. 69/12, 78/15; v nadaljevanju: Uredba o RRP), ki v 4. členu določa vsebino RRP. Uredba o RRP izpostavlja skladnost RRP s strategijo razvoja Slovenije in razvojnimi politikami, z državnim strateškim prostorskim aktom ter z varstvenimi in razvojnimi dokumenti zavarovanih in varovanih območij. Regionalna politika se tako načrtuje z naslednjimi medsebojno usklajenimi dokumenti:

Strategija razvoja Slovenije 2030 predstavlja krovni razvojni dokument na državni ravni. Osrednji cilj strategije je zagotoviti kakovostno življenje za vse, uresničuje pa se preko uravnoteženega gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja, kar ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove. Strategija določa pet strateških usmeritev in dvanajst med seboj povezanih razvojnih ciljev, s čimer postavlja srednjeročni temelj za razvoj države. Strategiji naj bi sledile področne oziroma sektorske strategije, regionalne in občinske strategije ter tudi programi in operativni izvedbeni ukrepi.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju: SPRS), ki jo Zakon o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 61/17; ZUreP-2) določa kot temeljni prostorski strateški akt o usmerjanju prostorskega razvoja države, se načrtuje do leta 2050 in predstavlja **krovni dokument za usmerjanje prostorskega razvoja** v Sloveniji. To je tudi osnova za usklajevanje sektorskih politik, ki pa je zaradi zamud pri pripravi SPRS v času priprave osnutka strateškega dela RRP PNR oteženo. Iz strokovnih podlag SPRS izhaja, da bo temeljno načelo in vodilo, ki mu bo pri usmerjanju prostorskega razvoja v Sloveniji strategija sledila, trajnostni prostorski razvoj, saj je prostor omejena dobrina, ki zahteva skrbno usklajevanje javnih in zasebnih interesov ter dolgoročno naravnano prostorsko načrtovanje. Med prioritetami načrtovanega prostorskega razvoja so: enakovredna vključenost Slovenije v evropski prostor, policentrični urbani sistem in regionalni prostorski razvoj, kakovostni bivalni pogoji, vitalna in urejena mesta, usklajeni

razvoj širših mestnih območij, povezan in usklajen razvoj prometnega in poselitvenega omrežja ter izgradnja gospodarske javne infrastrukture, vitalnost in privlačnost podeželja, krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine ter prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.

Varstveni in razvojni dokumenti zavarovanih in varovanih območij: V Primorsko-notranjski regiji je več varovanih in zavarovanih območij v okviru gozdnih površin. Za različne zavarovane gozdne površine veljajo gozdno gospodarski načrti, ki jih pripravlja Zavod za gozdove RS za obdobje desetih let. V teh načrtih so zajete informacije o gospodarjenju in varovanju opredeljenih površin znotraj zavarovanih območij. Notranjski regijski park ima za odprte površine tiste, ki niso poraščene z gozdom. Podrobnejši načrt upravljanja za presihajoče Cerkniško jezero opredeljuje upravljavske osnove, prednostne habitatne tipe, varstvene cilje ter usmeritve in ukrepe za doseganje varstvenih ciljev. Krajinski park Pivška presihajoča jezera za enkrat nima načrta upravljanja, pripravljen pa je dokument »Usmeritve za upravljanje in varstvo kulturne krajine« v krajinskem parku.

Poleg navedenega se pri pripravi RRP PNR upoštevajo tudi ostala razvojna izhodišča:

Programska izhodišča Evropske kohezijske politike 2021–2027, ki izhajajo iz objavljenega Predloga o večletnem finančnem okviru 2021–2027 (maj 2018). Zakonodajni sveženj na področju kohezijske politike prehaja iz enajst tematskih ciljev v trenutnem programskem obdobju na pet ciljev politik (CP) z opredeljenimi specifičnimi cilji in omejuje porabo sredstev na n+2:

- CP 1: pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe;
- CP 2: bolj zelena, nizkoogljična Evropa s spodbujanjem prehoda na čisto in pravično energijo, zelene in modre naložbe, krožno gospodarstvo, prilagajanje podnebnim spremembam ter preprečevanje in upravljanje tveganj;
- CP 3: bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne povezanosti IKT;
- CP 4: bolj socialna Evropa za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic;
- CP 5: Evropa, ki je bližje državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mest, podeželja in obalnih območij ter lokalnih pobud.

Skladno z opredeljenimi specifičnimi cilji politike EU ter Naložbenimi smernicami Evropske komisije je Republika Slovenija v letu 2019 pripravila dokument **Naložbene potrebe Republike Slovenije za obdobje 2021-2027**, ki opredeljujejo, katere izzive bodo naslavljali projekti, ki bi jih Republika Slovenija želela v finančni perspektivi 2021-2027 financirati s kohezijskimi sredstvi.

Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021-2027 - Izhodiščni osnutek opredeljuje črpanje sredstev v skladu s Strategijo razvoja Slovenije 2030, po petih ciljnih politik in vsebinah, ki jih opredeljuje Sklad za pravični prehod.

Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji (OP) bo natančneje opredeljeval cilje politik ter vsebine, ki bodo podprte s kohezijskimi sredstvi, kdo so upravičenci po posameznih ciljnih itd. Gre za najpomembnejše programske dokumente, s katerimi se zahteva skladnost projektov, financiranih iz kohezijskih sredstev in ki bodo natančneje določali pogoje in kriterije za dodelitev teh sredstev.

1.2 Postopek priprave RRP

Minimalno obvezno strukturo in metodologijo priprave in izvedbe ter način spremljanja in vrednotenja učinkov RRP določa Uredba o RRP. Pri pripravi sodelujejo:

- **Regionalna razvojna agencija** (v nadaljevanju: RRA) opravlja strokovne, tehnične in administrativne naloge pri pripravi RRP v sodelovanju z drugimi strokovnimi institucijami v regiji;
- **Razvojni svet regije** (v nadaljevanju: RSR) je organ usklajevanja razvojnih pobud in interesov v regiji. Člani sveta so predstavniki občin, gospodarstva v regiji ter nevladnih organizacij. RSR sprejme sklep o pripravi RRP, program priprave RRP, potrjuje predloge regijskih projektov, podpisuje Dogovor za razvoj regije ter sprejema letna in končna poročila o izvajanju RRP, ki jih pripravi RRA. RSR je Program priprave RRP za Primorsko-notranjsko regijo obravnaval dne 18. 9. 2018, istega dne je potrdil tudi sklep o pripravi RRP;
- **Svet regije** mora naknadno potrditi odločitev RSR o RRP in Dogovoru za razvoj regije. Svet regije sestavljajo župani vseh občin v regiji.

1.3 Organizacija priprave RRP

V Primorsko-notranjski regiji proces priprave novega RRP pomeni priložnost za okrepitev že vzpostavljenih povezav med relevantnimi razvojnimi partnerji v regiji, hkrati pa predstavlja izhodišče za vzpostavitev novih partnerstev in sodelovanja na ravni regije. Potreba po močnem in konstruktivnem regionalnem partnerstvu je namreč tudi v prihajajočem obdobju vedno bolj izrazita in osredotočena na pripravo skupnih iniciativ, s katerimi bi prispevali k uresničevanju razvojnih ciljev regije. RRP PNR tako za regijo predstavlja neke vrste povezovalni element pri opredeljevanju razvojnih potencialov Primorsko-notranjske regije v programskem obdobju 2021-2027 med občinami, gospodarstvom, nevladnimi organizacijami, izobraževalno sfero in ostalimi razvojnimi partnerji v regiji ter med kohezijskima regijama in Vlado RS.

Priprava RRP se je formalno začela dne 18. 9. 2019, ko je RSR potrdil Program priprave RRP Primorsko-notranjske regije za obdobje 2021-2027. Sodelavci RRA Zeleni kras smo pripravili analizo stanja ter pregled uresničevanja ciljev iz RRP Primorsko-notranjske 2014-2020. Na tej osnovi smo pristopili k skupnem programiranju na ravni Kohezijske regije Vzhodna Slovenija (NUTS 2), katere del predstavlja tudi Primorsko-notranjska regija. Predstavniki Primorsko-notranjske regije smo svoje interese predstavljali tudi v okviru teritorialnega dialoga z različnimi resorji, z namenom usklajevanja prioritet regije in naložbenih prioritet resorjev ter upoštevanja usmeritev s strani Evropske komisije. 13. 12. 2019 smo izvedli regijski posvet o razvojnih potencialih, v okviru katerega so potekale delavnice s predstavniki prenovljenih Odborov RSR. Udeleženci so podali pripombe na SWOT analize po posameznih razvojnih področjih ter opredelili ključne izzive regije. Na tej osnovi smo sodelavci RRA Zeleni kras pripravili predlog ciljev in posameznih ukrepov po področjih, ki so vključena v osnutek strateškega dela RRP. Slednji je bil posredovan v mnenje MGRT do dogovorjenega roka, 31. 12. 2019. V letu 2020 smo nadaljevali postopek usklajevanja z deležniki na ravni PNR predvsem z namenom priprave prvega osnutka programskega dela RRP. V ta namen smo konec leta izvedli seje treh odborov RSR (odbor za podeželje, človeške vire in širši družbeni razvoj ter okolje), kjer smo preverili in oblikovali predloge strateških razvojnih projektov PNR. Skladno z Operativnim načrtom o sodelovanju ministrstev

pri pripravi regionalnih razvojnih programov 2021-2027 je v letu 2020 sledila revizija in nadgradnja osnutka strateškega dela RRP, ki je bil na MGRT oddan skupaj s programskim delom RRP dne 30. 12. 2020. Nadaljnja priprava končnega dokumenta RRP PNR je sledila časovnici na nacionalni ravni, opredeljeni v že omenjenem operativnem načrtu o sodelovanju ministrstev pri pripravi regionalnih razvojnih programov za obdobje 2021-2027. Sledili sta še dve novelaciji dokumenta, zadnja je bila na MGRT oddana konec marca 2022. Priprava RRP temelji na doseganju konsenza glede razvojnih usmeritev in ciljev regije na sodelovanju med razvojnimi partnerji v regiji, pri tem so naloge sodelujočih pri pripravi RRP naslednje:

- **RRA Zeleni kras:** vodi in pripravlja RRP, koordinira aktivnosti za pripravo RRP, vzpostavlja razvojna partnerstva, sprejema in predlaga ustrezne strokovne odločitve, pripravlja poročila o izvajanju RRP, opravlja strokovna, administrativna, tehnična in druga opravila za pravočasen sprejem RRP, seznanja javnosti, izvaja promocijo in pripravlja informacijska gradiva in publikacije;
- **Razvojni svet regije (RSR) z odbori:** sprejme sklep o začetku priprave RRP, potrdi program priprave RRP, vodi in usmerja pripravo RRP, ga sprejme ter spremlja izvajanje RRP;
- **Svet regije:** aktivno sodeluje pri pripravi področnih programov in projektov, njihovih prioritet, ter potrdi odločitev RSR o sprejemu RRP;
- **Regijska razvojna mreža in ostali razvojni partnerji v regiji** (GZS Regionalna zbornica Postojna; Zavod Znanje Postojna; Notranjski regijski park; NEC Cerknica; LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom; LAS Notranjska; Regijsko stičišče nevladnih organizacij Primorsko-notranjske regije BOREO; Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna; Šolski center Postojna; Lokalni pospeševalni center Pivka; Zavod za turizem Pivka; Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik; OZS Območna obrtno-podjetniška zbornica Postojna; OZS Območna obrtno-podjetniška zbornica Ilirska Bistrica; OZS Območna obrtno-podjetniška zbornica Cerknica; Zavod RS za zaposlovanje OS Koper, Urad za delo Sežana, Ilirska Bistrica, Postojna; Zavod RS za zaposlovanje, OS Ljubljana, Urad za delo Cerknica, Logatec Vrhnika; Center za socialno delo Primorsko-notranjske regije, enote Postojna, Ilirska Bistrica in Cerknica; Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica; Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana; ZGS Območna enota Postojna; Zavod RS za varstvo narave OE Nova Gorica; Zavod RS za varstvo narave OE Ljubljana): se vsebinsko vključujejo na svojih področjih dela, sodelujejo pri pripravi strateškega in programskega dela RRP, pri izvedbi delavnic ter pri pripravi in izvajanju regijskih programov in projektov;
- **državne institucije preko nacionalnih delovnih skupin za razvojno načrtovanje:** sodelujejo pri umeščanju regijskih prioritet v nacionalne strateške dokumente in programe ter podajajo mnenja glede skladnosti ciljev regije s cilji posameznih resorjev;
- **širša zainteresirana javnost:** sodeluje in se vključuje s predlogi regijskih programov in projektov ter z mnenji in stališči o posameznih programih in projektih.

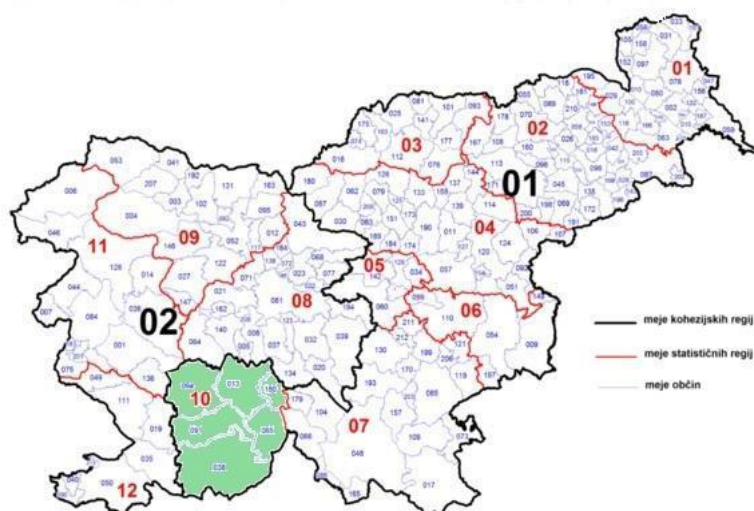
2 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV

Analiza regionalnih razvojnih potencialov temelji na analizi stanja na posameznih razvojnih področjih, glede na trenutno dostopne podatke¹. Ključne omejitve pri pripravi analize se nanašajo na neenotnost oz. nedostopnost podatkov po posameznih področjih, neažurnost (na nekaterih področjih so zadnji dostopni podatki iz leta 2018), kar vpliva na jasnost predstave o stanju na posameznih razvojnih področjih v regiji. Opaziti je trend zmanjševanja dostopnosti podatkov na ravni statističnih regij (NUTS 3), v večji meri pa so izpostavljeni podatki na ravni kohezijskih regij (NUTS 2), kar dodatno onemogoča bolj temeljito in metodološko primernejšo analizo stanja v regiji. Posameznih kazalnikov, ki so bili opredeljeni v RRP 2014-2020, se ne meri več, zaradi česar opredelitev stanja na določenih področjih ni podprta s kvantitativnimi podatki. Da bi zagotovili kar se da ustrezno analizo regionalnih razvojnih potencialov, smo analizo nadgradili s poglobljeno razpravo z deležniki, ki smo jo organizirali v okviru regionalnega posveta o regijskih razvojnih potencialih (december 2019) ter odborov RSR. Člani odborov in ostali zainteresirani udeleženci regijskega posveta so po področjih pregledali pripravljene analize, izpostavljene prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter skupaj izoblikovali jasno stališče in predstavo o razvojnih izzivih, s katerimi se Primorsko-notranjska regija sooča danes in s katerimi se bo soočala v prihodnje.

2.1 Predstavitev Primorsko-notranjske regije

Primorsko-notranjska regija ima 53.092 prebivalcev, kar znaša 2,53 % vseh prebivalcev Slovenije (2020) in je **najredkeje poseljena slovenska regija**. Regija je del kohezijske regije Vzhodna Slovenija (v nadaljevanju: KRVS) in vključuje šest občin: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Loška dolina, Pivka in Postojna. Regijo zaznamuje **ugodna geografska lega**: nahaja se na jugozahodnem delu Slovenije, v neposredni bližini štirih, sicer gospodarsko bolj razvitih slovenskih regij in blizu državne meje z Italijo in Hrvaško.

Slika 1: Primorsko-notranjska regija v okviru Kohezijske regije Vzhodna Slovenija

¹ Podatki so pridobljeni predvsem iz naslednjih virov: SURS, SI.STAT portal, AJPES, UMAR, Zavod RS za zaposlovanje, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Inštitut RS za socialno varstvo, Stanovanjski sklad RS, EKO sklad idr.

Ugodne prometne povezave predvsem z Osrednjeslovensko regijo omogočajo dostop do kar petih večjih gospodarskih centrov, v oddaljenosti do 80 km (Ljubljana, Trst, Reka, Koper, Nova Gorica). Regija ima slabo dostopnost z javnim potniškim prometom, saj ima le okoli 40 % prebivalstva postajališče javnega potniškega prometa s primerno pogostostjo voženj v kilometrski oddaljenosti. Veliko boljše pa so cestne in železniške povezave, predvsem z Osrednjeslovensko regijo. To omogoča delovne migracije v druge regije, kar vpliva tudi na relativno visok razpoložljivi dohodek prebivalstva, saj prebivalstvo lahko ustvarja dohodek v bolj razvitih regijah. Posledično je tudi **socialna vključenost prebivalstva višja od slovenskega povprečja**.

Primorsko-notranjska regija sodi med **razvojno bolj ogrožene regije**, saj po razvojni ogroženosti za programsko obdobje 2021-2027 (IRO) zaseda drugo mesto. Kar nekaj kazalnikov izstopa v pozitivno smer in kar nekaj tudi v negativno (glej Sliko 2). Z najnižjo gostoto poselitve je najredkeje poseljena regija v Sloveniji, temu se pridružuje tudi **staranje prebivalstva**. Oboje združeno je lahko ena največjih razvojnih ovir v prihodnje, saj tam kjer ni prebivalcev, tudi razvoja ne more biti.

Regija ima **nizek BDP na prebivalca**. Dosega manj kot tri četrtine slovenskega povprečja po tem kazalniku. **Primanjkuje delovnih mest**, vendar je kljub temu **registrirana stopnja brezposelnosti podpovprečna, stopnja delovne aktivnosti pa je visoko nadpovprečna** in je ena najvišjih v Sloveniji. Na drugi strani ima regija **nizek delež vlaganj za raziskave in razvoj** ter **visok delež varovanih območij**, ki pa jih vse bolj izkorišča tudi kot razvojno prednost.

Kljub temu, da je Primorsko-notranjska regija izboljšala skoraj vse kazalnike IRO, je bilo to izboljšanje v primerjavi z ostalimi regijami **premalo za zmanjšanje razvojnega zaostanka** za slovenskim povprečjem. Poslabšali so se predvsem kazalniki ogroženosti. Z ustanovitvijo krajinskega parka Pivška presihajoča jezera se je povečal **delež varovanih območij** na kar **95 % površine regije**, kar je največ med vsemi regijami. Poslabšala se je starostna struktura prebivalstva in **povečal indeks staranja prebivalstva**. Pričakovano trajanje življenja presega slovensko povprečje pri moških.

Slika 2: Kazalniki IRO v Primorsko-notranjski regiji v letu 2018 (UMAR, 2019)

Kakovost življenja v Primorsko-notranjski regiji je na nekaterih področjih nekoliko višja od slovenskega povprečja, **negativno pa izstopata stanovanjska prikrašanost² in nizek delež priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje**. Stanovanjska prikrašanost je ena najvišjih med regijami, saj kar tretjina prebivalstva živi v stanovanjih slabe kakovosti. Na javno kanalizacijsko omrežje sta priključeni le dve tretjini prebivalstva, kar je eden najnižjih deležev med regijami. Za regijo je ugodno tudi to, da ima primerjalno z drugimi regijami, **manj funkcionalno degradiranega prostora**. Njihovo število in tudi površina sta se v zadnjih treh letih celo zmanjšala zaradi vrnitve funkcionalno degradiranih območij v ponovno rabo. Regija najbolj izstopa po obisku v splošnih knjižnicah, ki so ob pomanjkanju kulturnih ustanov pogosto tudi center kulturnega dogajanja.

2.2 Analiza stanja in razvojnih potencialov

V nadaljevanju predstavljamo analizo stanja po področjih, opredeljenih v RRP Primorsko-notranjske regije za obdobje 2014-2020. Kjer je to mogoče, je analiza nadgrajena z oceno stanja bodisi na osnovi razpoložljivih podatkov bodisi na osnovi subjektivne ocene pripravljavcev analize oz. ostalih regijskih deležnikov.

2.2.1 Gospodarski razvoj

Tabela 1: Preučevani kazalniki s področja gospodarstva v obdobju 2014-2020

KAZALNIKI	VREDNOST V LETU 2013	DOSEŽENA VREDNOST
Neto dodana vrednost na zaposlenega v regiji za gospodarske družbe in s.p. (vir: SKEP GZS)	32.667 EUR/zap.	41.225 EUR/zap. (2020)
Regijski BDP (vir: SURS)	11.990 EUR/preb.	16.154 EUR/preb. (2019)
Delež regijskega BDP v nacionalnem BDP (vir: SURS)	1,80 %	1,80 % (2019)
Delež EBITDA v prihodkih (vir: AJPES)	7,67 %	9,60 % (2020)
Delež EBIT v prihodkih (vir: AJPES)	3,29 %	4,30 % (2020)
Delež prodaje na tujih trgih (vir: SKEP GZS)	47,70 %	49,90 % (2019)
Povprečna bruto plača na zaposlenega v regiji (vir: SURS)	1.272 EUR	1.576 EUR (2020)
Število registriranih gospodarskih družb (vir: AJPES)	1.025	1.134 (2020)
Število registriranih samostojnih podjetnikov (vir: AJPES)	1.819	1.412 (2020)

² Stopnja stanovanjske prikrašanosti po kakovosti stanovanja je vodilni kazalnik za spremljanje stanovanj kot področja kakovosti življenja

Število zaposlenih v gospodarskih družbah in pri samostojnih podjetnikih skupaj (vir: SURS)	8.867	9.568 (2020)
Investicije v osnovna sredstva v regiji - namesto Bruto investicije (Vir: SURS)	76 mio EUR	120 mio EUR (2018)
Število registriranih socialnih podjetij (Vir: MDDSZ)	0	4 (2020)
Število registriranih invalidskih podjetij (vir: MDDSZ)	6	4 (2020)
Število zaposlitvenih centrov (vir: MDDSZ)	0	1 (2020)
Število nosilcev dopolnilne dejavnosti na kmetiji s področja gozdarstva in lesarstva (vir: UE v regiji)	72	111 (2020)
Število delujočih d.o.o.-jev s področja predelave lesa (vir: AJPES)	63	56 (2020)
Število delujočih s.p.-jev s področja predelave lesa (vir: AJPES)	88	63 (2020)
Število spin-off podjetij s področja lesnopredelovalne industrije (vir: Intech-les)	22 (2013-2014)	0 (2020)

Izboljšanje gospodarskega utripa regije, zaostajanje za povprečjem Slovenije

Glede na razpoložljive kazalnike, s katerimi merimo konkurenčnost gospodarstva, lahko rečemo, da **gospodarstvo v regiji posluje boljše kot kdaj koli prej**. Le na področju lesarstva je zaznati upad števila poslovnih subjektov, ki poslujejo v panogi, kar je glede na potencial te panoge (surovina) zaskrbljujoče. Pozitivno je dejstvo, da so obstoječa podjetja v panogi zdrava in ustvarjajo dobre poslovne rezultate, kar pomeni, da je v panogi še razvojnega potenciala. Neto dodana vrednost na zaposlenega v regiji se je v primerjavi z vrednostjo iz leta 2013 (32.667 EUR na zaposlenega) povečala na 41.225 EUR na zaposlenega v letu 2020, v letu 2021 pa že na 45.018 EUR. Prav tako je prišlo do porasta regijskega BDP, v letu 2019 je bila vrednost BDP na prebivalca 16.154 EUR in je bila med najnižjimi v Sloveniji (slovensko povprečje je znašalo 23.165 EUR na prebivalca). Število hitrorastočih podjetij se je v primerjavi z letom 2013, ko je bilo le-teh v regiji 14, povečalo na 26 v letu 2019, kar predstavlja 2,2 % delež glede na Slovenijo.

Primorsko-notranjska regija glede na ostale regije **zaostaja pri podjetniški aktivnosti**. Po podatkih AJPES je bilo v letu 2020 v regiji registriranih gospodarskih družb 1.134, 1.412 samostojnih podjetnikov in devet zadrug, skupaj 2.555. Glede na leto 2013 se je število gospodarskih družb nekoliko povečalo, vendar se je v zadnjih letih ustalilo in je dvig na letni ravni neznamen, zmanjšalo pa se je število samostojnih podjetnikov. Povprečna mesečna plača na zaposlenega je bila v letu 2020 1.576 EUR, kar je za 5,2 % višja kot v letu poprej in hkrati za 11,2 % nižja od slovenske, ki je znašala 1.774 EUR.

Podatki AJPES kažejo, da so registrirane gospodarske družbe in samostojni podjetniki konec leta 2020 zaposlovali 9.568 ljudi, kar je 701 več kot v letu 2013. To je spodbuden podatek, ki kaže na rast števila delovnih mest v regiji. Hkrati pa ob rahlem naraščanju števila registriranih gospodarskih družb upada

število registriranih samostojnih podjetnikov, kar je zaskrbljujoče, saj nakazuje na zmanjšanje že tako nizke podjetniške aktivnosti in večjo naklonjenost ljudi tradicionalnim oblikam zaposlitve. Gre za pomemben izziv, ki ga bo z različnimi ukrepi in programi v programskem obdobju 2021-2027 nujno nasloviti.

Investicije v osnovna sredstva v regiji so se v primerjavi z letom 2013, ko je bila vrednost le-teh 76 mio EUR, povečale na 120 mio EUR v letu 2019. Posledično se je izkazala tudi večja **potreba po urejanju prostora za poslovno rabo** (širjenje poslovnih con, urejanje novih poslovnih con, inkubatorjev, ...).

Okrepljeno podporno okolje za razvoj gospodarstva in podporo podjetništvu

Napredek se kaže pri razvoju podpornega okolja za gospodarstvo in podjetništvo, saj se je institucionalna infrastruktura v regiji okrepila. Že od leta 2000 deluje **RRA Zeleni kras**, ki je čedalje bolj prepoznavna in predstavlja povezovalni člen med institucijami podpornega okolja v regiji. RRA izvaja široko paleto razvojnih nalog in podpornih storitev za podjetja, podjetnike in tiste, ki na podjetniško pot šele vstopajo. V sodelovanju z občinami RRA nudi subvencionirane podporne storitve, izvaja regionalno študentsko shemo, naloge regionalne destinacijske organizacije, vlogo vodilnega partnerja LAS Notranjska in še vrsto drugih razvojnih nalog. RRA izvaja tudi aktivnosti internacionalizacije regije, z namenom spodbujanja investicij in privabljanja investorjev v regijo, kar je nujno za dotok svežega kapitala in nov investicijski cikel.

V Postojni je začel delovati **mrežni podjetniški inkubator Perspektiva (PIP)**, ki v svojih prostorih omogoča učinkovito nastajanje in razvoj novih podjetij pod ugodnimi pogoji najema prostorov in s širšim naborem storitev za inkubirana podjetja. PIP krepi svojo prisotnost v regiji tudi preko izvajanja podpornih storitev subjektov inovativnega okolja v RS (SIO). V regiji so v načrtovanju ali v izvajanju projekti za izgradnjo novih inkubacijskih prostorov (proizvodni inkubator v IOC Neverke, storitveni inkubator v Pivki, inkubator na Blokah, itd.) ter tudi projekti ureditve in širitve poslovnih con.

V okviru podpornih storitev države za poslovne subjekte je bil v začetku leta 2018 uveden nov nacionalni sistem SPOT in sicer SPOT registracija in SPOT svetovanje. SPOT Registracija se v regiji izvaja na izpostavi AJPES v Postojni, na NEC Cerknica, UE Ilirska Bistrica in Obrtno-podjetniških zbornicah Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna. Podporo podjetništvu nudijo tudi **SPOT točke**, ki delujejo v vseh statističnih regijah. V Primorsko-notranjski regiji je nosilec SPOT svetovanja Območna obrtno-podjetniška zbornica Ilirska Bistrica. Regijsko organizirane točke SPOT svetovanje poleg izvajanja postopkov registracije, izbrisa in statusnih sprememb nudijo široko paleto storitev kot so informiranje, usposabljanje in delavnice, osnovno svetovanje, izmenjava dobrih praks, odpiranje novih poslovnih priložnosti, ipd.

GZS je reprezentativni zastopnik gospodarstva in je s svojim delovanjem v regiji prisotna že dolga leta. **Regionalna zbornica Postojna** je aktivni povezovalec gospodarskih subjektov v regiji in izstopa predvsem po delu z velikimi podjetji, ponudbi najrazličnejših poslovnih dogodkov in izobraževanj ter aktivnostmi na področju spodbujanja inovativnosti.

V preteklih letih so podporne institucije na področju podjetništva naredile korak proti povezovanju svojih aktivnosti in oblikovanju skupnih kakovostnih storitev za razvoj podjetništva. To sicer ostaja razvojni izziv tudi v prihodnje, ne glede na navedeno pa opisano stanje ocenjujemo kot pozitivno.

Nazadovanje razvojno-raziskovalne dejavnosti in slabši konkurenčni položaj regije

Nazadovanje je v Primorsko-notranjski regiji zaznati še na področju razvojne in raziskovalne dejavnosti. V letu 2018 v regiji beležimo enega izmed najnižjih deležev vlaganj v razvojno-raziskovalno dejavnost v Sloveniji, ki znaša 0,9 % (v letu 2013 je znašal 1,7 %).

Tabela 2: Bruto izdatki za razvojno raziskovalno dejavnost, delež glede na Slovenijo in v 1.000 EUR za leto 2018 (Vir: SURS)

REGIJA	2013	2018	2018 (v 1.000 EUR)
SLOVENIJA	100,00	100,00	892.724,00
Pomurska	2,30	0,60	4.948,00
Podravska	5,40	5,10	45.581,00
Koroška	0,90	0,90	8.076,00
Savinjska	9,50	9,00	80.398,00
Zasavska	1,40	1,40	12.462,00
Posavska	1,30	0,80	6.707,00
Jugovzhodna Slovenija	12,90	14,60	130.585,00
Osrednjeslovenska	46,10	53,00	473.301,00
Gorenjska	9,90	6,30	56.023,00
Primorsko-notranjska	1,70	0,90	8.067,00
Goriška	6,80	5,30	47.108,00
Obalno-kraška	1,90	2,20	19.467,00

Drastičen je **upad deleža državnih virov v bruto izdatkih za raziskave in razvoj (BIRR)**, ki je iz 25 % v letu 2013 upadel na 1,9 %, povečal pa se je delež virov gospodarskih družb v BIRR iz 74 % v letu 2013 na 81,9 % v letu 2018. Manjše povečanje beležimo pri deležu virov iz tujine v regijskem BIRR. Regija močno **zaostaja po številu raziskovalcev (v EPDČ)** glede na stanje v Sloveniji: v letu 2018 beležimo 1,2 % raziskovalcev (povečan iz 0,9 % v letu 2013). V evidenco ARRS je vpisanih 13 podjetij, ki so registrirala lastno razvojno ali raziskovalno skupino, regijska podjetja pa so nekoliko bolj aktivna pri črpanju EU sredstev na področju raziskovalno-razvojne dejavnosti: v obdobju od 2014 do 2019 je bilo uspešno odobrenih osem projektov v skupni vrednosti 4.696.217 EUR. V regiji deluje razvojni center Intech-les, nekaj regijskih podjetij je vključenih v t. i. SRIP-e, vendar gre v večini primerov za vsebinsko in finančno nizko stopnjo udeležbe v partnerstvu, tako da partnerstvo v SRIP-ih v prihodnje ostaja pomemben razvojni izziv za regijo.

Tabela 3: Viri financiranja razvojno raziskovalne dejavnosti (Vir: SURS 2020)

VIRI FINANCIRANJA	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	SLO	PNR	SLO	PNR	SLO	PNR	SLO	PNR	SLO	PNR	SLO	PNR
Delež virov gospodarskih družb v BIRR	64,0	74,0	68,4	78,3	69,2	74,3	69,2	97,3	63,1	73,4	62,6	81,9
Delež državnih virov v BIRR	27,0	25,0	21,8	21,7	19,9	23,6	20,2	1,9	22,9	-	23,7	-

Delež virov iz visokega šolstva v BIRR	0,0	0,0	0,5	0,0	0,3	0,0	0,4	0,0	0,5	-	0,5	-
Delež virov zasebnih nepridobitnih institucij v BIRR	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	-	0,2	-
Delež virov iz tujine v BIRR	9,0	0,0	9,3	0,0	10,6	2,2	10,2	0,8	13,1	-	13,1	-

Prevlada predelovalnih dejavnosti, trgovine in vzdrževanja motornih vozil

V regiji prevladujejo predelovalne dejavnosti, prisotnih je kar nekaj močnih gospodarskih panog, ki se z leti krepijo in prednjačijo po prihodkih, dodani vrednosti in zaposlenih. Izpostavili bi lahko **proizvodnjo izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnjo kovinskih izdelkov in drugih strojev in naprav, trgovino, elektro in elektronsko industrijo, živilsko industrijo, prevoznništvo, gradbeništvo** in pa tudi **lesarstvo**. V vseh navedenih panogah delujejo dobra in prodorna podjetja, ki tradicionalno dosegajo dobre poslovne rezultate in imajo velik potencial rasti. Podjetja v predelovalnih dejavnostih ustvarijo tudi največ dodane vrednosti, med podjetniki pa po ustvarjeni dodani vrednosti izstopa področje gradbeništva.

Potenciali regije na področju lesarstva, socialne ekonomije in digitalizacije premalo izkoriščeni

Na področju lesarstva, ki je bilo nekoč paradni konj regije, se je ohranilo nekaj močnih, pretežno srednjih podjetij, ki so dobro pozicionirana na trgu, preostalo v panogi pa so manjša (po večini mikro) podjetja oziroma mizarske delavnice. Podjetja, ki delujejo na podpodročju obdelave in predelave lesa in proizvodnje izdelkov iz lesa so v letu 2021 ustvarila največ čistega dobička. **Lesarstvo (gozdno-lesna veriga) ostaja perspektivna panoga** v Primorsko-notranjski regiji, potenciala te panoge v razvojnem smislu nikakor ne gre zanemariti. Regija je izredno bogata z gozdom, izrabo lesa pa je potrebno nadgraditi predvsem v smislu večje dodane vrednosti, ki jo prinese končni izdelek tudi pri manjših podjetjih v panogi.

Tudi na področju družbene odgovornosti v regijskem gospodarstvu se kaže manjši napredek: leta 2020 so bila v regiji registrirana štiri socialna podjetja, medtem ko v letu 2013 ni bilo nobenega. Leta 2018 so bili v Primorsko-notranjski regiji registrirani tudi en zaposlitveni center in štiri invalidska podjetja. Število slednjih se je sicer v primerjavi z letom 2013 zmanjšalo za dve.

Področje digitalizacije gospodarstva in družbe v pretekli finančni perspektivi ni bilo preučevano, prav tako ni dostopnih podatkov s tega področja na ravni regije, temveč le na ravni države. Ob informatizaciji in digitalizaciji poslovnih procesov gre tudi za vpeljavo novih produktov s področja IKT, ki ustvarjajo visoko dodano vrednost. Regija se zaveda pomembnosti razvoja tega področja; občine v regiji so pripravile strategije digitalizacije, pripravljen je bil tudi **Akcijski načrt digitalizacije Primorsko-notranjske regije**, ki naslavlja različna področja kot so energija, voda, okolje, občinske uprave, telekomunikacije, šport, kultura, turizem, mobilnost, kmetijstvo, varnost, zdravje ter zaščito in reševanje. V dokumentu so predstavljeni ukrepi in aktivnosti, ki bodo prispevali k spodbuditi procesa digitalizacije regije in bodo podlaga za nadaljnje aktivnosti regije na tem področju.

Razvoja kadrov za potrebe gospodarstva v pretekli finančni perspektivi nismo preučevali posebej. V letu 2016 je bil v okviru Šolskega centra Postojna vzpostavljen **Izobraževalni center sodobnih tehnologij (ICST)**, katerega poslanstvo je izboljšanje kompetenc kadrov na področju strojništva (CNC operaterji). ICST je namenjen izobraževanju kadrov v okviru formalnih programov izobraževanj kakor tudi usposabljanju zaposlenih v regijskih podjetjih. Delovanje ICST pomeni pomemben korak v smeri razvoja kadrov za potrebe gospodarstva v regiji. Podrobnejša analiza človeških virov je bila narejena pod prioriteto Človeški viri in širši družbeni razvoj.

Potreba po investicijah in svežem kapitalu

Regijsko gospodarstvo organsko napreduje, kazalci poslovanja regijskih podjetij se izboljšujejo, je pa **gospodarski napredek v regiji počasnejši od napredka razvitejših regij**, zato primerjalno z ostalimi regijami Primorsko-notranjska regija izgublja na konkurenčnosti. Razloge bi lahko iskali v strukturi gospodarstva (nizkotehnološke gospodarske panoge, proizvodno naravnana podjetja, majhen delež razvojno naravnanih podjetij, odsotnost vlaganj v raziskave in razvoj, prevlada tradicionalnih mikro podjetij itd.), ki s proizvodno naravnanoostjo ne zagotavlja z ostalimi regijami primerljive absorpcijske sposobnosti dostopa do razvojnega denarja. Sposobnost investiranja s strani regijskih podjetij je omejena, razpoložljivega prostora za investicije (tudi zaradi velikega deleža zavarovanih območij) ni na pretek, zato bo tudi zagotavljanje komunalno opremljenega prostora za večje investitorje za regijo velik izziv. Da bi regija zmanjšala razvojni zaostanek potrebuje investicije in svež kapital, ki bo generiral nova podjetja, nove gospodarske panoge, zaposlil visoko usposobljen kader, spodbudil podjetniško aktivnost, sodelovanje med gospodarstvom in raziskovalnimi institucijami ter povečal razvojno sposobnost regije. Velik izziv v prihodnje ostaja tudi **prehod iz proizvodnega na razvojno naravnano gospodarstvo**, kar pomeni sistematičen in dolgotrajen proces dela s podjetji.

PREDNOSTI	SLABOSTI
• Kadrovski potencial v regiji: predanost ljudi delu in pripravljenost za osebni razvoj, izobraževanje • Izvozna usmerjenost regijskega gospodarstva • Posluh občin za podporo gospodarstvu • Ugodna geografska lega (bližina Ljubljane, Kopra, Trsta, Reke) in prometne povezave (železnica, avtocesta) do regionalnih centrov • Podpovprečna zadolženost podjetij v regiji • Obstoj MSP v regiji, ki so se sposobna razvojno organizirati in povezovati • Zdrava orodjarska industrija • Kakovostni preskok v ponudbi in prilagodljivosti podpornega okolja • Poraščenost z gozdovi (les in biomasa kot surovina, turistični razvoj)	• Slabše razvito podjetništvo v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami • Neustrezno (razpršeno) upravljanje poslovnih con • Slabše notranje prometne povezave • Nizka dodana vrednost na zaposlenega • Prisotnost degradiranih območij • Slabo razvit industrijski sektor (premalo delovnih mest z visoko dodano vrednostjo) • Šibka raziskovalno-razvojna dejavnost

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• Krepitev inovacijske in raziskovalno-razvojne dejavnosti v regijskih podjetjih • Površina prostorov in zemljišč v obrtnih in poslovnih conah se povečuje • Potencial za hiter razvoj inovativnosti in inovacijske kulture v podjetjih • Krepitev mrežnega in strateškega povezovanja med gospodarstvom, RR in institucijami znanja • Razvoj podpornega okolja za razvoj start-up, malih in srednjih podjetij • Digitalizacija podjetij • Izpopolnjevanje menedžerskih znanj • Krepitev investicijskega potenciala regije • Nadgradnja finančnih mehanizmov za zagon novih podjetij ter investicije v že obstoječih • Večanje dodane vrednosti izdelkov in storitev, boljše izkoriščanje znanja in na znanju temelječih končnih izdelkov in storitev • Umestitev novih gospodarskih con za »vselitev« podjetij (zagotovitev pogojev za poslovanje) • Razvoj programov za prenos znanja in krepitev razvojnih oddelkov v podjetjih vključno z razvojem inovacij • Boljša povezanost med gospodarstvom (predvsem MSP), podpornimi institucijami ter javnim in zasebnim sektorjem • Spodbudno in podporno okolje za spodbujanje internacionalizacije in mednarodnega sodelovanja • Privabljanje investicij, zagotavljanje podpore investitorjem ter večja vpetost regijskih podjetij v mednarodni trg • Izboljšanje sodelovanja z raziskovalnimi in izobraževalnimi institucijami in razvoj lastnih produktov • Razvoj malega podjetništva in obrtništva (spodbujanje podjetniške miselnosti in kulture) • Razvoj dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, ki v regiji še niso razvite • Spodbujanje novih načinov dela (delo na daljavo, delo na domu, e-delo)	• Odliv strokovnega kadra iz regije • Odločevalci, ki vplivajo na razvoj ključnih razvojnih projektov v regiji, delujejo izven nje • Neučinkovita poraba sredstev za raziskave in razvoj • Zavračanje tujih neposrednih investicij (TNI) s strani domačih podjetnikov in gospodarskih družb • Nepripravljenost gospodarstva na novo gospodarsko krizo • Pomanjkanje surovin, kot posledica ekološke krize • Podjetja tekmujejo z obsegom proizvodnje ter nizko ceno, ne pa z inovativnostjo (vrednota je delo, ne pa znanje) • Potencialna nezmožnost pridobivanja razvojnih sredstev zaradi pomanjkanja njihove razvojne orientiranosti (premalo lastnega razvoja, inovativnosti, sodelovanja z institucijami znanja in R&R institucijami) ter s tem dodatna izguba konkurenčnosti teh podjetij • Podjetja ne načrtujejo svojega lastnega razvoja, kar zavira njihovo dolgoročno razvojno sposobnost • Selitev proizvodnih obratov iz regije v ugodnejša poslovna okolja

2.2.2 Človeški viri in širši družbeni razvoj

Ocena stanja na področju človeških virov in širšega družbenega razvoja kaže na dober **razvojni napredek na tem področju v obdobju 2014-2020**, čeprav posamezni razvojni izzivi še ostajajo. V programskem obdobju 2014-2020 sta potekala dva obsežna programa RRP 2014-2020, eden z ukrepi,

ki se nanašajo na spodbujanje razvojnega potenciala človeških virov ter drugi z ukrepi, ki se nanašajo na večanje kakovosti življenja v regiji.

Staranje prebivalstva in povečevanje selitvenega prirasta

Primorsko-notranjska regija je imela v letu 2020 53.092 prebivalcev, kar predstavlja 2,5 % vseh prebivalcev Slovenije. S 36 prebivalci/km² predstavlja najredkeje poseljeno regijo v Sloveniji. Delež žensk je 49,3 %, delež moških pa 50,7 %. **Prebivalstvo v regiji postaja vse starejše.** Povprečna starost prebivalcev se je zvišala iz 42,6 let (v letu 2013) na 44,2 let (v letu 2020). Prav tako se povečuje indeks staranja, ki je bil v letu 2020 139,8 (v letu 2013 je znašal 121,2), kar pomeni, da je na 100 oseb, mlajših od 15 let, prebivalo 139,7 oseb, ki so bile stare 65 let ali več.

Nadaljevanje trenda staranja prebivalstva pomembno vpliva na razmere na trgu dela kot tudi na potrebo po storitvah, ki zagotavljajo višjo kakovost življenja v starosti (pomoč na domu, dolgotrajna oskrba starejših ter ostale socialne in zdravstvene storitve). V obdobju epidemije COVID-19 se je izkazalo, da temeljito prenavo potrebuje tudi zdravstveni sistem, potrebna so vlaganja v infrastrukturo in opremo, prav tako pa v izboljšanje in razvoj ter dostopnost preventivnih in kurativnih zdravstvenih storitev (zdravstvo, socialne storitve, oskrba starejših itd.). Gre za dejavnik, ki znatno pogojuje aktivnosti na obravnavanem razvojnem področju in pomembno vpliva tudi na stopnjo uspešnosti pri uresničevanju razvojnih načrtov.

Ob navedenem beležimo občutno **zmanjšanje naravnega prirasta** (v letu 2013 je bil pozitiven 64, v letu 2020 pa beležimo znaten upad na -164) ter velik porast selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev (v letu 2013 je ta znašal 0,2, v letu 2020 pa 10,2), kar spreminja tudi značilnosti prebivalstva in posledično obliko regijskega razvoja na področju človeških virov in širšega družbenega razvoja. Skladno s subjektivno oceno Odbora RSR za človeške vire in širši družbeni razvoj predvsem zaradi povečanega selitvenega prirasta beležimo povečano **potrebo po ustreznejši stanovanjski politiki** ter po okrepitvi podpore pri usklajevanju zasebnega in poklicnega življenja. Ker je med priseljenci zaznati porast oseb iz tujih držav, se povečuje potreba po sistemskih pristopih integracije v skupnost, ki zahtevajo dolgoročno planiranje in celostno obravnavo.

Stopnja stanovanjske prikrajšanosti po kakovosti stanovanja je vodilni kazalnik za spremljanje stanovanj kot področja kakovosti življenja. Gre za delež gospodinjstev, ki imajo težave s streho, ki pušča, oz. z vlažnimi stenami/temelji/tlemi, s trhlimi okenskimi okvirji ali tlemi. Primorsko-notranjska regija je bila v letu 2018 po tem kazalniku za zadnjem mestu, čeprav je bila površina na stanovalca nekoliko višja od povprečja.

Pregled razpoložljivosti stanovanj v regiji kaže na relativno **šibkost regije na stanovanjskem področju**, saj je trenutno prostih oz. razpoložljivih manj kot 20 stanovanj. Obenem je v izgradnji preko 100 stanovanj, 47 v Postojni in 72 v Cerknici. V obdobju nekaj let je načrtovana gradnja večjega števila stanovanj v vseh občinah v regiji. Občina Postojna načrtuje gradnjo 310 novih stanovanj do leta 2024, ki bi bila lahko vseljiva do leta 2027. Občina Pivka v treh večstanovanjskih objektih v prihodnjih letih načrtuje okvirno 50 stanovanjskih enot, Občina Ilirska Bistrica pa najprej gradnjo enega večstanovanjskega objekta s 16 stanovanjskimi enotami, v primeru povpraševanja pa je predviden še en večstanovanjski objekt. Vse občine v regiji (razen Občine Pivka) trenutno razpolagajo tudi s prostimi zemljišči, ki so namenjena za individualno gradnjo. Obstoječa in načrtovana gradnja večstanovanjskih

objektov v regiji kaže na povečano **odzivnost lokalnih skupnosti na potrebe na stanovanjskem področju**, kar je dober signal za razvoj regije, kliče pa po boljšemu razvojnemu načrtovanju in izvajanju stanovanjske politike v regiji.

Več izobraževalnih programov, izziv zagotavljanja kompetentnih kadrov za potrebe regije

Na področju izobraževanja in usposabljanja ugotavljamo, da se v regiji **zmanjšuje število prebivalcev, vključenih v terciarno izobraževanje**, kar je nasprotno od zastavljenega cilja: v letu 2013 je bilo v regiji 2.366 študentov, kar predstavlja 4 % vseh prebivalcev, v letu 2020 pa kar 609 manj (1.757 študentov) oz. le še 3,3 % vseh prebivalcev v regiji. V preučevanem programskem obdobju se je sicer v regiji povečalo število izvajalcev izobraževalnih programov v regiji (iz 2 v letu 2013 na 5 v letu 2020), prav tako tudi število izobraževalnih programov (iz 42 v letu 2013 na 70 v letu 2018 in na v letu 2020), kar je spodbudno. Povečano je tudi število programov vseživljenjskega učenja, glede na subjektivno/kolektivno oceno Odbora RSR za človeške vire in širši družbeni razvoj, narašča tudi število udeležencev in t. i. vključitev v tovrstne programe. Navedene informacije kažejo na **napredek na področju izobraževanja in usposabljanja**, med razvojnimi izzivi pa kljub temu ostaja skrb za zagotavljanje visoko izobraženih in kompetentnih kadrov, ki bodo prilagojeni potrebam delodajalcev. Izobraževanje še vedno igra veliko vlogo pri spodbujanju prebivalstva k ohranjanju zdravega življenjskega sloga in življenjske vitalnosti, kar pa v regiji ocenjujemo kot dobro razvito področje.

Tako v zasebnem, družbenem kot profesionalnem življenju se bomo morali prilagoditi tehnološkemu razvoju, kar terja izboljšanje digitalnih kompetenc za vse prebivalce. Še vedno bomo spodbujali vseživljenjsko učenje in medgeneracijsko sodelovanje, ki posledično vplivata na izboljšanje socialne vključenosti ter krepitev kompetenc ter znanja.

Delovna aktivnost regijskega prebivalstva je v primerjavi z letom 2013 narastla (32,2 % v letu 2013 v letu 2020 stopnja delovne aktivnosti znašala 69,9%), stopnja registrirane brezposelnosti v regiji pa se je iz 12,8 % v letu 2013 zmanjšala na 8,3 % v letu 2020. Glede na relativno ugodno gospodarsko situacijo ti podatki sicer niso presenetljivi, gre pa za raven, ki jo želimo v regiji ohraniti tudi v prihodnje oz. še povečati trend zmanjševanja stopnje registrirane brezposelnosti. Odstotek brezposelnih v starostni skupini nad 50 let se je, tako kot splošna stopnja registrirane brezposelnosti, zmanjševal in je bil septembra 2020 9,3 %. Podatek kaže na še vedno prisotno **problematiko zaposlovanja starejše delovne sile**: ta skupina postaja vedno številčnejša, kar nakazuje na pomembnost obravnave te kategorije delovne sile. Hkrati pa je spodbuden podatek, da se je **znižal delež brezposelnih s srednješolsko ali poklicno izobrazbo**, za kar 23,7 odstotnih točk (iz 49,5 % v letu 2013 na 25,8 % v letu 2019), kar kaže tudi na večjo absorpcijsko zmogljivost delodajalskih organizacij. Ob tem pa je treba dodati še, da v Primorsko-notranjski regiji v letu 2020 beležimo kar 71,1 % delovnih migrantov, ki odhajajo na delo zunaj regije prebivališča, delež pa se iz leta v leto povečuje in nas postavlja med vodilne med regijami v Sloveniji ter daleč nad slovenskim povprečjem, ki znaša 19,8 %. To nakazuje na **pomembnost ustvarjanja novih delovnih mest v regiji**, kar predstavlja velik razvojni izziv v tem programskem obdobju.

Med pomembnimi instrumenti za spodbujanje zaposlovanja v Primorsko-notranjski regiji izpostavljamo **regijsko štipendijsko shemo**, ki je prepoznana kot uspešna tudi med njenimi uporabniki. Število štipendistov in delodajalcev, vključenih v regijsko štipendijsko shemo, je znatno preseгло zastavljene cilje: v shemo je bilo konec leta 2020 kumulativno vključenih 293 štipendistov in 96

delodajalcev (v letu 2013 pa je bilo vključenih 179 študentov in 39 delodajalcev). Gre za instrument, ki ga velja ohranjati tudi v prihodnje, glede na izraženo subjektivno oceno stanja v Primorsko-notranjski regiji pa ga je treba dopolniti in nadgraditi z drugimi podpornimi mehanizmi.

Dostopnost zdravstvenih storitev ostaja izziv za regijo

V regiji beležimo zmeren **napredek pri ohranjanju in izboljšanju zdravja prebivalcev** v regiji, z zagotavljanjem kakovostnih zdravstvenih storitev. Po eni strani v regiji beležimo pridobitev novih zdravstvenih storitev (npr. Center za duševno zdravje otrok in mladostnikov, Dnevni center za otroke in mladostnike), po drugi strani pa je moč zaznati ukinjanje posameznih zdravstvenih storitev po celotni regiji, s čimer se povečuje nedostopnost zdravstvenih storitev in centralizacija le-teh. Od leta 2013 se je povečalo število zdravnikov in zobozdravnikov na 100.000 prebivalcev (v letu 2013 131,4 zdravnikov in 57,1 zobozdravnikov na 136,3 zdravnikov in 58,7 zobozdravnikov v letu 2020) ter tudi število medicinskih sester in število babic na 100.000 prebivalcev (121,8 medicinskih sester ter 20,9 babic v letu 2013 na 195 medicinskih sester ter 28,3babic v letu 2020). Število slednjih je sicer še vedno nad slovenskim povprečjem, zahvaljujoč delujoči regijski Bolnišnici za ženske bolezni. Povečanje števila zdravstvenega osebja za zagotavljanje kakovostnih zdravstvenih storitev v regiji ter hkratna širitev dostopnosti zdravstvenih storitev vsem prebivalcem regije je tako še vedno med razvojnimi izzivi Primorsko-notranjske regije tudi v prihodnje.

Kultura in kulturna dediščina sta pomembna gradnika družbenega razvoja

Regija ima vrsto kulturnih ustanov, ki pomembno prispevajo h kulturni ponudbi: kulturne domove, muzeje, knjižnice, galerije, glasbene šole in ostale kulturne ustanove, regijsko kulturno ponudbo pa dopolnjujejo ljubiteljska kulturna dogajanja, ki jih organizirajo številna lokalna kulturna in druga društva. Za območje je še posebej značilna slednja oblika delovanja na področju kulture, ki se še vedno krepi in je v porastu, kar lahko pričakujemo tudi v prihodnje. Po evidencah RDO Zeleni kras **narasča število obiskovalcev muzejev in zbirk**, v letu 2013 je bilo zabeleženih 59.748 obiskovalcev, v letu 2019 je to število naraslo na 116.940 obiskovalcev, v letu 2020 pa je muzeje in zbirke obiskalo 50.893 obiskovalcev, pri čemer gre upad števila obiskovalcev pripisati epidemiji koronavirusa.

Regijska kulturna dediščina je izjemno bogata in predstavlja dobro izhodišče za obogatitev turistične ponudbe in družabnega življenja. V regiji se kaže potreba po kakovostni revitalizaciji in obnovi dediščine, v zadnjem obdobju je v primerjavi s prejšnjo finančno perspektivo zaznati večja vlaganja v nepremično in premično dediščino (npr. Hiša izročila, Park vojaške zgodovine, Notranjski muzej).

Obdobje COVID-19 je področju kulture prineslo nove probleme in izzive. Poleg izgube občinstev in izpada dohodka, se je v času krize spremenil način organizacije (usmerjanje tokov, upoštevanje NIJZ napotkov itd.), spremenila se je promocija dogodkov, dostopnost prireditev in s tem povezane predhodne prijave na dogodke. Posledično se je povečal obseg digitalizacije in nastala je potreba po nakupu nove opreme ter usposabljanju kadrov za ravnanje z IT opremo. V regiji želimo zagotoviti socialno vključenost ter pravičnost, dostopnost do kakovostnih delovnih mest, izobraževanja in zdravstvenih storitev. Prav tako želimo spodbuditi k oblikovanju in zanimanju za športne in kulturne aktivnosti, ki prispevajo k bolj zavestni, vključujoči in zdravi družbi. Razvojne napore na tem področju bo tako potrebno usmeriti v:

- vstopanje v mednarodne kulturne projekte,
- ustvarjanje podpornega okolja in spodbujanje kreativnih kulturnih industrij,
- delo z mladimi na področju kulture z namenom razvoja kakovostnih ustvarjalcev in publike, kar bo vplivalo na kakovost kulturne produkcije,
- sodelovanje med občinami in strokovnimi institucijami pri revitalizaciji kulturne dediščine, vzpostavljanje kakovostnih primerov ohranjanja kulturne dediščine, ki bodo zgled ostalim deležnikom in bodo ustvarjali novo vrednost,
- spodbujanje podpornega okolja na področju kulture (ustanovitev strokovnega organa, delujočega znotraj regijskega povezovanja na področju kulture; ustanovitev zagovorniškega organa za pridobivanje državnih sredstev za vlaganja v kulturo).

PREDNOSTI	SLABOSTI
• Zmanjševanje brezposelnosti zaradi krepitev potreb gospodarstva po delovni sili • Stopnja brezposelnosti je med najnižjimi v državi • Usposobljena delovna sila • Relativno visoka stopnja vključenosti ranljivih skupin v izobraževalne sisteme • Vzpostavljena in dobro delujoča mreža nevladnih stičišč • Porast aktivnosti za spodbujanje vseživljenjskega učenja (pridobitev programov večgeneracijskih centrov) • Naraščanje stopnje vključenosti prebivalstva v vseživljenjsko izobraževanje • Udeležba regijskih podjetij v poklicnem izobraževanju in usposabljanju narašča • V regiji narašča ponudba podpornih storitev za svetovanje, razvoj podjetništva, poklicno in nadaljnje izobraževanje in usposabljanje • Večja povezanost podpornih organizacij za svetovanje, razvoj podjetništva, izobraževanje in usposabljanje • Uspešno delovanje regijske štipendijske sheme • Visoka kakovost življenja zaradi zdravega naravnega okolja • Visoko zadovoljstvo prebivalstva z življenjem v regiji • Dobra mreža zdravstvenih institucij v regiji • V regiji deluje ena uspešnejših bolnišnic za porodništvo in ženske bolezni v državi • Vzpostavljena mreža preventivnih zdravstvenih programov in promocijskih aktivnosti za spodbujanje zdravega načina življenja • Vzpostavljena Center za otroke in mladostnike ter Center za duševno zdravje otrok in mladostnikov • Bogata kulturna dediščina	• Nadaljevanje trenda staranja prebivalstva • Še vedno premalo prilagojeni izobraževalni programi potrebam v gospodarstvu • Sistemske ovire za razvoj izobraževalnih programov (oteženo ustanavljanje novih izobraževalnih programov, visoka stopnja birokratizacije tovrstnih postopkov itd.) • Število vključenih v terciarno izobraževanje se znižuje • Premalo zaposlitvenih priložnosti (še posebej za mlade, izobražene kadre) • Visoka stopnja dnevnik migracij iz podeželja v razvita središča oz. čez mejo • Beg možganov v druge, bolj razvite regije ali v tujino • Izrazita stanovanjska problematika • Pomanjkanje ponudbe za oskrbovanje starejših in specifičnih, zdravstveno zahtevnih skupin (npr. demenca) • Slaba ozaveščenost prebivalstva o možnostih, ki jim jih ponujajo obstoječi programi socialne pomoči (oblike pomoči, storitve, ki so jim namenjene itd.) • Regija beleži upadanje naravnega prirasta. • Število zdravnikov na 1000 prebivalcev je še vedno krepko pod državnim povprečjem. • Znižuje se število zdravstvenega osebja, predvsem medicinskih sester in babic v regijskih institucijah. • Neprepoznavnost vrednosti kulturne dediščine in njenih razvojnih potencialov s strani razvojnih akterjev. • Pomanjkanje celostnih lokalnih strategij pri izvajanju kulturnih programov.

● V regiji aktivno deluje muzej regionalnega pomena, ki uspešno zbira, hrani in varuje dediščino tega prostora ● Bogata društveno-kulturna ponudba ● Kontinuirani kulturni programi, ki se izvajajo v kulturnih domovih, knjižnicah, muzejih in drugih institucijah. ● Izkušnje javnih in zasebnih institucij z izvajanjem mednarodnih projektov. ● Javne investicije v športne programe in infrastrukturo naraščajo ● Relativno dobro razvita športna infrastruktura ● Velika vključenost mladih v športne aktivnosti, tudi v okviru organiziranih programov vzgojno-izobraževalnih institucij ● Pestra (naraščajoča) ponudba športnih programov za specifične ciljne skupine (npr. starejši).	● Nepovezanost ponudnikov kulturnih programov in dogodkov, kar posledično pomeni slabšo ponudbo in manj priložnosti za pridobivanje sredstev.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
● Zaznana multikulturalnost ● Krepitev koncepta trajnostnega razvoja tudi pri ustvarjanju delovnih mest ter pri izobraževalnih programih (razvoj zelenih delovnih mest) ● Spodbujanje kulture podjetništva, s poudarkom na inovativnosti in kreativnosti, tudi preko razvoja socialnega podjetništva in socialnih inovacij ● Raziskati potencial kreativnih industrij za razvoj regijskega gospodarstva ● Razvoj programov za nadaljnje zmanjševanje (predvsem strukturne) brezposelnosti ter okrepljeno sodelovanje med regijskimi institucijami in zavodom za zaposlovanje pri tem ● Ustvarjanje primerne okolja za mlade družine (iz regije in od drugod) v regiji (ustvarjanje ugodnih možnosti za bivanje, delo in družabno življenje) ● Iskanje novih modelov delovanja vzgojno-izobraževalnih institucij (npr. čas varstev, prilagojen delovnemu času; različne oblike vzgojnih programov, obogatitev obstoječih vzgojno-izobraževalnih programov z alternativnimi didaktičnimi programi (npr. z izkustvenim učenjem v naravi) itd.) ● Nadaljnje ustvarjanje priložnosti za razvoj izobraževalne mreže na srednješolski, poklicni, višji, visoki in univerzitetni šolski ravni ● Spodbujanje socialne vključenosti ranljivih in težje zaposljivih z razvojem programov za večjo socio-ekonomsko integracijo ranljivih skupin v širše družbeno okolje	● Neugodni demografski trendi ● Slabšanje pogojev delavcev v podjetjih in prenizka stopnja krepitve večšin in kompetenc zaposlenih (npr. neustrezna kadrovska politika, neprilagojenost podjetniških praks starostnim trendom itd.) ● Izpostavljenost delovno aktivnega prebivalstva škodljivim učinkom sodobnega načina življenja ● Naraščanje števila beguncev in problem njihove integracije v okolje ter naraščanje nestrpnosti lokalnega prebivalstva ● Nastajanje spalnih naselji, zaradi nadaljnjih migracij v razvita središča in tujino ● Povečevanje socialne izključenosti, še posebej na podeželju ● Propadanje kulturne dediščine ● Prisotnost nestrokovne interpretacije kulturne dediščine ● Povečevanje komercializacije v kulturi ● Krčenje sredstev za javne storitve ● Trend centralizacije ● Povečevanje komercializacije v kulturi ● Pomanjkanje podpornega okolja za zagotavljanje razvoja programov sodobnih umetnosti ● Posledice COVID-19 krize in prevelik poudarek na digitalizaciji

● Revitalizacija kulturne dediščine ● Spodbujanje prebivalstva k bolj zdravemu in aktivnemu načinu življenja ● Spodbujanje aktivnega staranja ● Razvoj dolgotrajne oskrbe na domu in v dnevnikih centrih ● Vzpostavljanje ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitev oseb s posebnimi potrebami (deinstitucionalizacija: izgradnja infrastrukture, razvoj programov) ● Digitalizacija zdravstva z namenom krepitev kakovosti zdravstvenih storitev ● Okrepitev podpornih storitev za nevladne organizacije ● Krepitev čezmejnega sodelovanja s ciljem povezovanja in ustvarjanja novih delovnih mest ● Spodbujanje prostovoljstva ● Raziskati potencial kreativnih industrij za razvoj regijskega gospodarstva ● Kakovostna revitalizacija kulturne dediščine ● Medsektorski razvoj novih, inovativnih na kulturi in dediščini temelječih produktov, storitev ● Možnost razvoja programov sodobnih umetnosti ● Vključevanje v mednarodne kulturne projekte ● Kulturno izobraževanje mladih ● Spodbujanje in podpora projektnemu delu z namenom večje zaposlitve v kulturnem sektorju ● Povezovanje kulture s turizmom ● Razvoj trajnostnega vidika in novih modelov razvoja kulturnih dogodkov (povezovanje z okoljem...)	

2.2.3 Razvoj turizma

Usmeritev v trajnostni razvoj destinacije Zeleni kras

Na področju razvoja turizma je v Primorsko-notranjski regiji **znan znaten napredek**. Veliko vlogo pri tem je imela uspešno delujoča Regionalna destinacijska organizacija Postojnska jama-Zeleni kras (v nadaljevanju: RDO), ki se je v obdobju 2014-2019 organizacijsko in programsko še okrepila. Zato temu vidiku posvečamo nekoliko več pozornosti tudi pri prikazu aktualnega stanja.

Destinacija Zeleni kras je v 2017 v okviru nove Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 (v nadaljevanju: Strategija turizma), pridobila status ene od 34 vodilnih destinacij v Sloveniji. To pomeni, da je destinacija preko Modela makro destinacij³ aktivno vključena v razvojne in promocijske aktivnosti Slovenske turistične organizacije (v nadaljevanju: STO) ter upravičena do možnosti prijave za

³ Model makro destinacij pomeni vzpostavitev trženjskega sistema 4 makro destinacij (Alpska Slovenija, Mediteransko-kraška Slovenija, Termalno-Panonska Slovenija Osrednja Slovenija & Ljubljana) za (1) bolj učinkovito komuniciranje in promocijo na krovni ravni slovenskega turizma, (2) krepitev vertikalnih povezav od krovne do destinacijske ravni ter (3) aktivno razvojno-izobraževalno delo z destinacijami za uspešno upravljanje destinacij ter pospeševanje razvoja in konkurenčnosti destinacij in produktov.

razvojná in promocijska sredstva, namenjena krepitvi konkurenčnosti destinacij. Pridobljena sredstva v višini 160.000 EUR na prvem razpisu so predvsem izboljšala digitalno pojavnost ponudbe destinacije Zeleni kras na tujih trgih.

Zaradi povečanih pritiskov na naravno in družbeno okolje, ki jih prinaša povečana rast turizma, se tudi destinacija Zeleni kras sooča s potrebo po še bolj uravnoteženem trajnostnem razvoju ter okrepitvi področja upravljanja destinacije v smislu strateško preišljenega razvoja destinacije in usmerjenega upravljanja vseh elementov ponudbe in povpraševanja. Novi izzivi so narekovali pridobivanje in sprejemanje novih znanj, kompetenc in prioritet. Ta proces, ki se je v obravnavanem obdobju komaj začel, zahteva daljši čas, zato bo to prioriteta destinacije tudi v prihajajočem programskem obdobju. V 2019 je destinacija pristopila k **zeleni shemi slovenskega turizma**. Gre za certifikacijsko shemo, ki pod krovno znamko SLOVENIA GREEN združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, destinacijam in ponudnikom ponudi konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja in skozi znamko SLOVENIA GREEN to zeleno delovanje tudi promovira. Nominacija je narekovala pripravo analize ponudb, gibanja turističnih tokov in pripravo dokumentov, ki bodo predstavljali osnovo za nadaljnje delo. Veliko pozornosti je bilo namenjene delu s turističnimi ponudniki, usmerjanju za pridobivanje nastanitvenih certifikatov na področju trajnosti in ekologije ter izobraževanju za kakovostno predstavitev destinacije. V procesu priprave dokumentacije ima velik pomen tudi lokalna skupnost oziroma njeni prebivalci, zato je bila izvedena temeljita analiza⁴ njihovih potreb, mnenj in želja na področju turizma v domačem okolju.

RDO je v obravnavanem obdobju v skladu z opredeljenimi funkcijami (razvojná, promocijska, distribucijska in operativna) izvajala vse temeljne programske naloge, to je povezovanje turističnih ponudnikov, razvoj integralnih turističnih produktov, organiziran skupen nastop na turističnih trgih, digitalni marketing, upravljanje lokalne vodniške službe ter usposabljanje deležnikov v turizmu. Pomembna nadgradnja je sledila v sredini leta 2018, ko smo dosedanjim funkcijam RDO na podlagi odločitve Sveta Primorsko-notranjske regije dodali še prodajno funkcijo in RRA Zeleni kras registrirali za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih aranžmajev (organizator potovanj) in dejavnosti prodaje turističnih aranžmajev (turistični agent), kar omogoča razvoj in prodajo **lastnih nišnih prodajnih programov**, namenjenih specializiranim ciljnim publikam. Agencijska dejavnost je vezana izključno na incoming oz. receptivno organizacijo potovanj.

Rast ključnih turističnih kazalnikov, pomanjkanje kapacitet za zahtevnejše goste

Podatki kažejo tudi na ugodne trende v turizmu, kar je v pretežni meri posledica izrazito ugodnih globalnih trendov turistične dejavnosti v svetu. Destinacija sicer ostala pretežno tranzitno naravnana, kar se kaže v primerjavi med številom dnevnih obiskovalcev in številom prihodov oziroma nočitev.

Število dnevnih obiskovalcev v destinaciji se je v letih 2014-2019 precej povečevalo in sicer tako pri obiskovalcih parka Postojnske jame kot pri drugih točkah obiska v regiji (Park vojaške zgodovine, Križna jama, Jezerski hram, Notranjski muzej itd). Konec leta 2014 tako beležimo 959.973 vseh obiskovalcev znamenitosti, konec leta 2018 pa 1.392.085, kar je več kot 45 odstoten porast. Veliko **večino obiskovalcev ustvarijo največje znamenitosti** (Postojnska jama, Predjamski grad), vendar je opaziti, da se delež obiskovalcev ostalih znamenitosti v regiji v strukturi vseh obiskovalcev povečuje (v 2014 je

⁴ Analiza stanja v destinaciji je eno od meril v standardu Slovenia Green, ki jo mora destinacija, vključena v Zeleno shemo slovenskega turizma, obvezno pripraviti.

znašal 6,8 %, v 2018 pa 8,7 %). V nominalnih vrednostih to pomeni 121.000 obiskovalcev ostalih znamenitosti letno (podatek za 2018), kar kaže na dejstvo, da se zanimanje za ostale znamenitosti povečuje in da se izboljšuje tudi **kakovost, dostopnost in prepoznavnost** te ponudbe na trgu. Zastavljeno vrednost kazalnika števila dnevni obiskovalcev, ki je znašala 1.020.000 v letu 2020, smo torej presegli že v letu 2018.

Število prihodov turistov v 2018 znaša 130.523 in pomeni 2,7 odstotno rast v primerjavi z letom 2014 (48.522 prihodov), kar ocenjujemo kot dobro.

Število nočitev in sezonskost: **izjemen napredek** je bil dosežen **na področju turističnih nočitev**. Število nočitev v 2018 znaša 226.602, (v letu 2014 jih je bilo 72.987). Napovedana vrednost v RRP je torej že znatno presežena (do leta 2020 zagotoviti 85.407 nočitev). S tem se je tudi znatno dvignila povprečna doba bivanja, in sicer na 1,74 nočitve, kar je v primerjavi z letom 2014 (1,5 nočitve) dober napredek pri dolžini bivanja v regiji. Zmanjšuje se tudi sezonskost, saj se je delež nočitev v štirih poletnih mesecih povečal v primerjavi z letom 2016 (54 %), indeks znaša 1,15. Število prenočitvenih kapacitet vztrajno in hitro sledi povečanemu povpraševanju, najbolj v občini Postojna, sledijo pa tudi ostale občine v regiji. Povečuje se število hotelskih namestitev (hotela Jama in Center v Postojni), predvsem pa število nehotelskih namestitvenih objektov (hostli, glamping nastanitve, apartmaji, sobe, počivališča za avtodome). Nastanitvene zmogljivosti so v letu 2018 že presegle v RRP načrtovano vrednost za leto 2020 (2.222) in znašajo 3.148 ležišč. Kljub povečanju števila ležišč v vseh nastanitvenih kategorijah je še vedno opaziti pomanjkanje kapacitet za zahtevnejšega gosta naše primarne ciljne skupine (domače in pristne butične nastanitve, ki nudijo mir in sprostitev v naravnem okolju).

Tako po številu turističnih namestitev kot po številu prenočitev smo po podatkih SURS (2016) med slovenskimi regijami v zadnji tretjini, pred koroško in zasavsko regijo. Tudi zasedenost kapacitet se vztrajno povečuje in se je z 11 % v letu 2014 povečala na slabih 20 % v letu 2018. Na večjo zasedenost med drugim vpliva tudi vključenost nastanitvenih enot v spletnih rezervacijskih sistemih, kar je deloma tudi posledica destinacijskega upravljanja.

Pomanjkljivo povezana nova turistična ponudba

Novo razvite turistične storitve in programi: Na povečano povprečno dobo bivanja, večjo zasedenost kapacitet in porast deleža obiskovalcev drugih znamenitosti oziroma točk obiska v regiji⁵ je delno vplival tudi razvoj novih turističnih storitev in povezovanje le-teh v skupne produkte. Kljub temu je integracija turistične ponudbe še pomanjkljiva, saj niso optimalno izkoriščene številne možnosti povezovanja med glavnimi turističnimi atrakcijami (Postojnska jama, Predjamski grad) z manjšimi zanimivimi ponudniki, tako na področju gostinstva, nastanitve, naravnih znamenitosti, kulturne dediščine, izobraževanja, aktivnosti v naravi ipd.

Na osnovi pregleda podatkov in razprave z deležniki v Primorsko-notranjski regiji beležimo naslednje razvojne izzive, ki se jim bo treba posvetiti v obdobju od 2021 do 2027:

- Premajhna prepoznavnost destinacije glede na njeno ciljno pozicioniranje (namenjena turistom, ki jih zanima doživljanje narave skozi aktivnosti ali pridobivanje novih znanj in izkušenj).

⁵ Točke obiska v destinaciji Zeleni kras, pri katerih RDO redno beleži obisk, so: Park vojaške zgodovine, Križna jama, Grad Snežnik, Jezerski hram, Notranjski muzej Postojna (Muzej krasa), Grad Prem, Eko muzej Pivških presihajočih jezer, Utrdba na Primožu. Poleg naštetih točk obiska predstavlja skupno število obiskovalcev destinacije tudi obisk znamenitosti Parka Postojnska jama.

- Šibko strateško načrtovanje in sledenje usmeritvam trajnostnega turizma v praksi (še posebej pomembno ob vstopu destinacije v Zeleno shemo slovenskega turizma).
- Odsotnost strateškega načrtovanja večjih infrastrukturnih projektov v turizmu (javni-zasebni sektor; občinski-regijski nivo).
- Nezadostni kadri (razvojno-strateški, gostinci, kuharji, tržniki) in nesistematični razvoj kadrov.
- Prometna preobremenitev nekaterih točk obiska (npr. Predjamski grad je problematična točka z vidika preobremenjenosti motornega prometa v sezoni in neurejene javne infrastrukture (parkirišča, dostop, WC) v neposredni okolici).

PREDNOSTI	SLABOSTI
● Ohranjena narava in biotska raznovrstnost, naravni parki in zavarovana območja ● Bogata kulturna dediščina in kulturna krajina (varovanje in ohranjanje) ● Revitalizirana vojaško-zgodovinska dediščina ● Možnosti za razvoj turizma v povezavi z drugimi sektorji ● Geostrateška lega in makro prometna dostopnost ● Ohranjena tradicionalna znanja na podeželju ● Regijska znamka Zeleni kras ● Postojnska jama kot svetovna naravna turistična znamenitost ● Status območja Zeleni kras kot vodilne turistične destinacije ● Delujoča destinacijska organizacija (DMO) z vzpostavljenimi funkcijami TA in TO ● Kraški pojavi kot element pozicioniranosti v turizmu	● Šibko zavedanje potenciala sinergijskih učinkov varovanja naravne dediščine ● Premalo usklajen razvoj celovite turistične ponudbe ● Šibko povezovanje lokalnih (turističnih) ponudnikov ● Razdrobljena, premalo inovativna in premalo specializirana turistična ponudba, ki sloni na naravni in kulturni dediščini ● Nizka dodana vrednost turistične ponudbe in v nekaterih primerih nizka kakovost storitev ● Pomanjkanje usposobljenega kadra ● Slaba mreža javnega prometa in pomanjkanje trajnostnih oblik prevoza ● Premalo poudarka pri obnovi in oživiljanju objektov kulturne dediščine
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
● Rast povpraševanja po zelenih destinacijah na globalnem nivoju ● Večanje potrebe prebivalcev urbanih okolij po stiku z naravo ● Čezmejno sodelovanje s Hrvaško in Italijo za povezovanje turističnih vsebin ● Nominacija za vpis klasičnega krasa na seznam svetovne dediščine UNESCO ● Povezovanje turizma s kmetijstvom, gozdarstvom, kreativno industrijo, kulturo in kulturno dediščino ter izobraževanjem ● Prenos specifičnih in tradicionalnih znanj in veščin za razvoj turizma in podjetništva ● Razvoj dostopnega turizma ● Uvajanje trajnostne mobilnosti v turizmu	● Sistemsko pomanjkanje kakovostnih kadrov v turizmu in gostinstvu ● Onesnaževanje okolja in preobremenjevanje naravne dediščine ● Dajanje prednosti komercializaciji pred zagotavljanem trajnostnega razvoja ● Posledice naravnih nesreč, ki jih povzročijo žled, poplave itd. ● Nezmožnost upravljanja s prevelikimi turističnimi pritiski

2.2.4 Razvoj kmetijstva, gozdarstva in podeželja

Na področju razvoja podeželja je zaznati razvojni napredek v obdobju 2014-2020, čeprav posamezni razvojni izzivi še ostajajo in bo treba v prihajajočem programskem obdobju še naprej intenzivno delati za njihov razvoj. V programskem obdobju 2014-2020 je bilo program za podeželje opredeljen z dvema ukrepoma: ohranjanje trajnostnega kmetijstva in celostni razvoj podeželja.

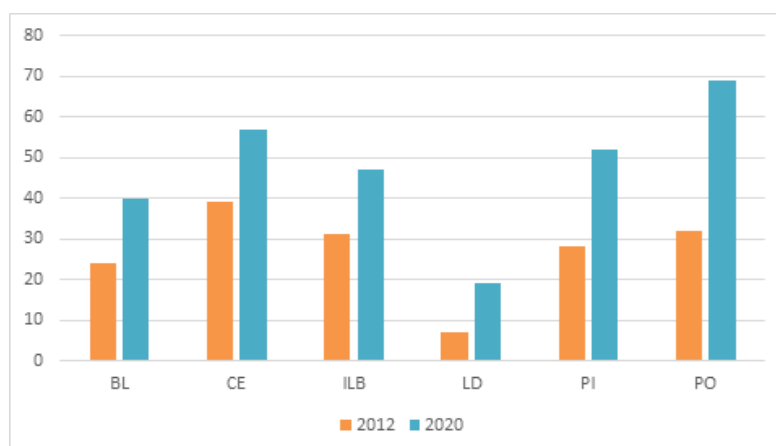
Zmanjševanje števila kmetij, porast ekološkega kmetovanja

Za področje namena kmetijske pridelave, starostne in izobrazbene strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev so dostopni zgolj podatki iz leta 2010, ko je bil narejen zadnji popis kmetijskih gospodarstev. Predvidevamo, da se podatki niso dosti spremenili. Tako skoraj 70 % kmetij v regiji prideluje predvsem za lastno porabo, povprečna starost nosilca je 57 let (podatek na slovenski ravni).

Pogoji za kmetovanje se v regiji niso spremenili in ostajajo še naprej precej neugodni predvsem z vidika neugodnih naravnih pogojev, neugodne posestne strukture kmetijskih gospodarstev ter starostne strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev. Še vedno se soočamo z nizko produktivnostjo (tržnih viškov praktično ni) in specializiranostjo na kmetijah.

Število kmetij se je še zmanjšalo. Podatki iz Popisa kmetijstva 2010 kažejo, da smo imeli v regiji leta 2010 2.881 kmetijskih gospodarstev, podatki Statističnega urada RS (SURS) za leto 2016 pa kažejo, da se je to število zmanjšalo na 2.427. To pomeni v šestih letih kar 454 manj kmetij kar je skoraj 16 % manj kot leta 2010. Prav tako se je nekoliko zmanjšalo število kmetijskih zemljišč v uporabi. Še naprej prevladuje živinoreja dobrih 95 % travnikov in pašnikov. Zmanjšalo se je tudi število kmetijskih zemljišč v uporabi, in sicer iz 22.240 ha kmetijskih zemljišč v letu 2010, na 20.924 ha v letu 2016. V letu 2019 je bilo registriranih 266 ekoloških kmetij, kar je za 65 odstotkov več kot leta 2012. Od teh jih je dobrih 98 % usmerjenih v živinorejsko kmetovanje in le dober odstotek jih prideluje zelenjavo.

Slika 3: Število ekoloških kmetij v občinah Primorsko-notranjske regije v letu 2012 in 2020 (Vir: MKGP)

Potenciali za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti neizkoriščeni

Dopolnilne dejavnosti na kmetijah: po podatkih upravnih enot iz novembra 2020 imamo v regiji 162 kmetij z dopolnilno dejavnostjo, na katerih je registriranih 528 dejavnosti. Največ kmetij se ukvarja s storitvami sečnje (55 kmetij), storitvami spravilo lesa iz gozda (44 kmetij), storitvami dela s traktorjem

in drugo strojno opremo (43 kmetij), storitvami turizma in s turizmom povezanih dejavnosti (40 kmetij), kamor sodijo izletniške kmetije, kmetije z nastanitvijo, ježa konj. Kljub temu pa imamo zgolj 19 kmetij z registrirano dopolnilno dejavnostjo na kmetiji, ki opravlja storitev zakol živali in predelavo mesa ter 16 kmetij s predelavo mleka.

Med razvojnimi izzivi še naprej ostaja neizkoriščen potencial za **predelavo in razvoj produktov z višjo dodano vrednostjo**, ki bi lahko prinašala tudi nova delovna mesta. Enake potrebe se kažejo na področju zelenjadarstva in sadjarstva. Nekaj napredka je bilo narejenega pri povezovanju in sodelovanju lokalnih ponudnikov za skupni nastop na trgu. Vzpostavljen je distribucijski center, ki povezuje lokalne ponudnike predvsem pri oskrbi javnih zavodov, v delnem obsegu količin, ki sodijo med izločene sklope javnih naročil. Med ključnimi izzivi je tudi zagotavljanje naslednikov na kmetijah oz. prevzem kmetij in nadaljevanje s to dejavnostjo, saj se mladi odločajo za druge poklice oz. se izseljujejo.

Gozdno-lesna veriga premalo izkoriščeni razvojni potencial regije

Gozd je najpomembnejši gradnik krajine v Primorsko-Notranjski regiji, saj **gozdnatost regije znaša več kot 70 %** in je tako daleč nad povprečjem Slovenije. Zelo pomembne so tudi ekosistemske storitve gozdov: zagotavljanje čiste pitne vode, zaščita tal pred erozijo in plazovi, zaščita naselij pred vetrom in zagotavljanje biotske raznovrstnosti preko naravne drevesne zgradbe gozdov.

Na območju RS deluje javna gozdarska služba, ki sodeluje z lastniki gozdov z revirnimi gozdarji in inšpekcijskimi službami glede poseka. V skladu z zakonodajo sme lastnik posekati le drevesa, ki jih je odkazal revirni gozdar. Zavod za gozdove kot javna služba lastnike gozdov in druge deležnike spodbuja k sodelovanju pri gozdnogospodarskem načrtovanju, na javnih razgrnitvah in z revirnimi gozdarji na lokalni ravni, s čimer se zagotavlja večnamenskost upravljanja z gozdni ekosistemi ter izboljša uresničevanje gozdnogojitvenih načrtov.

Dohodek od lesa pomemben element ohranjanja poseljenosti na podeželju

Tabela 4: Površina gozdov (Vir: ZGS 2020)

Območna enota	Površina gozdov 2021 (Območni načrt 2021–2030)				
	Postojna	Zasebni gozdovi	Državni gozdovi	Lok. skup.	Skupaj
SKUPAJ (ha)		47.990	30.613	532	79.135
Delež (%)		60,6	38,7	0,7	100,0

Gozdnatost območja: Površina gozdnogospodarskega območja znaša 107.404 ha, površina gozdov v območju znaša 79.135 ha, gozdnatost predstavlja 73,7 % površine gozdnogospodarskega območja. V zadnjih 50-tih letih se je gozdnatost povečala za 20 %, kar predstavlja znatne spremembe v kulturni krajini in naravnem okolju. V GGO Postojna je 14 gozdnih rezervatov, ki so razglašeni z Uredbo o razglasitvi varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom (Ur. l. RS, št.88/05 in naslednji). Obsegajo 1.685 ha ali 2,1 % vseh gozdov in so v celoti v državni lasti. Velika večina je manjših, saj trije največji (Snežnik, Planinc-Zatreb in Iška) zajemajo 1.568 ha oz. 93 % vse površine rezervatov v GGO. Z Uredbo je razglašeni 1.266 ha varovalnih gozdov (1,6 % vseh gozdov v GGO) [21]. Večja območja varovalnih

gozdov so na širšem območju Snežnika, na južnih in vzhodnih pobočjih Nanosa ter v soteskah Iške in Zale.

Tabela 5: Lesna zaloga in letni prirastek: (Vir: ZGS 2020)

Lesna zaloga 2021 (Območni načrt 2021–2030)				
	Lesna zaloga m ³	Lesna zaloga m ³ /ha	Prirastek m ³ /leto	Prirastek m ³ /ha/leto
OE Postojna	24.014.000	303	490.600	6,2

Tabela 6: Posek po oblikah lastništva (m³) ter primerjava z možnim posekom po gozdnogospodarskih načrtih GGE: (Vir: ZGS 2020)

	Načrti GGE		Posek 2011–2020		Skupaj	Posek 2020/načrti (v %)
		Zasebni	Državni	Lok. skup.		
SKUPAJ	4.675.300	2.323.897	2.577.089	26.564	4.927.550	105,4

Možni posek v OE znaša 95,3 % prirastka oziroma 5,9 m³/ha/leto. Evidentiran posek je znašal 4.927.550 m³ in predstavlja 105,4 % možnega poseka, ki je predviden z gozdnogospodarskimi načrti. Gozdarstvo kot panoga je v zadnjem desetletju znotraj GGO Postojna znatno pridobilo na pomenu. Zaradi gospodarske krize se je po letu 2010 veliko mlajših ljudi preusmerilo v izvajanje gozdnogospodarskih del kot samostojni podjetniki ali kot zaposleni v manjših gozdarskih podjetjih, oziroma je gozdarstvo dopolnilna dejavnost na kmetiji. Po letu 2010 se je začelo oživljati tudi kmetijstvo. Tako predstavlja gozdarstvo in dohodek od lesa pomemben element ohranjanja poseljenosti na podeželju. Ocenjujemo, da trenutno dohodek (povprečje zadnjih nekaj let) povezan s sečnjo in spravilom lesa v zasebnih gozdovih, predstavlja letno okoli 4,0 mio EUR, izvajanje drugih gozdnogospodarskih del (gojitvena dela in gradnja ter vzdrževanje gozdnih prometnic) 1,0 mio EUR, dohodek od posekanega lesa pa še okoli 10,0 mio EUR letno. Izvajanje gozdnogospodarskih del v državnih gozdovih prav tako predstavlja dohodek lokalnemu prebivalstvu okoli 5,0 mio EUR letno. Dohodek od lesa v zasebnih gozdovih v GGO, predstavlja pomemben vir dohodka pri posesti večji od 20 ha. Pri posesti nad 50 ha pa je ključen. Drugi gozdni proizvodi in ostale ekosistemske storitve gozdov (lovstvo in turizem), so v GGO z vidika dohodka za lokalno prebivalstvo manj pomembni. Med nelesnimi gozdnimi proizvodi je najbolj pomemben med. Po čebelarskem pašnem redu je možno v gozdovih na GGO namestiti letno do 250.000 čebeljih panjev. Kakšna je dejansko nabrana količina medu v gozdovih na GGO ni znano.

Gozdno-lesne verige neizkoriščen potencial za nova delovna mesta

V GGO in njegovi neposredni okolici je po letu 2005 propadla praktično vsa lesna industrija, prav tako je propadla večina gozdno-lesnih verig. Danes v območju obratujeta dve industrijski žagi, nekaj večjih in več manjših obrtnih žag, ki so sposobne skupaj razrezati do 100.000 m³ hlodovine iglavcev. Tovarna vlaknenih plošč v Ilirski Bistrici, ki je trenutno največji lesnopredelovalni obrat v Sloveniji in letno potrebuje 220.000 m³ industrijskega lesa, iz GGO dobi do četrtno potrebnega lesa. Z upoštevanjem lastne porabe lesa (les za kurjavo) se v GGO predela do polovica posekanih iglavcev in do tretjine posekanih listavcev. Ves ostal posekan les, med katerimi je vsa hlodovina listavcev, se odpelje na predelavo v tujino (Italija, Avstrija, Kitajska). Letni posek okrog 1.000 m³ zagotavlja eno delovno mesto

v gozdarstvu, okrog 500-1.000 m³ lesa zagotavlja eno delovno mesto v primarni predelavi lesa (žage, furnirnice), v finalni lesni in papirni industriji pa zagotavlja eno delovno mesto 100-200 m³ lesa. **Z vzpostavitvijo lokalnih gozdno-lesnih verig bi v regiji lahko zagotovili dva do tri tisoč delovnih mest.**

Raba lesa v GGO za energetske namene je ugodna, saj večina gospodinjstev uporablja **les za ogrevanje**. Zgrajenih je bilo tudi več lokalnih kurišč za daljinsko ogrevanje za sekance. Navedemo lahko pet prednosti, ki so bile izpostavljene v anketah: 1) trenutno dobra ohranjenost gozdov, 2) velike sklenjene površine gozdov, 3) visoke lesne zaloge kakovostnega lesa, kar daje možnost razvoja lokalne lesne industrije, 4) relativno dobra odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami, 5) dobra teritorialna organiziranost in odzivnost JGS.

Najpomembnejši gozdnogospodarski cilj je proizvodnja lesa, saj načrtovani obseg sečnje in drugih del zagotavlja zaposlitev okrog 1.000 ljudi v gozdarstvu, do 2.000 ljudi v primarni predelavi lesa in do 5.000 ljudi v finalni, kemični in papirni predelavi lesa. Polovico zasebnim lastnikom gozdov predstavlja delo v gozdu, prihodek od prodaje lesa in les za lastno uporabo pomemben vir prihodkov. Na drugem mestu po pomenu je ohranjanje voda in to predvsem virov čiste pitne vode. Vsa zajetja pitne vode imajo vodozbirna območja v gozdu, največji vir je strnjeno območje gozdov Snežnika in Javornikov na katerega letno pade okrog 2,0 mrd m³ dežja, ki v osnovi sploh še ni izkoriščen. Na tretjem mestu med cilji je varstvo narave, ohranjanje rastlinskih in živalskih vrst, saj je 74 % gozdov v GGO uvrščeno v Naturo 2000. Pomembnejša cilja sta še čiščenje zraka in regulacija klime, saj gozdovi pomembno vplivajo na blažitev klime predvsem v neposredni okolici naselij in lov ter dohodek od lova, ker v primerjavi z drugimi GGO na GGO Postojna deluje LPN, ki mu dohodek od lova predstavlja osnovni vir sredstev za obstoj.

Povečana lesna zaloga v gozdovih

Kljub ujmam (žledolom 2014 in gradacije smrekovega lubadarja v obdobju 2015-2019) se je v obdobju 2011-2020 **povečala lesna zaloga gozdov**. Lesna zaloga je sedaj v območju optimalne vrednosti, razmerje razvojnih faz in zgradb gozdov pa se približuje modelnemu stanju. Kljub pritiskom različnih investorjev se ohranja strnjene komplekse gozdov ter njihovo povezljivost. Največja pomanjkljivost, ki ima tudi negativni vpliv na ekološke cilje je nedoseganje usklajenega odnosa divjad-gozd. Izvajanje ukrepov za izboljšanje biotske raznovrstnosti daje pozitivne rezultate, vendar bi bilo mogoče na tem področju pozitiven trend še okrepiti. V izredno močnih ujmah po letu 2014 je bil velik del gozdov v zaledju najpomembnejšega vodnega vira Malni močno poškodovan. Oboje negativno vpliva na vodni režim in stanje kraških voda. Žal je trend negativnih vplivov drugih dejavnikov (promet, odpadne vode iz naselij in industrije, vojaške dejavnosti) še občutnejši, k slabšanju stanja v tem pogledu pa bistveno prispeva tudi zavlačevanje postopka sprejemanja Uredbe o vodovarstvenih območjih na tem območju. Z vpisom gozdnega rezervata Snežnik na seznam svetovne dediščine, ustanovitvijo novega zavarovanega območja, ureditvijo novih učnih in pohodniških ter kolesarskih poti ter povečanega obiska v gozdovih se **krepijo socialne funkcije gozdov**. Vse to so pozitivni trendi in omogočajo doseganje ekoloških, socialnih in ekonomskih ciljev gospodarjenja z gozdovi. Na splošno gledano so proizvodne funkcije izjemno poudarjene na skoraj 86 %, ekološke funkcije na 38 %, socialne funkcije pa na dobrih 17 % gozdnega prostora. Velika večina gozdov in gozdnega prostora je večnamenska. Zato bo potrebno pri gospodarjenju z gozdovi dosledno upoštevati usmeritve za usklajevanje funkcij gozdov in intenzivno sodelovati z vsemi uporabniki gozdnega prostora.

Med socialnimi funkcijami najbolj izstopa obrambna funkcija, ki je izjemno poudarjena med drugim na območju Osrednjega vadišča Slovenske vojske Poček, ki leži v neposrednem zaledju najpomembnejšega zajetja pitne vode Malni in obenem v zaledju mesta Postojna ter drugih vasi. To območje je obenem izjemno pomembno rekreacijsko območje in robno območje krajinskega parka Pivška presihajoča jezera. Za zmanjšanje konflikta bi bilo potrebno **zmanjšati vojaško območje** oziroma **povečati njegov odmik od naselij** ter hkrati **zmanjšati obseg in vrsto obremenitev okolja zaradi vojaških aktivnosti**.

Območja, kjer se prekrivajo ekološke in socialne funkcije, so v gozdovih v pasu ob Cerkniskem jezeru, okolici gradu Snežnik, Mašuna, Sviščakov, Snežnika, gozdnega rezervata Iška, Slivnice, Rakovega Škocjana, KP Pivških presihajočih jezer, Planinskega polja, pasu ob avtocesti med Razdrtim in Ivanjim selom, reke Reke, planote Menišija, severnega dela Javornikov, grebena Nanosa ter vadišča Poček in v mraziščih okoli Snežnika. Med ekološkimi funkcijami sta tu poudarjeni predvsem funkcija ohranjanja biotske pestrosti in hidrološka funkcija, med socialnimi funkcijami pa turistična, rekreativna, zaščitna in tudi funkcija varovanja naravnih vrednot. Posebno pozornost bo potrebno nameniti usmerjanju obiskovalcev v manj občutljive predele, predvsem v gozdnih rezervatih na Snežniku, kjer je možen obisk samo po označenih poteh. Oblike in obseg rekreativnih in turističnih dejavnosti bi morali zato biti v celoti podrejeni ekološkim funkcijam ter upoštevati usmeritve za njihovo krepitev. Posebno skrb bi bilo potrebno posvetiti dejavnostim obiskovalcev, saj vse rekreativne dejavnosti in **množični turizem ni primeren za območja z izjemno poudarjenimi ekološkimi funkcijami gozda**.

Vlaganja v razvoj podeželja manjša v primerjavi s preteklim obdobjem

Primorsko-notranjska regija je pretežno podeželska, kar pomeni, da več kot 50 odstotkov prebivalstva živi na podeželju. Na področju razvoja podeželja je eden od indikatorjev razvoja tudi vlaganje s sredstvi Programa razvoja podeželja (PRP). Ker se ukrepi PRP po posameznih programskih obdobjih razlikujejo, lahko primerjamo samo skupno vsoto prejetih sredstev. Le ta je v programskem obdobju 2007-2014 znaša skoraj 50 mio EUR, v minulem programskem obdobju pa skoraj 33 mio EUR, kar je znatna razlika. Po podatkih Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) je iz Programa razvoja podeželja (PRP) za obdobje 2014 do avgusta 2020 znašala višina izplačanih sredstev 28,7 mio EUR.

Slika 4: Izplačila vseh ukrepov PRP 2014-2020 po občinah (Vir: ARSKTRP)

Če dodamo še sredstva ukrepa LEADER oz. CLLD v višini skoraj 4,1 mio EUR, smo prišli do zneska skoraj 33 mio EUR (32,8 mio EUR). Če pogledamo sredstva po posameznih ukrepih PRP:

- izplačila nadomestil za gorska območja (M13.1.) v višini 10,6 mio EUR;
- plačilo kmetijsko-okoljsko-podnebnih obveznosti-ukrep KOPOP v višini 3,1 mio EUR (M10.1.);
- plačila za preusmeritev in ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja v višini 7,2 mio EUR (M11.1 in M11.2.);
- podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva v vrednosti 531.727 EUR (M4.1.)
- pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete v višini 1,5 mio EUR (M6.1.);
- pomoč za zagon dejavnosti, namenjena razvoju majhnih kmetij v višini 460.580 EUR (M6.3.);
- plačilo za dobrobit živali v višini 1,1 mio EUR (M14.1.);
- podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov v višini 1,9 mio EUR (M8.6.);
- sredstva CLLD v skupni višini skoraj 4,1 mio EUR, od tega LAS Notranjska v višini dobrih 1,8 mio EUR ter LAS med Snežnikom in Nanosom v višini skoraj 2,3 mio EUR.

CLLD pomemben instrument podpore razvoju podeželja

Lokalni razvoj, ki ga vodi lokalna skupnost - CLLD, pomeni nadgradnjo pristopa Leader in predstavlja razširjen pristop, ki omogoča vključevanje več skladov v izvajanje lokalnega razvoja. Na območju regije sta organizirani dve lokalni akcijski skupini, LAS med Snežnikom in Nanosom (za območje občin Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna) ter LAS Notranjska (za območje občin Bloke, Cerknica in Loška dolina). LAS predstavlja organizirano partnerstvo posameznega območja in združuje različne predstavnike javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja. Vsaka LAS je pripravila svojo Strategijo lokalnega razvoja z enakimi tematskimi področji (ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večje vključevanje mladih, žensk in drugih ranljivih skupin) in s cilji, ki so prilagojeni lokalnim potrebam območja. Za izvajanje projektov je bilo namenjenih skupaj skoraj 4,1 mio EUR, od tega za LAS med Snežnikom in Nanosom skoraj 2,3 milijone evrov in za LAS Notranjska dobrih 1,8 mio EUR. Sredstva so namenjena iz dveh skladov, in sicer iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) dobrih 2,7 mio EUR in iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) skoraj 1,4 mio EUR. Skupno bo izvedenih 85 projektov. **V primerjavi z obdobjem 2007-2013 so se sredstva skoraj podvojila.**

CLLD se je izkazal kot dober instrument za razvoj lokalnega okolja s projekti »od spodaj navzgor«. Dodana vrednost tega instrumenta je tudi v tem, da so ga sprejeli različni deležniki na območju, saj so pri projektih sodelovali tako lokalne skupnosti, manjša podjetja, nevladne organizacije, kot tudi kmetije in fizične osebe. Odobreni in izvedeni so projekti, ki prispevajo neposredno k razvoju lokalnega okolja iz katerega je tudi bila podana pobuda, kar pomeni tudi neposreden učinek. Največ projektov je bilo izvedenih na področju razvoja osnovnih storitev (predvsem s področja razvoja turizma in kulturne dediščine), ustanavljanje novih delovnih mest (predvsem razvoj novih produktov in storitev), vključevanje mladih, žensk in drugih ranljivih skupin (okrepitev medgeneracijskega sodelovanja in socialne aktivacije), najmanj pa s področja varstva okolja in naravne dediščine. Pri pripravi lokalnih strategij je treba slediti razvojnim izzivom kot npr. digitalizacija in razvoj pametnih vasi ter se prilagoditi potrebam, predvsem demografsko-socialnim in okoljsko-podnebnim.

Nov koncept na področju oblikovanja politik EU predstavlja koncept pametnih vasi, ki lahko krepi podeželje z uporabo digitalnih tehnologij in inovacij. Podeželske skupnosti z uporabo novih tehnologij in digitalizacije ohranjajo in razvijajo podeželje, in sicer z ohranjanjem in odpiranjem novih delovnih mest, s samooskrbo v prehrani in energiji, z ekološko ozaveščenostjo, s kvalitetnimi javnimi storitvami, pa tudi preko zdravstvenih, socialnih, izobraževalnih in kulturno-družabnih storitev. Nenazadnje pa skrbijo tudi za svetlejšo perspektivo mladih in njihovo vračanje na podeželje. Pri konceptu Pametnih vasi gre za lokalne pobude in mobiliziranje lokalnih potencialov ter povezovanje z drugimi skupnostmi in akterji tako v okviru mehanizma LEADER/CLLD kot tudi drugih ukrepov predvsem Programa razvoja podeželja.

PREDNOSTI	SLABOSTI
● Bogata naravna in kulturna dediščina. ● Visoka stopnja biotske raznovrstnosti. ● Pomembene ekosistemske funkcije gozdov. ● Ohranjena kulturna krajina. ● Bogate naravne in kulturne danosti za razvoj zelenega, eko turizma. ● Nosilci dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. ● Ohranjene avtohtone podeželske poselitvene značilnosti (pašniki). ● Porast števila ekoloških kmetij. ● Pridobljene izkušnje s povezovanjem in izvajanjem malih projektov na podeželju. ● Ohranjena tradicionalna znanja. ● Izvajanje kmetijskih krožkov in vzpostavitev šolskih vrtov na celotnem območju. ● Regijska znamka Zeleni kras. ● Izvajanje mehanizma CLLD.	● Razdrobljenost in majhnost kmetij. ● Neugodna izobrazbena in starostna struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev. ● Nekonkurenčnost kmetijske ponudbe. ● Premalo specializirane kmetijske proizvodnje. ● Neurejena lastniška razmerja na kmetijah. ● Visoka ranljivost kraškega prostora. ● Nepovezanost lokalnih ponudnikov. ● Šibka tržna usmerjenost lokalnih ponudnikov. ● Premalo začetnega kapitala za investicije na kmetijah. ● Premalo znanja o možnostih razvoja različnih dejavnosti na kmetijah. ● Ni organiziranega odkupa in prodaje pridelkov in izdelkov, ni tržnih viškov. ● Prešibka povezanost in razvoj kmetijsko-turističnih produktov. ● Prešibek interes za vključevanje v sheme kakovosti. ● Nezadostna povezanost podpornih služb na podeželju. ● Nizka stopnja podjetniške iniciative. ● Pomanjkanje delovnih mest. ● Preobsežna in finančno potratna administracija programa CLLD.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
● Podeželje kot možnost za razvoj ekoturizma. ● Obnova in varovanje nepremične kulturne dediščine podeželja, naselbinska dediščina ● Povečevanje povpraševanja po ekološko pridelani hrani. ● Lokalna (samo)oskrba. ● Razvoj eko turizma. ● Razvoj novih integriranih kmetijsko-turističnih produktov in novih tržnih poti. ● Razvoj raznovrstnih turističnih dejavnosti na kmetijah.	● Staranje prebivalstva. ● Hitro spreminjanje kmetijske zakonodaje. ● Opuščanje kmetijske dejavnosti. ● Propadanje in odstranjevanje objektov tradicionalne gradnje v naselbinski dediščini. ● Zaraščanje kmetijskih površin. ● Nezainteresiranost mladih za kmetovanje. ● Nadaljnja nizka izobrazbena struktura kmetovalcev. ● Nezmožnost generiranja dodatnega razvoja kmetij (razvoj podjetništva, razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji,...). ● Nekonkurenčnost in neprepoznavnost proizvodov.

● Razvoj podjetništva na kmetijah (izobraževanje, usposabljanje, razvoj novih produktov in storitev na kmetijah, različne možnosti predelave,..). ● Nastanek združenj in interesnih skupin za skupni nastop na trgu in skupno trženje. ● Revitalizacija podeželske dediščine. ● Razvoj IKT na podeželju. ● Prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam. ● Razvoj gozdno-lesne verige. ● Promocija in ohranjanje avtohtonih sort v kmetijstvu. ● Naraščanje povpraševanja po kakovostnih lokalnih produktih. ● Povezovanje mladih. ● Razvoj pametnih vasi. ● Razvoj biogospodarstva.	● Izguba tradicionalnih znanj podeželja. ● Počasno prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam. ● Izgubljanje avtohtone dediščine. ● Pogosta pojavnost naravnih nesreč.

2.2.5 Razvoj okolja in ohranjanje naravnih virov

Zaradi izrazite raznolikosti in kompleksnosti problematik na področju programa Okolje v nadaljevanju predstavljamo nekoliko bolj strukturirano analizo stanja, ki poleg stanja na izbranem področju pojasnjuje tudi problematiko, ki nakazuje na razvojne izzive, s katerimi se bo Primorsko-notranjska regija morala soočiti v prihodnje. Osrednja izziva regije in države sta v prehodu na zeleno, krožno, nizko-ogljeno Evropo ter blaženje in prilagajanje podnebnim spremembam. Izzivi regije so povezani s povečevanjem učinkovite rabe energije in surovin ter zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov v prometu, gospodinjstvih, gospodarstvu in kmetijstvu in z izvedbo ukrepov in politike, ki bo omilila posledice klimatskih sprememb.

Izboljšanje stanja varstva okolja, nerešeno odvajanje odpadnih voda na aglomeracijah pod 2000 PE

V Sloveniji se je v zadnjih letih zelo izboljšalo stanje na področju ravnanja z odpadnimi vodami. To je eden redkih kazalnikov, ki kaže na boljše stanje glede kanalizacijskega sistema (dolžina in št. priključkov) tudi v KRVS in Primorsko-notranjski regiji. Prav tako se je v zadnjih letih povečal delež priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje. Še vedno pa velik razvojni izziv predstavlja **pomanjkanje vlaganj v kanalizacijska omrežja in čistilne naprave za aglomeracije pod 2.000 PE**. Količina vode, dobavljene iz javnega vodovoda na prebivalca (m³) se je povečala. Kot rečeno, sredstva za investicije za varstvo okolja se v Sloveniji znižujejo.

V Primorsko-notranjski regiji so se od leta 2014, pa do leta 2020 znižala z 9,5 v % od vseh investicij in sicer z 10,2 v letu 2014 na 0,7 v letu 2020. % investicij sicer niha glede na dela, opravljena znotraj enega leta. V celotnem obdobju je bila razlika med % investicij v Sloveniji in Primorsko-notranjski regiji v povprečju za 3,5 % višja na državnem nivoju v primerjavi z regijskim.

Količine nastalih komunalnih odpadkov (v kg/prebivalca) so v tem obdobju povečale, so pa še vedno pod slovenskim povprečjem. Prav tako je povečana količina komunalnih odpadkov, zbranih z ločenim zbiranjem, ki pa je v Primorsko-notranjski regiji višja od slovenskega povprečja.

Tabela 7: Izbrani okoljski kazalniki v Primorsko-notranjski regiji (vir: SURS)

KAZALNIK	SLOVENIJA		PNR	
	2014	2020	2014	2020
Nastali komunalni odpadki (kg/preb.)	433	489	437	434
Ločeno zbrani komunalni odpadki (% od nastalih)	64,7	72,2	57,3	72,7
Odloženi kom. odpadki (kg/preb.)	101	31,3	131	60,1
Dolžina kanal. omrežja (km)	8.842	12.786	163	207
Število priključkov na kanalizacijsko omrežje	266.918	414.808	5.351	6.243
Neprečiščena odpadna voda izpuščena iz javne kanalizacije [%]	11,8	31,1	*	5,2
Prečiščena odpadna voda izpuščena iz javne kanalizacije [%]	88,2	68,9	100,0	94,8
Voda, dobavljena gospodinjstvom iz javnega vodovoda na prebivalca (m ³)	38	40,5	33,6	37,4
Sredstva, namenjena za investicije v varstvo okolja kot % od vseh investicij	8,1	7,3	10,2	0,7
Sredstva, namenjena za investicije v varstvo okolja kot % od vseh investicij – povprečje za obdobje 2014 - 2020		5,7		2,2

* ni podatka za regijsko raven

Regija je v preteklih letih naredila precejšen **napredek na področju vodooskrbe, odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter upravljanja z odpadki**, vendar so še vedno območja razpršene poselitve, kjer je vodooskrba nezadostna. Poleg tega ostajajo v veliki večini vodovodov težave z velikimi izgubami. Prav tako nekatere občine nimajo opredeljenih rezervnih vodnih virov. Še vedno je **neurejeno odvodnjavanje komunalnih voda v naseljih pod 2000 PE**. Velik korak naprej je pri čiščenju odpadne vode na ČN, ostajajo pa izzivi pri delovanju teh naprav, ki predstavljajo točkovno onesnaženje v času nepravilnega delovanja. S tem v povezavi je velik izziv ločevanje fekalne in meteorne kanalizacije. Izzivi ostajajo na področju zagotavljanja kakovosti, ekonomičnosti in racionalne rabe naravnih virov ter varovanja okolja in uvajanja naprednih tehnologij za povečanje ponovne uporabe.

Podnebne spremembe so izziv predvsem za kmetijstvo in gozdarstvo

Nedavne spremembe podnebja obsežno vplivajo na človeške in naravne sisteme. Posledice se odražajo na gospodarskih dejavnostih, ki so v večji meri odvisne od naravnega okolja, med njimi kmetijstvo, gozdarstvo, energetika, turizem, promet, gradbeništvo, finančni sektor in zavarovalništvo. Poleg gospodarstva so spremembam močno podvrženi naravni ekosistemi, vodni viri in človeško zdravje.

Večina vplivov sprememb, ki se bodo nadaljevale še več desetletij, je negativnih. Njihove razsežnosti v drugi polovici 21. stoletja so odvisne od učinkovitosti globalnih ukrepov za blažitev podnebnih sprememb. Pokrajinska raznovrstnost Slovenije prispeva k lokalnim podnebnim razlikam. V skladu s predvidenim postopnim segrevanjem po celotni Evropi bo tudi Slovenija v 21. stoletju podvržena znatnim naraščanjem temperatur, s srednjim razponom od 1 do 4 °C, odvisno od scenarija izpustov toplogrednih plinov. Predvideno ogrevanje je prostorsko dokaj enakomerno, vendar se po letnih časih nekoliko razlikuje. Znatne spremembe temperature bo Slovenija sicer občutila v vseh letnih časih, vendar bo predvsem v zimskem času segrevanje ob koncu stoletja predvidoma izrazitejše od povprečnega letnega segrevanja. V nasprotju s temperaturo so scenariji za spremembe padavin manj zanesljivi, saj so te časovno in prostorsko bolj raznolike. S pričetkom drugega obdobja se bo območje naraščanja padavin na letni ravni pričelo širiti iz zahoda na vzhod. Do leta 2100 je na celotnem območju Slovenije z izjemo severozahoda pričakovan porast povprečnih letnih padavin za približno 10 % glede na obdobje 1981–2010.

V Primorsko-notranjski regiji je **pomanjkanje vode v poletnih in zimskih sušnih obdobjih izrazito**. Voda je omejujoči faktor za kmetijstvo in ob pričakovanem dvigu temperatur lahko pričakujemo daljša in ekstremna sušna obdobja, hkrati pa napoved dviga letne količine padavin lahko pozitivno vpliva na kmetijstvo in hkrati predstavlja grožnjo v smislu pogostih ekstremnih vremenskih pojavov. Odvisno je od letnega časa in razporeditve količine padavin.

V zadnjih letih je ponovno postalo aktualno zajetje na potoku Suhorca, kot potencialen vir za oskrbo prebivalcev slovenske Istre in kraškega zaledja s pitno vodo. V izdelavi je DPN za postavitve zaježitve za vzpostavitev večjega zajetja z odprto vodno površino. V lokalnem okolju vlada izrazito negativno mnenje do posega, saj pripravljene strokovne podlage puščajo dvome o upravičenosti posega, v primerjavi s potencialnimi rezervami obstoječih vodnih virov. Podnebne spremembe so se v zadnjih letih odražale zlasti v pogostejših poplavah, hkrati pa so tudi pomemben izziv za kmetijstvo in gozdarstvo, saj se v celotni Sloveniji povečuje tveganje za naravne nesreče, kot so suše, zmrzali, žledolomi ipd. Zaradi globalnega segrevanja ozračja je suša v kmetijstvu vse pogostejša, povzroča pa veliko škodo.

Izziv bo v kmetijstvo uvesti nove metode in sisteme, ki bodo omogočili blažitve škode in zagotovili nadaljnjo in učinkovito rabo kmetijskih površin. V Primorsko-notranjski regiji večjih namakalnih sistemov ni. Nekateri posamezniki imajo manjše, individualne sisteme za namakanje, v okviru svojih kmetij.

Za prilagajanje podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj ter krepitev odpornosti na nesreče imamo v regiji nekaj načrtov za preprečevanje poplav ob izrednih vremenskih dogodkih – tam, kjer so le ti mogoči. Na kraškem območju je namreč največkrat **razlog za poplave podtalnica**, ki pa je ni mogoče regulirati. Predviden je projekt, s katerim bomo pridobili več informacij, ki bodo omogočale napovedi gibanja podtalnice in s tem zavarovanja lastnine, kjer je to mogoče.

Regija ima potencial za krepitev OVE in URE

V Sloveniji je delež električne energije iz obnovljivih virov v bruto končni rabi električne energije v letu 2020 znašal 22 % in je bil tako za 2 odstotni točki nižji v primerjavi z letom 2014. Intenziven tehnološki razvoj in posledično povečana raba električne energije vplivata na ta rezultat. Vključevanje razpršene

proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov spreminjajo tako delovanje elektroenergetskih sistemov kot tudi energetskega trga. Delež proizvedene električne energije v hidroelektrarnah in elektrarnah na druge obnovljive vire v Sloveniji je v letu 2020 znašal 34,2 %, kar predstavlja znižanje v primerjavi z letom 2014 za pet odstotnih točk. Preostali del k skupni proizvodnji električne energije v Sloveniji so prispevale elektrarne na fosilna goriva in jedrska elektrarna Krško. Z vidika proizvodnje električne energije prevzema čedalje pomembnejšo vlogo proizvodnja iz razpršenih virov, ki so priključeni na distribucijsko omrežje. To so predvsem male hidroelektrarne, sončne elektrarne, elektrarne na bioplin ter industrijski objekti za soproizvodnjo toplote in električne energije.

V Primorsko-notranjski regiji je bil v zadnjih letih s področja obnovljivih virov energije narejen velik preskok pri količini energije iz sonca, ki je zajeta v malih fotovoltaičnih elektrarnah in pokriva potrebe gospodinjstev ter viške energije prispeva v omrežje. Podatki Elektra Ljubljana za občine Bloke, Loška dolina in Cerknica kažejo, da je bilo v obdobju od leta 2018 do 2022 postavljenih 190 malih fotovoltaičnih elektrarn, s skupno močjo 1.408,46 KW. Med njimi so tri večje, z močjo 361, 275 in 142 KW, ki bistveno prispevajo k proizvodnji električne energije in sončne svetlobe. V primorskih občinah regije je bil zaznat **znaten dvig vlaganj v samooskrbo z električno energijo iz sončnih elektrarn**, saj beležimo dvakratno povečanje števila sončnih elektrarn letno od leta 2018. Pred letom 2018 je bilo število sončnih elektrarn v regiji zanemarljivo. Ne glede na to ocenjujemo, da je glede na osončenost regije, **na področju samooskrbe z električno energijo iz sončnih elektrarn še precej neizkoriščenih možnosti**.

Pri zviševanju energetske učinkovitosti in spodbujanju rabe obnovljivih virov energije v regiji imamo veliko rezerve pri uporabi lesne biomase v energetske namene, saj živimo v regiji, bogato poraščeni z gozdom. Delež daljinskega ogrevanja na biomaso je nizek, saj ima samo Postojna večji sistem. Pri energetske sanaciji pa se pojavljajo pomisleki v razmerjih med višino vložka in prihrankov na račun vložka ter težave pri upoštevanju pravil za kulturno dediščino, ki ne omogočajo energetske sanacije v skladu s pravili. Delež OVE in URE je treba povečati predvsem z uporabo novih tehnologij ter sodelovanjem centrov znanja in gospodarstva. Še vedno ostaja izziv izboljšanje energetske učinkovitosti stavb, javnih in zasebnih.

Funkcionalno degradirana območja kot razvojna priložnost

Izziv je čim hitrejša reaktivacija obstoječih območij, saj so FDO nezadostno izkoriščena in kot degradirana ali zapuščena območja predstavljajo velik potencial za razvoj. Območja, kjer je že urejena ali vsaj predvidena vsa potrebna infrastruktura, bi morala imeti prednostni pomen. V Primorsko-notranjski regiji je opredeljenih 36 FDO. Regija ima primerjalno z drugimi regijami **manj funkcionalno degradiranega prostora**. Število in površina FDO sta se v zadnjih nekaj letih celo zmanjšala zaradi vrnitve nekaterih FDO v ponovno rabo.

Visok delež NATURA 2000 območij

Primorsko-notranjska regija je bogata z naravnimi viri: kar 54 % njenega ozemlja je opredeljenega kot območje NATURA 2000, kar je nad slovenskim povprečjem (38 % celotnega ozemlja) in pod povprečjem KRVS (56,43 % celotnega ozemlja). Največje zavarovano območje je Notranjski regijski park, sledi mu v letu 2014 s strani občine Pivka ustanovljen Krajinski parka Pivška presihajoča jezera. Poleg omenjenih območij so v regiji še tri zavarovana območja: Mašun, območje Planinskega polja, Rakova kotlina pri

Rakeku. V regiji so tudi ekološko pomembna območja, ki so širša od območij Natura 2000: osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri ter območje Slivnice v občini Cerknica. Poleg tega je na območju regije tudi več naravnih vrednot – točkovnih naravnih vrednot državnega ali lokalnega pomena in jam. V celotni regiji so prisotni veliki jamski sistemi, za katere je značilna visoka biotska raznovrstnost in mnogo endemitskih vrst, kar uvršča regijo med t. i. »vroče točke« biotske raznovrstnosti za podzemni kraški svet.

Poleg zavarovanih območij po Zakonu o ohranjanju narave, imamo v regiji tudi gozdni rezervat Snežnik, za enkrat zavarovan samo po Zakonu o gozdovih. Ta rezervat je bil v obstoječih mejaz gozdnega rezervata Snežnik - Ždrocle uvrščen na UNESCO seznam v skupinskem imenovanju Starodavnih in prvinskih bukovih gozdov.

Natura 2000 območja bi morala biti predstavljena in razumljena kot prednost v prostoru in ne problem. **Natura 2000 lahko zaradi varstvenih režimov predstavlja oviro** za investitorje, saj neskladja med prostorskimi in okoljskimi politikami lahko povzročajo nekajletne zamude pri umeščanju objektov v prostor in odganjajo investitorje. Prvi izziv je zato skrajšati administrativne postopke za izvajanje upravljanja in izboljšati upravljanje območij in gospodarskega sonaravnega razvoja. Treba je spodbujati tudi zavedanje o nujnosti ohranitve naravne dediščine, spodbujati iskanje priložnosti razvoja trajnostnega turizma, sonaravnega kmetijstva in ohranjanje narave. Izziv je zato prikazati koristi v storitvah znotraj ekosistemov, ki zagotavljajo višjo raven kakovosti življenja, ob ustreznem izvajanju pa lahko prinašajo tudi ekonomske koristi.

Na temo izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja imamo predvidene vsebine, ki obstoječe primestne površine, ki imajo že danes funkcijo zelene infrastrukture.

Neizkoriščeni potenciali krožnega gospodarstva

Principi krožnega gospodarstva so se v obdobju 2014-2020 pričeli omenjati kot pomembni z veliko vidikov delovanja podjetij in njihovega neposrednega in posrednega, dolgoročnega vpliva na okolje. Do konca leta 2020 so se tri podjetja iz regije vključila v program Trajnostna strateška poslovna transformacija, ki ga izvaja SPIRIT Slovenija. To kaže, da se posamezna podjetja močno zavedajo, da bodo ohranjala konkurenčnost tudi na račun odnosa do okolja po drugi strani pa pomeni tudi to, da je še veliko podjetij, ki se šele začenjajo spoznavati s principi krožnega gospodarstva.

PREDNOSTI	SLABOSTI
• Ugodne geografska lega z dostopnostjo ekosistemskih storitev (bližina prometnic, železnice, velike gozdne površine, površine za rekreacijo) • Velika površina gozdov (biomasa) • Ekosistemske storitve gozdov • Ugodna geografska lega za izkoriščanje vetra • Velik % zavarovanih območij (Natura 2000, Ramsarsko območje, Regijski in krajinski park)	• Odsotnost regionalnega prostorskega načrtovanja • Neučinkovito sodelovanje lokalnih skupnosti in upravljavcev zavarovanih območij • Pomanjkljivo čiščenje komunalnih odpadnih voda, slabše delovanje nekaterih naprav na območjih razpršene poselitve • Odsotnost vodovodnega sistema in pitne vode nekaterim prebivalcem Primorsko-notranjske regije (razpršena poselitve)

• Ugodna klima (malo sušnih obdobj, zmerne temperature) • Bogata naravna dediščina, izjemna biotska pestrost	
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• Možnosti za koriščenje lesne biomase (OVE) • Krožno gospodarstvo • Zeleni turizem • UNESCO območji, potrjeno in nominirano	• Pomanjkanje vlaganj v okoljske projekte • Onesnaževanje voda tam, kjer ni komunalnih čistilnih naprav zaradi razpršene poselitve • Premajhen interes upravljavcev zavarovanih območij za upravljanje z zavarovanimi območji narave • Podnebne spremembe in ujme (poplave kraških polj, žled)

2.2.6 Razvoj infrastrukture

Cestni promet v porastu, javni promet nezadostno razvit

Podatki kažejo, da se je med letoma 2013 in 2017 povečalo število motornih vozil (42.123, + 8,35 %), znotraj tega pa še posebej število koles z motorjem (+50 %) ter motornih koles (+23 %). Podatek kaže na to, da se povečuje lastna mobilnost, saj se je v obravnavanem obdobju znižalo število registriranih avtobusov v regiji za 27 %. **Javni promet v regiji je pomanjkljiv**, treba je nadaljevati z aktivnostmi za trajnostno ureditev te problematike skupaj z državnimi institucijami, občinami in relevantnimi udeleženci. Zaskrbljujoč je tudi podatek, da je število umrlih v cestnoprometnih nesrečah ostalo na istem nivoju med letoma 2013 in 2017.

V regiji se iz leta v leto povečuje tudi povprečna starost osebnih avtomobilov. Med letoma 2013 in 2017 se je dvignila iz 9,6 let na 10,8 let. **V regiji je trenutno sedem polnilnih postaj za električna vozila⁶**, kjer je na voljo 22 vtičnic z nazivnimi močmi od 3.68 kW do 45 kW. Pri temu niso upoštevane ostale oblike polnjenja električnih vozil (npr. postajališča za avtodome, kampi ...), kjer je tovrstno polnjenje vozil tudi možno.

Povečalo se je število tovornih vozil (+21 %) ter ostalih delovnih in kmetijskih strojev. Tudi v prihodnje lahko pričakujemo trend **povečanja števila osebnih motornih vozil in tovornih vozil**, kar zahteva temeljit razmislek o nadaljnjem urejanju prometa. Zaznavamo povečevanje števila tovornih in osebnih vozil na eni strani ter **zmanjševanje javnih oblik prevoza** na drugi. Pri temu posledično trpi cestna infrastruktura, ki je zaradi pomanjkanja sredstev za nadgradnjo (poleg sredstev za redne obnove) v slabem stanju. Dolžina cest se v obravnavanem obdobju ni bistveno spreminjala. V skupnem seštevku beležimo zanemarljiv porast (+0,18 %) dolžine cest (v km), največje spremembe so se zgodile na področju klasifikacije (porast je bil zaznan na regionalnih cestah 3. reda in znižanje na zbirnih mestnih cestah). Za 10.150 metrov se je znižala dolžina regionalnih turističnih cest⁷.

⁶ Podatki RRA Zeleni kras, 2019.

⁷ http://www.di.gov.si/si/delovna_podrocja_in_podatki/ceste_in_promet/statisticni_podatki/, 2019.

Med leti 2017 in 2018 so občine Cerknica, Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica v sodelovanju s strokovnimi službami pripravile in potrdile Strategije na področju urejanja prometa. V teh dokumentih so zbrane analize trenutnega stanja na področju prometa in usmeritve za doseganje s strategijo zastavljenih ciljev. Med letoma 2013 in 2017 se je povečala povprečna dnevna obremenitev cest⁸. Pregled podatkov iz 22 merilnih mest v Primorsko-notranjski regiji kaže, da je se je obremenitev v povprečju povečala za 13 %. Izjemen porast obremenitev cest pa se kaže v podatku, da se je na obravnavanem območju povečal tovorni promet za skoraj 32 % (preusmeritve prometnih tokov). Trend rasti povprečne dnevne obremenitve cest lahko pričakujemo tudi v prihodnjem obdobju, zato je ključnega pomena strateško načrtovanje novih prometnih povezav (v sodelovanju MZI, občin, DRSI in ostalimi relevantnimi institucijami) in urejanje obstoječe cestne infrastrukture. Pri tem je treba narediti večje korake naprej pri izvedbi občinskih obvoznic in avtocestne povezave med Postojno in državno mejo. Promet velja za enega ključnih generatorjev emisij toplogrednih plinov, zato je ključnega pomena uvajanje bolj trajnostnih oblik mobilnosti v urbanih središčih, krepitev javnega prometa in povezav s podeželjem. V okviru trajnostne mobilnosti ostaja v regiji veliko izzivov s področja prometa, saj je v regiji veliko število osebnih avtomobilov in je javni prevoz izjemno okrnjen. Veliko energije bo potrebno vložiti v urejanje prometa v mirovanju in v alternativne oblike mobilnosti, ki bodo prispevale k okoljskim in družbenim ciljem nižjih izpustov in večje povezanosti in dostopnosti tudi za ranljive skupine prebivalstva.

Posledice žledoloma na železniški infrastrukturi

Pomemben vidik preteklega obdobja je žledolom, ki je v letu 2014 povzročil ogromno škodo na železniški infrastrukturi. V obdobju do leta 2016 so bile prometne povezave zaradi sanacije škode izjemno okrnjene, nastala škoda se je reševala tudi s pomočjo interventnega zakona. Naravna nesreča in reševanje le-te je pokazalo tudi na pomanjkanje izkušenj pri organizaciji in logistiki na področju multimodalnega prevoza.

Boljša IKT povezljivost, izziv ostajajo odmaknjena podeželska območja

Na področju IKT povezljivosti so v Primorsko-notranjski regiji potekali projekti izgradnje OŠO. Ustrezna infrastruktura je zgrajena v Občinah Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica. Občinski svet Občine Cerknica je sprejel sklep o vključitvi v državni načrt (potrditev Načrta razvoja odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij naslednje generacije v občini Cerknica), od leta 2019 se je v naselju Stari trg v Loški dolini mogoče priklopiti na širokopasovno omrežje; od leta 2009 je za območje Cerknice, Blok in Loške doline veljal Načrt razvoja odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij v občinah Cerknica, Loška dolina in Bloke. Večina naselij v regiji je pokritih 4G mobilnim omrežjem, izven naselij je pokritost s 3G povezljivostjo. Del območja na Snežniku in Javornikih je nepokrit z mobilnim signalom. Na Notranjskem je skupaj 39 gospodinjstev, ki bi bila primerna za vključitev v GOŠO, vendar zaradi odmaknjenosti in podeželskega značaja noben izmed obstoječih operaterjev ne izkazuje pripravljenosti za gradnjo OŠO na teh območjih. Preko Geoportala AKOS so dostopni podatki o belih lisah (20 lokacij v regiji) in izraženemu tržnemu interesu za načrtovane omrežne priključne točke (OTP) – 2 v regiji.

Gradnja odprtih širokopasovnih omrežij - GOŠO 1:

- Postojna

⁸ http://www.di.gov.si/si/delovna_podrocja_in_podatki/ceste_in_promet/podatki_o_prometu/, 2019.

Gradnja odprtih širokopasovnih omrežij – GOŠO 2:

- Ilirska Bistrica
- Pivka

PREDNOSTI	SLABOSTI
● Ugodna geografska lega ● Krajinska in kulturna pestrost ● Dobro razvita optična omrežja v mestnih območjih ● Izkušnje z gradnjo in uporabo širokopasovne infrastrukture na območju belih lis s strukturnimi sredstvi EU 2007–2013 ● Izdelane celostne prometne strategije v občinah Postojna, Pivka, Cerknica in Ilirska Bistrica ● Uspešen program računalništva v okviru ŠC Postojna	● Odsotnost regionalnega prostorskega načrtovanja ● Neenakomeren razvoj znotraj regije ● Razpršena poselitev in gradnja, kar zahteva večja vlaganja ● Neustrezne storitve in pomanjkljiva infrastruktura za javni potniški promet – predvsem medkrajevni avtobusni promet in regionalne železniške povezave ● Neustrezna cestna povezanost znotraj regije ● Neustrezna kvaliteta vozniških površin nekaterih pomembnejših državnih cest ● Slabo stanje razpoložljivosti širokopasovne infrastrukture na podeželju
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
● Nadaljevanje vzpostavljanja celovitega omrežja daljinskih kolesarskih poti ● Razvoj logističnih in potniških multimodalnih centrov ob osrednjih prometnih koridorjih ● Izvajanje ukrepov spodbujanja bolj trajnostne multimodalne urbane mobilnosti ● Urejanje P+R mirujočega prometa ob glavnih prometnih povezavah ● Uvajanje novih oblik mobilnosti na podeželju (npr. prevozi na klic, sopotništvo)	● Nadaljevanje pomanjkanja vlaganj v storitve in infrastrukturo za javni potniški promet – predvsem v medkrajevni avtobusni promet in regionalne železniške povezave ● Pomanjkanje sredstev za spodbujanje bolj trajnostne mobilnosti na podeželju ● Nadaljnja centralizacija Slovenije ● Premajhen interes zasebnih vlagateljev in operaterjev elektronskih komunikacij na podeželju

2.3 Spodbujanje čezmejnega in mednarodnega potenciala

V tem delu izpostavljamo ključne podatke o vključevanju Primorsko-notranjske regije v teritorialno sodelovanje.

2.3.1 Teritorialno sodelovanje

Primorsko-notranjska regija uspešno uresničuje svoje strateške razvojne usmeritve tudi v sodelovanju pri ETS projektih. Projektni partnerji iz Primorsko-notranjske regije sodelujejo le pri slabih treh odstotkih projektov ETS, vendar je **višina dodeljenih sredstev ESRR na prebivalca** v potrjenih projektih **višja kot v slovenskem povprečju**. V čezmejnih projektih regija sodeluje z Italijo, Hrvaško in v drugih mednarodnih projektih. Vsebinsko pa projekti sledijo razvojnim usmeritvam regije predvsem na področju trajnostnega turizma, inovativnega podjetništva, trajnostnega razvoja zavarovanih območij

ob izkoriščanju biomase in trajnostne mobilnosti. Primorsko-notranjska regija je iz naslova sodelovanja v tovrstnih programih prejela 1.440.427,18 EUR ESRR sredstev. V okviru teritorialnega sodelovanja so organizacije Primorsko-notranjske regije sodelovale v desetih projektih programov Interreg Central Europe, Interreg Podonavje, Interreg Mediteran in Interreg Adrion. Projektni partnerji so bili RRA Zeleni kras (šest projektov), Občina Pivka, Občina Postojna, Občina Ilirska Bistrica ter JZ Notranjski regijski park.

2.3.2 Čezmejni programi

V čezmejnih programih je Primorsko-notranjska regija finančni perspektivi 2014-2020 sodelovala v programih Interreg SI-HR in Interreg ITA-SLO. V okviru programa Interreg SLO-HR je v treh projektih sodelovalo šest partnerjev iz regije: Zdravstveni dom Ilirska Bistrica, Občina Pivka (dvakrat), RRA Zeleni kras, Javni zavod za kulturo, turizem in medgeneracijsko sodelovanje Snežnik ter Jezerski hram, Zavod za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, Cerknica. Skupaj znaša prispevek ESRR 1.291.518 evrov. V okviru programa Interreg ITA-SLO je sodelovalo 6 institucij iz Primorsko-notranjske regije v kar 11 projektih. Skupaj je regija prejela 1.470.289,33 EUR ESRR sredstev. Projektni partnerji so bili: Bolnišnica Postojna, Občina Ilirska Bistrica, Občina Pivka (dvakrat), Občina Postojna (trikrat), RRA Zeleni kras (trikrat), Zavod za turizem.

2.3.3 Drugi programi

Program Horizon 2020 je okvirni program Evropske unije za raziskave in inovacije, ki bo aktiven v obdobju 2014-2020. Je najpomembnejši finančni instrument izvajanja strategije Unije inovacij, ter Strategije Evropa 2020, s ciljem dvigniti konkurenčnost Evropske unije v obdobju do leta 2020. V Primorsko-notranjski regiji so institucije v okviru programa oddale 44 popolnih vlog, njihova uspešnost je bila 15,91%, dodeljenih je bilo sedem subvencij v skupnem znesku nekaj manj kot 1,6 mio EUR.

Tabela 5: Projekti programa Horizon 2020

Naziv programa	Št. dodeljenih subvencij	Naziv najuspešnejših podjetij iz PNR	Znesek dodeljenih subvencij (v EUR)
Horizon 2020	2	EFOS informacijski sistemi d.o.o.	1.230.000
Horizon 2020	2	Elgoline d.o.o.	238.470
Horizon 2020	1	PGD Postojna	76.060
Horizon 2020	2	RRA Zeleni kras d.o.o.	50.000
Skupaj			1.594.530

2.4 Razvojni položaj regije v slovenskem in mednarodnem prostoru

Primorsko-notranjska regija s svojimi 1.456 km² predstavlja eno manjših regij v Sloveniji, ki je obenem tudi najredkeje poseljena. Za regijo je značilna razpršena poseljenost, z le enim središčem nacionalnega pomena (regionalno območje) v Postojni ter z enim središčem regionalnega pomena v Ilirski Bistrici.

Regija se ponaša z geografsko ugodno lego, ki predstavlja eno ključnih strateških prednosti za njen nadaljnji razvoj v smislu medregionalnega in mednarodnega sodelovanja na vseh področjih, posledično pa tudi za večjo vpetost v širši (evropski) prostor. Med ključnimi razvojnimi priložnostmi Primorsko-

notranjske regije je mednarodno sodelovanje na področju internacionalizacije regijskega gospodarstva in povezovanja s širšim evropskim prostorom, z namenom oblikovanja partnerstev in sodelovanja na različnih razvojnih področjih. Slednje je sicer tudi v pretekli finančni perspektivi bilo izpostavljeno kot pomemben element krepitve gospodarskega in družbenega razvoja, tudi s pomočjo različnih finančnih virov Evropska unije za medregionalno, mednarodno in transnacionalno sodelovanje. Gre za programe teritorialnega (Mediterran, Jadransko-ionski prostor, Podonavje in Srednja Evropa) in čezmejnega sodelovanja (program sodelovanja med Italijo in Slovenijo ter med Hrvaško in Slovenijo), pa tudi ostale, bolj centralizirane programe kot so Erasmus+, Horizon 2020, COSME itd.

Ocenjujemo, da se je na tem področju Primorsko-notranjska regija že v pretekli finančni perspektivi dobro pozicionirala, tako v regiji kot izven nje, krepitev podobe regije pa se še nadaljuje s širjenjem že dobro prepoznavne znamke Zeleni kras, primarno na področju turizma, dolgoročno pa tudi na ostala področja delovanja. Krepitev mednarodnega sodelovanja še naprej ostaja pomemben izziv za Primorsko-notranjsko regijo, pri čemer je izpostavljena predvsem potreba po krepitvi institucionalnih zmogljivosti regijskih organizacij, dodaten izziv pa bo v prihajajočem programskem obdobju predstavljala tudi problematika zagotavljanja lastnega sofinanciranja in predfinanciranja izvajanja mednarodnih projektov.

Primorsko-notranjska regija je obmejna regija, na meji s Hrvaško sta pozicionirani dve od šestih občin (Ilirska Bistrica, Loška dolina), ki skladno z državnimi usmeritvami sodelujeta s sosednjimi regijami in državami tudi pri urejanju problematik skupnega pomena, še zlasti pri infrastrukturi, varstvu okolja, skupnem urejanju in izkoriščanju voda, urejanju območij varstva narave in skupnih turističnih regij, gospodarskem in maloobmejnem sodelovanju.

2.5 Prostorski razvoj Primorsko-notranjske regije

Prostorski razvoj v Sloveniji trenutno poteka na dveh nivojih odločanja - občinski nivo, ki pripravlja in sprejema občinske prostorske načrte (v nadaljevanju: OPN), in državni nivo, ki pripravlja in sprejema državne prostorske načrte (v nadaljevanju: DPN). V preteklem obdobju je potekala razprava o pripravi regijskih prostorskih načrtov, v prihodnosti je predvidena njegova izdelava. Velja, da bi bil v prihodnje to zavezujoč dokument, ki bi povezal načrtovanje občinske ravni in bil sogovornik državnih. V nadaljevanju je podan seznam veljavnih OPN-jev in DPN-jev ter tistih v pripravi.

V regiji imamo tri večja središča, Postojno, Cerknico in Ilirsko Bistrico ter precej manjših krajev, ki delujejo kot manjša središča. V regiji imamo tri mesta, vendar po velikosti in funkciji nobeno ne dosega kriterijev mestne občine. Za razvoj je ključnega pomena razvoj urbanih naselij – mest kot zaposlitvenih središč, središč rasti in inovacij, ki hkrati zagotavljajo storitve tudi za prebivalce gravitacijskih, pretežno podeželskih območij. V skladu z Stopnjo urbanizacije Slovenije iz leta 2017 imamo v regiji samo eno občino (Občina Postojna), ki je območje srednje gostote poseljenosti. Vse ostale občine spadajo med redko poseljena območja.

Kot je razvidno iz Slike 5: Karta omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v Primorsko-notranjski regiji, imamo v regiji eno mesto – Postojna, ki je središče nacionalnega pomena, Ilirsko Bistrico, ki je središče regionalnega pomena in Cerknico, ki je središče medobčinskega pomena. Ta tri omenjena mesta so

tudi tista, ki imajo status mestnega naselja. To pomeni, imamo tri občinska središča, ki nimajo statusa mestnega naselja, to so: Pivka, Stari trg pri Ložu in Nova vas na Blokah.

2.5.1 Seznam veljavnih občinskih prostorskih načrtov v Primorsko-notranjski regiji

Občina Bloke

- Občinski prostorski načrt Občine Bloke, datum začetka veljavnosti: 10. 6. 2017.

Občina Cerknica

- Občinski prostorski načrt Občine Cerknica, datum začetka veljavnosti: 11. 7. 2012.

Prostorski akti v pripravi:

- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Cerknica – spremembe št. 7.
- Osme spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Cerknica - SD OPN št. 8.

Občina Ilirska Bistrica

- Občinski prostorski načrt Občine Ilirska Bistrica, datum začetka veljavnosti: 10. 5. 2016.

Prostorski akti v pripravi:

- Spremembe in dopolnitve št. 3 občinskega prostorskega načrta Občine Ilirska Bistrica.
- Spremembe in dopolnitve št. 4 občinskega prostorskega načrta Občine Ilirska Bistrica.
- Spremembe in dopolnitve št. 6 občinskega prostorskega načrta Občine Ilirska Bistrica.
- Devete spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Ilirska Bistrica (SD OPN 9).

Občina Loška dolina

- Občinski prostorski načrt Občine Loška dolina, datum začetka veljavnosti: 22. 9. 2012.

Prostorski akti v pripravi:

- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Loška dolina št. 5.
- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Loška dolina št. 6.
- Spremembe in dopolnitve občinskega podrobnega prostorskega načrta za območje EUP ST 28 IP – sever.

Občina Pivka

- Občinski prostorski načrt Občine Pivka, datum začetka veljavnosti: 09. 10. 2010.

Prostorski akti v pripravi:

- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Pivka št. 2.

- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Pivka št. 3.
- Spremembe in dopolnitve št. 4 občinskega prostorskega načrta Občine Pivka.
- Občinski podrobni prostorski načrt za območje Doma Pivka – središča za kakovostno sožitje na Bedinku (EUP PI 20/1, PI 20/2-del in PI 14-del).
- Občinski podrobni prostorski načrt za območje kmetije Šabec v Zagorju.

Občina Postojna

- Občinski prostorski načrt Občine Postojna, datum začetka veljavnosti: 28. 10. 2010.

Prostorski akti v pripravi:

- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Postojna št. 7.
- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Postojna št. 9.
- Spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Občine Postojna št. 10.
- Občinski podrobni prostorski načrt za območje PR-033 v Prestranku.
- Občinski podrobni prostorski načrt za Gasilski dom Slavina.
- Občinski podrobni prostorski načrt za Grad Prestranek.
- Spremembe in dopolnitve občinskega lokacijskega načrta Veliki Otok.
- Občinski podrobni prostorski načrt Stara vojašnica.
- Spremembe in dopolnitve občinskega podrobnega prostorskega načrta Center v Postojni (del EUP PO-104).

2.5.2 Seznam veljavnih državnih prostorskih načrtov v Primorsko-notranjski regiji in državnih prostorskih načrtov v postopku priprave

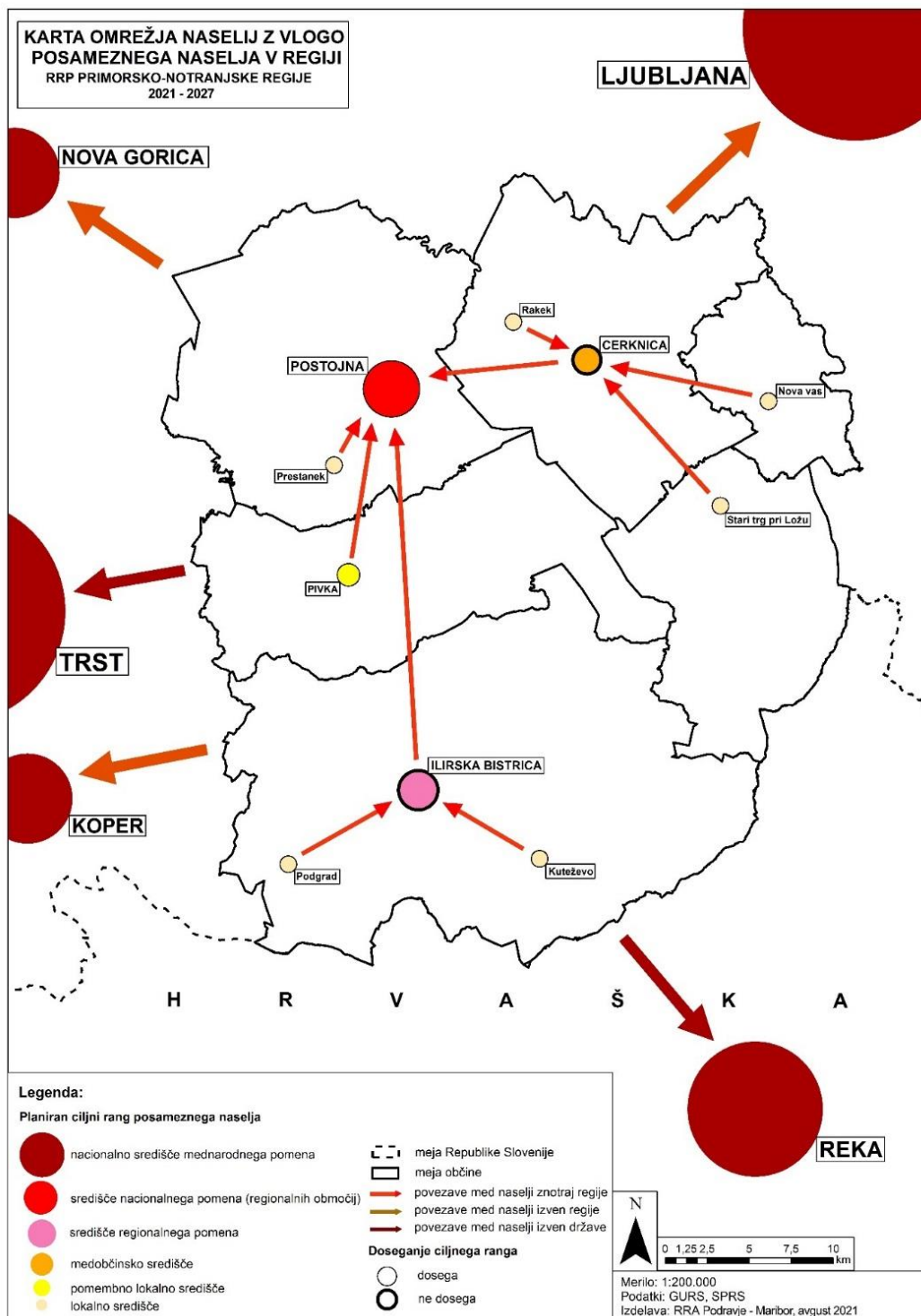
Veljavni državni prostorski načrti:

- Državni prostorski načrt za Osrednje vadišče Slovenske vojske Postojna.

Državni prostorski načrti v postopku priprave:

- Državni prostorski načrt za ekodukt na odseku avtoceste Unec-Postojna.
- Državni prostorski načrt za osrednje vadišče Slovenske vojske.
- Državno prostorsko načrtovanje za avtocesto na odseku Postojna-Jelšane.

Slika 5: Karta omrežja naselij z vlogo posameznih naselij v Primorsko-notranjski regiji

3 Vizija Primorsko-notranjske regije

Vizija Primorsko-notranjske regije sledi že v prejšnjih programskih obdobjih opredeljenim vrednotam, ki so povezane s trajnostno rabo virov in so v veliki meri skladne s cilji politik EU:

- gospodarska preobrazba in konkurenčno gospodarstvo,
- odgovorna in trajnostna raba virov, zelene naložbe in čista energija,
- ohranjena narava, zelena in nizkoogljična regija,
- vključujoča družba,
- visoka kakovost življenja v regiji.

Z izpostavljanjem pomena gospodarske preobrazbe v bolj napredno gospodarstvo in delovanja v skladu z načeli trajnostnega razvoja se vizija Primorsko-notranjske regije glasi:

*S sodobnim gospodarstvom in zeleno modrimi naložbami
do boljše kakovosti življenja na Zelenem krasu.*

Vizija poudarja vlogo gospodarstva in investicij pri **zmanjšanju razvojnega zaostanka za bolj razviti slovenski regiji**. Zmanjšanje zaostanka bo prispevalo k dvigu kakovosti življenja, ki je ključni razvojni cilj. To bomo dosegli z gospodarsko preobrazbo in trajnostnimi naložbami na vseh področjih družbenega življenja. Gospodarska preobrazba v napredno, razvojno, digitalno in krožno je nujna za doseganje konkurenčnosti gospodarstva na globalnem trgu in bo zagotavljala varna in kakovostna delovna mesta ter s tem socialno blaginjo prebivalstva. Gospodarska preobrazba vključuje zelene naložbe, ki simbolizirajo zasledovanje načel trajnosti in krožnega gospodarstva ter modre naložbe, se nanašajo na investicije v pametno, tehnološko napredno in digitalno gospodarstvo. Pod zeleno modre naložbe sicer pojmuje vlaganja na vseh področjih družbenega življenja, zaobjemajo pa vsebine, ki pomenijo odpravljanje slabosti regije, zmanjševanje njene razvojne ogroženosti in s tem **razvojni napredek regije na raven vsaj srednje razvitih slovenskih regij**. Zeleno modre naložbe so trajnostne in pametne naložbe v: prestrukturiranje gospodarstva, znanje, kompetence, mlade, stanovanja, dvig podjetniške kulture, ustvarjanje pogojev za izboljšanje demografskih trendov, problematiko zaposlovanja starejših, nastanitvene kapacitete, izboljšanje prometnih povezav in javnega potniškega prometa, odvajanje komunalnih voda, varovanje vodnih virov in zagotavljanje rezervnih vodnih virov, samooskrbo, dvig povprečne starosti nosilcev kmetijskih gospodarstev, gozdno-lesne verige, izboljšanje poplavne varnosti, izboljšanje pripravljenosti za boj z naravnimi nesrečami, pospešen prehod na obnovljive vire energije, samooskrbo z električno energijo iz sonca, učinkovito rabo energije in še bi lahko naštevali. Zeleno modra vlaganja so vsa vlaganja, ki prispevajo k odpravljanju razvojnih težav, s katerimi se regija sooča na različnih področjih družbenega življenja in ki imajo izražen trajnosten (zelen) vidik. Izboljšanje razvojnih kazalcev in zmanjšanje razvojnega zaostanka pa bo pomenilo tudi boljše kakovost življenja na Zelenem krasu ter za življenje zaželeno in v prihodnost zazrto regijo.

4 Razvojna specializacija Primorsko-notranjske regije

Razvojna usmeritev regije je **zeleni, trajnostni razvoj na vseh področjih**. Regija je že v preteklem obdobju izkazovala razvojno usmerjenost na osnovi načel trajnostnega razvoja, ki jih je aplicirala na vsa interesna področja in ki predpostavljajo na eni strani preobrazbo in razvoj t. i. zelenega gospodarstva, z nizkim ali ničnim škodljivim vplivom na okolje, razvoj zelene infrastrukture, ob tem pa spodbujajo razvoj trajnostno naravnane, socialno vključujoče družbe, z visokimi vlaganji v znanje ter visokim življenjskim standardom. Skladno s cilji trajnostnega razvoja (OZN), ki v ospredje prav tako postavlja uravnotežen gospodarski, družbeni in okoljski razvoj, tudi Primorsko-notranjska regija izpostavlja podobne razvojne usmeritve ter gradi na potencialih za trajnostni razvoj:

- preobrazba gospodarstva v smeri digitalizacije, naprednih tehnologij, načel krožnega gospodarstva, zmanjšanja okoljskega odtisa ter ustvarjanja novih, zelenih delovnih mest;
- razvoj odgovornega in trajnostnega turizma, tudi v zavarovanih območjih in območjih Natura 2000 ter na podeželju, vlaganje v zeleno infrastrukturo in ukrepe za varstvo narave (spodbujanje oblikovanja lokalnih verig dobaviteljev za potrebe turizma), varovanje in ohranjanje nepremične in nesnovne kulturne dediščine;
- spodbujanje ukrepov za trajnostno gospodarjenje in upravljanje z naravnimi viri, predvsem s strateškimi viri Slovenije (voda in les, dvig dodane vrednosti v verigi gozd-les, industrijska simbioza, zapiranje snovnih zank);
- učinkovit prostorski razvoj, ki bo ustvaril pogoje za izboljšanje konkurenčnosti podjetij in višjo kakovost bivanja ter povečal gostoto gradnje v urbanih okoljih (sistem e-prostor, celovit razvoj urbanih območij, vključno z urbano prenovo, stanovanjska politika, izboljšanje kakovosti bivanja na okoljsko degradiranih območjih);
- dograditev manjkajoče okoljske infrastrukture (oskrba s pitno vodo, rezervni vodni viri, infrastruktura za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda, poplavna varnost, prilagajanje na ekstremne vremenske razmere, infrastruktura za ravnanje z odpadki, sanacija degradiranih območij);
- povečanje energetske učinkovitosti in doseganje višjega deleža uporabe OVE, delujoč sistem razvoja, financiranja in investicij v energijsko učinkovitost (energetska sanacija stavb v javnem in zasebnem sektorju in prenova sistemov javne razsvetljave, senzorika, tehnološka prenova za dvig energetske učinkovitosti podjetij, infrastruktura za distribucijo energije);
- povečanje deleža gozdov, v katerih se izvajajo gozdnogospodarska dela, dvig konkurenčnosti lesno predelovalne industrije (izvajanje gospodarjenja z gozdovi v zasebni lasti, dvig dodane vrednosti v lesno predelovalni industriji, ohranjanje ponora CO₂);
- povečanje povezljivosti in dostopnosti vseh območij regije; uvajanje trajnostne mobilnosti z intermodalnimi vozlišči za povezave različnih vrst prevozov, zmanjšanje odvisnosti od osebnih avtomobilov z uvajanjem novih oblik mobilnosti, prilagojenih (starostni) strukturi prebivalstva in načinu poseljenosti;
- zagotoviti in ohraniti dostop do zelo zmogljive (širokopasovne) povezljivosti za podporo širšem družbeno-ekonomskem razvoju in spremembam delovanja po epidemiji covid-19 ter dvig IKT kompetenc na področju digitalizacije tako v gospodarstvu kot v splošni javnosti;
- spodbujanje ukrepov za socialno kohezivnost prebivalstva, izboljšanje učinkovitosti trga dela, vključno z ukrepi vključevanja ranljivih skupin pri delu in življenju, z upoštevanjem principov medgeneracijskega sodelovanja ter ukrepi izboljšanja dostopa do zdravstvenega varstva;

- povečanje deleža lokalne samooskrbe, dvig povpraševanja po lokalnih izdelkih in zavedanja o pomembnosti uživanja kvalitetne hrane;
- razvoj in prilagajanje kmetijske dejavnosti v luči prilagajanja okoljskim standardom in podnebnim spremembam ter dviga konkurenčnosti (ohranjanje kvalitete in rodnosti tal ter proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč, izkoristiti potencial malih kmetij, spodbujanje in promocija lokalne proizvodnje);
- spodbujanje diverzifikacije dejavnosti na podeželju, ki temelji na izrabi endogenih virov lokalnega okolja (les, naravna in kulturna dediščina).

Ob upoštevanju smernic razvoja kot **ključna področja specializacije** regije izpostavljam:

- razvoj predelovalnih dejavnosti v smeri povečevanja dodane vrednosti, digitalizacije in zelenega prehoda,
- razvoj krožnega gospodarstva v vseh sektorjih,
- razvoj trajnostnega in odgovornega turizma,
- razvoj gozdno-lesne verige,
- razvoj kmetijstva in lokalne samooskrbe ter diverzifikacije na podeželju,
- razvoj trajnostnih storitev na področju družbenega in kulturnega razvoja.

5 Strateški razvojni cilji Primorsko-notranjske regije

Na osnovi ocene razvoja ter z upoštevanjem razvojne specializacije izpostavljamo tri strateške razvojne cilje Primorsko-notranjske regije v obdobju 2021-2027, s katerimi želimo zmanjšati zaostanek v stopnji razvoja za razvitejšimi slovenskimi regijami:

- **Spodbujati trajnostno preobrazbo gospodarstva s pametnimi naložbami, dvigom dodane vrednosti in nižanjem okoljskega odtisa ter s tem ohranjati, razvijati in ustvarjati nova delovna mesta:** Usmerjeni bomo v iskanje priložnosti, ki prispevajo k spodbujanju razvoja sodobnega gospodarstva, tako na sektorski kot tudi organizacijski ravni, s ciljem dviga dodane vrednosti regijskega gospodarstva in posledično konkurenčnosti na globalnem trgu. Pri tem bo posebna pozornost namenjena ohranjanju, razvoju in ustvarjanju novih (zelenih) delovnih mest, v okviru že obstoječih podjetij, pa tudi v na novo nastajajočih perspektivnih panogah. Zasedovali bomo izboljšanje raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti, uvajanje naprednih tehnologij v podjetjih, digitalizacijo procesov ter razvoj znanj in spretnosti za pametno gospodarsko tranzicijo. Spodbujali bomo iniciative, ki zagotavljajo povezovanje med gospodarstvom in institucijami znanja ter krepitev inovacijske sposobnosti gospodarstva. Spodbujali bomo delovanje podjetij po principih krožnega gospodarstva ter dvig ravni digitalizacije na ravni sistemov in procesov, kot tudi na ravni produktov in storitev. V okviru te prioritete bomo napore vlagali tudi v ustvarjanje učinkovitega podpornega okolja za razvoj, ki predpostavlja sodelovanje med ključnimi razvojnimi partnerji v regiji.
- **Spodbujati trajnostni okoljski in infrastrukturni razvoj regije:** Ker velika večina Primorsko-notranjske regije leži na ranljivih kraških tleh, hkrati je to najredkeje poseljena regija v Sloveniji z izrazito razpršeno poselitvijo, izpostavljamo skrb za ohranjanje okolja in narave kot enega temeljnih dejavnikov razvoja. Spodbujali bomo vlaganja v okoljsko infrastrukturo, ki bo prilagojena regijski geografski in naselitveni strukturi ter bo ohranjala ali izboljšala stanje naravnega okolja. Na drugi strani želimo naravne danosti in kulturno dediščino bolj približati domačinom in obiskovalcem, tudi preko obnove ali postavitve turistične in ostale potrebne infrastrukture na točkah, kjer je le-ta pomanjkljiva oz. odsotna in pripravo načrtov upravljanja v zavarovanih območjih, ki zajemajo informacije za usmerjanje obiskovalcev. Pri načrtovanju javnih in zasebnih posegov v okolje in prostor je pomembno zasledovati princip usklajenosti in upoštevanja načel trajnostnega razvoja. Ohranjena narava, okolje in kulturna dediščina so namreč eden izmed pogojev za gospodarski razvoj, širitev ponudbe in ustvarjanje novih delovnih mest v turizmu in z njim povezanimi panogami, ki nudijo v našem prostoru mnogo razvojnih priložnosti. Ohranjeno okolje pa tudi znatno prispeva h kakovosti življenja prebivalcev Primorsko-notranjske regije. Preprečevanje potencialnih virov onesnaževanja je povezano predvsem z negativnim vplivom na kakovost pitne vode na občutljivem kraškem terenu. Na območju regije se nahaja tudi vojaško vadbišče Poček, ki s svojimi negativnimi vplivi ne sodi na občutljiv kraški teren, zato bo regija vlagala nadaljnje napore za njegovo ukinitvev oziroma maksimalno zmanjšanje vojaških aktivnosti in negativnih vplivov vadbišča na okolje. V teku je umeščanje avtocestne povezave Postojna-Jelšane v prostor, ki bo prav tako pomenila določeno obremenitev za okolje, po drugi strani pa bo regijo dodatno logistično odprla navzven. Čedalje bolj na nas vplivajo tudi podnebne spremembe (predvsem v obliki poplav), pri čemer je pomembno, da se tem spremembam pravočasno prilagajamo, da zmanjšamo tveganja in negativne vplive teh sprememb na ta prostor in njegove prebivalce. Veliko neizkoriščenih priložnosti ima regija tudi na področju obnovljivih virov energije.

- Spodbujati razvojni potencial človeških virov in izboljšati življenjske pogoje za prebivalstvo:**
 Ljudje so nosilni dejavnik razvoja. Primorsko-notranjska regija prepoznava njihov potencial v tako pri gospodarski preobrazbi in dvigu konkurenčnosti gospodarstva kot tudi pri sooblikovanju sodobne in trajnostne regije z visoko kakovostjo življenja. Zato bomo spodbujali vlaganja v človeške vire, ki bodo usmerjena v dvig kompetenc oseb na trgu dela, tekom njihove delovne aktivnosti kot tudi na področju zasebnega življenja in prostega časa (npr. preko vseživljenjskega učenja, medgeneracijskega sodelovanja). Investicije znotraj te prioritete bodo prispevale k reševanju širših družbenih problemov, ki imajo neposreden vpliv na blaginjo in kakovost življenja v regiji. Gre za področja zaposlovanja starejše delovne sile, mobilnosti prebivalstva, dostopa do zdravstvenega varstva, kakovostnega staranja, socialnega varstva prebivalstva, življenjskega standarda, nastanitvenih kapacitet (tudi za starostnike) ter ostalih družbenih izzivov. Spodbujali bomo tudi iniciative, ki zagotavljajo visoko stopnjo blaginje v regiji, osebni in profesionalni razvoj človeških virov ter zdravo in aktivno prebivalstvo Primorsko-notranjske regije. Kot pretežno ruralna regija, vendar v bližini večjih središč, si želimo uravnoteženega razvoja podeželja, z ohranjanjem identitete in povezovanjem naravne in kulturne dediščine v trajnostno zastavljeni način življenja in razvoja gospodarstva na podeželju.

STATEŠKI RAZVOJNI CILJ PRIMORSKO-NOTRANJSKE REGIJE			
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027	
Indeks razvojne ogroženosti (IRO) (Vir: UMAR)	138,3	117,0	

6 Razvojne prioritete Primorsko-notranjske regije

Skladno z analizo stanja, analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter skladno s stališči deležnikov Primorsko-notranjske regije predstavljamo strateške razvojne prioritete, ki predstavljajo ključna področja delovanja za skladen razvoj Primorsko-notranjske regije.

Navedene prioritete obravnavamo kot strateško izhodišče za nadaljnjo razpravo o skupnih interesih na ravni Republike Slovenije, kohezijske regije Vzhodna Slovenija in na ravni Primorsko-notranjske regije.

6.1 Gospodarski razvoj Primorsko-notranjske regije

Za regijsko gospodarstvo je značilna sicer **tradicionalno usmerjena**, a **močna industrija**, še posebej na **področju kovinarstva in orodjarstva**. Regija se še vedno sooča s skromno razvojno-raziskovalno dejavnostjo, vendar je hkrati zaznati tudi prebujajočo se podjetniško aktivnost, ki je delno povezana tudi z okrepljeno infrastrukturo za podporo podjetništvu. Krepitev gospodarstva je med ključnimi prioritetami Primorsko-notranjske regije, cilji te prioritete pa so:

- izboljšati konkurenčnost regijskega gospodarstva, še posebej s krepitvijo novih, perspektivnih panog in preobrazbo obstoječih dejavnosti skladno trajnostnimi usmeritvami v zeleno in digitalno,
- nadalje spodbuditi razvoj podjetništva, tako z dvigom inovativnosti podjetnikov kot s krepitvijo podpornega okolja za podjetništvo,
- spodbuditi razvojno-raziskovalne aktivnosti v regijskih podjetjih, preko spodbud podjetjem in preko krepitve povezovanja med podjetji in institucijami znanja,
- okrepiti podporo gospodarstvu na področju internacionalizacije podjetij in privabljanja (tujih) investicij,
- ohraniti in razviti kakovostne kadre za potrebe gospodarstva,
- spodbuditi razvoj in izkoristiti potencial lesno-predelovalne panoge,
- zagotavljati trajnostni razvoj destinacije, okrepiti promocijo in razvoj turistične ponudbe.

Prioriteta 1 Gospodarski razvoj Primorsko-notranjske regije		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost	Pričakovana vrednost 2027
Regijski BDP (vir: SURS, 2020)	15.372 EUR/prebivalca	19.984 EUR/prebivalca
Delež regijskega BDP v nacionalnem BDP (vir: SURS, 2020)	1,7 %	2,00 %
Neto dodana vrednost na zaposlenega v regiji za gospodarske družbe in podjetnike (vir: AJ PES, 2021)	45.018 EUR/zaposlenega	54.022 EUR/zaposlenega

Predlagani ukrepi so predstavljeni v nadaljevanju.

6.1.1 Konkurenčno gospodarstvo

Namen ukrepa je podpreti regijsko gospodarstvo, da **krepi svojo konkurenčnost, poveča razvojno raziskovalne zmogljivosti** in sodelovanje za ustvarjanje proizvodov in storitev višje dodane vrednosti.

Cilji ukrepa:

- izboljšati tehnološko razvitost gospodarstva ter povečati število novih, inovativnih storitev in produktov ter procesov,
- povečati raziskovalno-razvojne aktivnosti, krepiti inovacijsko kulturo in inovacijsko sposobnost gospodarstva,
- spodbuditi nastanek novih in razvoj obstoječih inovativnih podjetij,
- spodbuditi nastanek novih delovnih mest v perspektivnih panogah.

Aktivnosti:

- spodbujanje vlaganj v tehnološki razvoj, inovacije, informatizacijo, digitalizacijo, robotizacijo
- spodbujanje in promocija sodelovanja med podjetji ter raziskovalno in izobraževalno sfero, prenos novih tehnoloških rešitev v gospodarstvo, vključevanje podjetij iz regije v strateška inovacijska partnerstva (SRIP) in nove verige vrednosti,
- spodbujanje vlaganj v aktivnosti in investicije na področju raziskovanja, razvoja in inovativnosti,
- oblikovanje spodbud za povečevanje investicij za povečanje razvojno-raziskovalne aktivnosti v gospodarstvu,
- spodbujanje aplikativnih raziskovalnih in razvojnih projektov,
- spodbujanje zaposlovanja raziskovalcev v podjetjih,
- spodbujanje in promocija podjetništva in perspektivnih panog,
- spodbujanje zaposlovanja mladih raziskovalcev, krepitev razvojnih oddelkov v podjetjih in spodbujanje sodelovanja z RR organizacijami.
- izvajanje in promocija podpornih storitev za spodbujanje inovacijske kulture v gospodarstvu,
- spodbujanje razvoja in komercializacije novih izdelkov, storitev in procesov.

Ukrep 6.1.1 Konkurenčno gospodarstvo		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost	Pričakovana vrednost 2027
Investicije v osnovna sredstva v regiji (Vir: SURS, 2018)	120 mio EUR	170 mio EUR
Prihodki na zaposlenega (vir: AJPES, 2021)	191.726	239.658
Število registriranih gospodarskih družb (vir: AJPES, 2021)	1.137	1.250
Število registriranih samostojnih podjetnikov (vir: AJPES, 2021)	1.411	1.560
Število zaposlenih v gospodarskih družbah in pri samostojnih podjetnikih skupaj (vir: AJPES, 2021)	9.728	10.950
Število podjetij in s.p., ki imajo kot glavno dejavnost registrirano J61 in J62 - IKT (Vir: GZS, 2019)	138	170
Bruto domači izdatki za RR, % glede na Slovenijo (Vir: SURS, 2020)	0,70 %	2,00 %
Raziskovalci (v EPDČ) po regijah (% glede na Slovenijo) (Vir: SURS, 2020)	1,3 %	2 %

6.1.2 Trajnostno gospodarstvo

Namen ukrepa je izkoristiti potencialne regije za uvajanje bolj **trajnostnih pristopov** v regijsko gospodarstvo in **krepitev lokalnih verig vrednosti**. Princip krožnega gospodarstva, zasnove izdelkov, ki bi jim lahko sledili čez celotni življenjski cikel in podaljšali njihovo uporabnost in zagotovili ponovno rabo materialov, je v regiji in širše v Sloveniji na zelo nizki ravni. Smo na začetku ozaveščanja podjetnikov o možnostih in nujnosti, da se celotna ekonomska logika obrne v okoljsko ozaveščene izdelke, ki so namenjeni dolgotrajni uporabi in se lahko po preteku življenjske dobe večina materialov ponovno uporabi. Ključni **potenciali regije so v razvoju gozdno-lesne verige** in trajnostne gradnje ter na področju dodajana vrednosti kmetijskim proizvodom in diverzifikaciji dejavnosti. Družbeno inoviranje in razvoj socialne ekonomije prav tako lahko prispeva k razvoju bolj trajnostnih proizvodov in storitev, ki so v regiji še premalo razvite.

Cilji ukrepa:

- spodbujati razvoj krožnega gospodarstva ter modelov in naložb v izboljšanje okoljske, družbene in ekonomske trajnosti regijskega gospodarstva,
- nuditi mehanizme za podporo prehodu na krožno gospodarstvo ter ponuditi nove rešitve na področju ravnanja z viri,
- povečati znanje in zavedanje o pomembnosti krožnega gospodarstva in industrijske simbioze,
- krepiti gozdno-lesno verigo in povečati trajnostno rabo in izrabo lesa v regiji,
- aktivirati potencialne za razvoj socialne ekonomije v regiji,
- spodbujati lokalno samooskrbo in lokalno gospodarstvo.

Aktivnosti:

- spodbujanje projektov in investicij v podjetjih, ki temeljijo na načelih krožnega gospodarstva,
- usposabljanje in ozaveščanje o pomembnosti krožnega gospodarstva in industrijske simbioze,
- izvajanje mehanizmov za podporo prehodu na krožno gospodarstvo,
- spodbujanje razvoja kreativne industrije v regiji, spodbujanje mreženja in partnerstev med podjetji s kreativnimi industrijami,
- implementacija novih rešitev na področju ravnanja z viri,
- spodbujanje delovanja gozdno-lesnih verig (nega gozda, pridobivanje kakovostnega lesa, primarna in finalna predelava lesa po načelih trajnostnega in krožnega gospodarstva),
- spodbujanje rabe lesa pri javnih investicijah,
- spodbujanje prehoda iz primarne proizvodnje in polizdelkov v končne lesene izdelke z večjo dodano vrednostjo,
- razvoj in uporaba gradbenih materialov na lesni osnovi (masivni in kompozitni),
- spodbujanje uvajanja sistemov družbene odgovornosti v podjetja v regiji (npr. smernice ISO 26000, certifikat Družini prijazno podjetje, Družbeno odgovorno podjetje itd.),
- spodbujanje socialnega podjetništva preko razvoja podpornih storitev in različnih oblik pomoči (subvencije za socialne podjetnike, promocija itd.),
- krepitev lokalnih verig vrednosti in lokalnih blagovnih znamk,
- spodbujanje lokalne samooskrbe,
- diverzifikacija dejavnosti na podeželju.

Ukrep 6.1.2 Podpora za bolj trajnostno gospodarstvo

KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2020	Pričakovana vrednost 2027
Št. izvedenih projektov krožnega gospodarstva ali industrijske simbioze v regiji (Vir: SPIRIT, 2020)	2	6
Število partnerstev na področju kreativnih industrij (Vir: RRA, 2020)	0	8
Število javnih investicij z uporabo lesa kot gradbenega materiala (uporaba lesenega stavbnega pohištva, ogrevanje na lesno biomaso, lesena fasada, konstrukcija,...) (Vir: RRA, 2020)	0	6
Št. podjetij v regiji z enim ali več uveljavljenim sistemom družbene odgovornosti (Vir: RRA, 2020)	3	10
Število registriranih socialnih podjetij (Vir: MJU, OPSI, 2020)	1	3
Število nosilcev dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (AJ PES, 2020)	162	200

6.1.3 Podporno okolje za gospodarstvo

Namen ukrepa je zagotavljati celovito **podporno okolje za podporo gospodarskemu razvoju regije**. Osrednji fokus je na zagotavljanju konkurenčnih infrastrukturnih pogojev, dostopu do financ in strokovne pomoči na vseh stopnjah razvoja podjetij.

Cilji:

- izboljšati infrastrukturne pogoje za razvoj gospodarstva,
- zagotavljati učinkovito upravljanje podjetniške infrastrukture (poslovne cone, inkubatorji ...),
- povečati dostop do finančnih in drugih virov za gospodarske subjekte,
- krepiti partnerstva med podpornimi organizacijami in zasebnim sektorjem, predvsem MSP,
- omogočiti dostop do učinkovitih podpornih storitev za podjetja.

Aktivnosti:

- vzpostavitev poslovnih in razvojno-raziskovalnih mrež, skladov, medpodjetniških centrov, kompetenčnih centrov, izobraževalnih in demonstracijskih centrov, centrov odličnosti ipd.,
- krepitev delovanja in povezovanja subjektov inovacijskega podjetniškega okolja (podjetniški inkubatorji, podpora start-upom, pisarne za prenos znanja, investicijski skladi, razvojne agencije, karierni centri, projektne pisarne itd.) ter nadgradnja njihovih storitev,
- izvajanje obstoječih in razvoj novih (uporabniku prilagojenih) podpornih storitev za gospodarstvo,
- urejanje in upravljanje ekonomsko-poslovnih con ter prostorov za inkubacijo podjetij,
- oblikovanje in izvajanje finančnih shem in mehanizmov (garancijska shema, subvencija obrestne mere, regijski sklad za start-up podjetja ipd.),
- razvoj specializiranih podpornih storitev za podjetništvo na področjih kot so npr. turizem, kultura, kreativne industrije, nizkoogljično krožno gospodarstvo, srebrna ekonomija idr.,
- promocija podjetnosti in podjetništva med vsemi ciljnim skupinami, vključno s spodbujanjem podjetnosti tudi med mladimi (kot npr. različne oblike mentorstva, "job shadowing", sodelovanje z medpodjetniškimi centri itd.) ter zagotavljanje učinkovite podpore podjetjem.

Ukrep 6.1.5. Podporno okolje za gospodarstvo		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2020	Pričakovana vrednost 2027
Površina urejenih ekonomsko-poslovnih con v regiji (Vir: RRA)	198,74 ha	205 ha
Število novonastalih podjetij na 10.000 prebivalcev (Vir: SURS)	71,49	80
Delež (%) novonastalih podjetij, preživelih v 5 letih (Vir: SURS)	49,58	54,24
Površina urejenih prostorov za inkubiranje podjetij (Vir: PIP, 2020)	746 m ²	2.656 m ²

6.1.4 Razvoj kadrov za potrebe gospodarstva

Namen ukrepa je zagotavljati ustrezno **usposobljen kader za trenutne in prihajajoče potrebe gospodarstva** v regiji ter okrepiti sodelovanje med gospodarstvom, izobraževalnimi institucijami in institucijami trga dela. Ukrep se povezuje tudi z ukrepoma 6.4.1 in 6.4.2.

Cilji:

- zagotavljanje usposobljenega kadra za potrebe gospodarstva v regiji,
- spodbuditi mlade v izobraževanje in usposabljanje za tehnične poklice ter razvoj kompetenc tehničnega kadra,
- prilagajanje obstoječih delovnih mest potrebam specifičnih ciljnih skupin (podaljševanje delovne dobe, spremenjena intenziteta dela, usklajevanje zasebnega in poklicnega življenja itd.),
- spodbuditi nastanek novih delovnih mest.

Aktivnosti:

- posodobitev obstoječih in vzpostavitev novih programov izobraževanj in usposabljanj glede na potrebe gospodarstva,
- finančne spodbude za izobraževanje v poklicih za potrebe gospodarstva (regijske štipendijske sheme),
- promocija tehničnih smeri izobraževanj in poklicev ter spodbujanje medpodjetniških izobraževalnih centrov in drugih oblik povezovanja izobraževalne sfere z gospodarstvom,
- kreiranje in prenos znanja znotraj in med podjetji,
- spodbujanje in promocija sodobnih načinov dela in prilagajanje obstoječih delovnih mest,
- programi za dvig kompetenc mladih in drugih zaposlenih ter prenos izkušenj,
- izvajanje kompetenčnih centrov za razvoj kadrov (KOC) kot mehanizma za pospešen razvoj kadrov,
- vzpostavitev sodelovalnega modela med srednješolskimi programi in gospodarstvom v regiji (npr. v okviru ICST).

Ukrep 6.1.4 Razvoj kadrov za potrebe gospodarstva		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2020	Pričakovana vrednost 2027
Št. tehničnih kadrov (diplomanti in maturanti, ki so končali tehnične programe, skupaj s PTI) (Vir: ŠC Postojna, SGLŠ, 2020)	216	240
Število delodajalcev vključenih v regijsko štipendijsko shemo (vir: RRA, 2020)	96	130

6.1.5 Internacionalizacija regije

Namen ukrepa je spodbujanje vključevanja podjetij v regiji v **globalne verige vrednosti** in **povečanje naložb v regiji**.

Cilji ukrepa:

- vzpostaviti učinkovit ekosistem za podporo internacionalizaciji in privabljanju naložb,
- spodbujati internacionalizacijo regijskih podjetij,
- spodbujati tuje in domače naložbe v regijske projekte,
- dvigniti privlačnost regije za investitorje.

Aktivnosti:

- vzpostavitev systemskega regijskega pristopa k internacionalizaciji in privabljanju naložb (npr. z izdelavo strategije za internacionalizacijo regije, krepitev kompetenc in povezav), krepitev sodelovanja z nacionalnimi institucijami za promocijo gospodarskih priložnosti
- izvajanje aktivnosti, usmerjenih v pospeševanje internacionalizacije (podpora podjetjem pri vstopu na tuje trge, podpora pri oblikovanju mednarodnih razvojnih partnerstev, promocija internacionalizacije itd),
- promocija regije in regijskih podjetij z namenom privabljanja investicij v regijo,
- izboljšanje infrastrukture, dostopnosti in privlačnosti regije,
- izboljšanje infrastrukture v ekonomsko-poslovnih conah v regiji in učinkovito upravljanje poslovnih con na ravni regije (glej tudi ukrep 6.1.3),
- vzpostavitev platforme za privabljanje investicij v regijo.

Ukrep 6.1.5 Internacionalizacija regije		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2020	Pričakovana vrednost 2027
Delež prodaje podjetij na tujih trgih (vir: SKEP GZS, 2019)	49,9 %	61,89 %
Vrednost tujih investicij v regiji v mio EUR (Vir: RRA, 2020)	0	10
Število novih gospodarskih investicij (Vir: RRA, 2020)	0	10

6.1.6 Trajnostno upravljanje destinacije Zeleni kras

Namen ukrepa je **povečati učinkovitost upravljanja trajnostnega turizma** v destinaciji Zeleni kras in **povečati dodano vrednost v turizmu**. Model upravljanega trajnostnega turizma predvideva sledenje naslednjim specifičnim ciljem:

Cilji ukrepa:

- krepiti upravljavsko vlogo destinacijske organizacije,
- spodbuditi vlaganja v razvoj avtentičnih, butičnih turističnih doživetij,
- zmanjšati sezonski značaj panoge,
- povečati povpraševanje izven osrednjih turističnih centrov,
- dvigniti kakovost turističnih produktov in nastanitev, vključevanje v zeleno shemo turizma,
- inovirati turistično ponudbo,
- obnoviti, ohraniti in oživiti kulturno dediščino, izkoriščanje njenega potenciala za turizem in razvoj regije.

Aktivnosti:

- povezovanje ponudnikov, razvoj kakovostne in inovativne turistične ponudbe ter njeno vključevanje v ponudbo destinacije Zeleni kras,
- nadgradnja modela sodelovanja med ključnimi deležniki na ravni destinacije (pretok informacij, sodelovanje, odločanje, načrtovanje) in kadrovska krepitev DMO,
- nadgradnja rednega sistema usposabljanja človeških virov na destinaciji – capacity building (definiranje potreb, modela izvedbe),
- priprava nove razvojno-trženjske strategije turizma na ravni destinacije (2021-2027), ki naj bo vpeta v načrte občin in turističnega gospodarstva in bo vključevala skupno vizijo za razvoj destinacije na trajnosten način, s pozitivnimi vplivi na naravno in družbeno okolje in za pozitivne učinke na vse ključne skupine deležnikov (prebivalci, podjetja in obiskovalci),
- aktivno izvajanje zelene sheme slovenskega turizma na občinskih in regijski/destinacijski ravni,
- urejanje prometa na območju znamenitosti v skladu z načeli trajnostne mobilnosti in dostopnosti,
- krepitev destinacijske znamke Zeleni kras in re-definiranje arhitekture znamk,
- konstantno in okrepljeno zagotavljanje digitalne podpore destinaciji in turističnemu sektorju,
- izvajanje nadzora in upravljanja s tokovi obiskovalcev,
- inoviranje in implementacija naravne in kulturne dediščine (snovne in nesnovne) v turistične proizvode z vključevanjem kulturnih in kreativnih industrij,
- varovanje in ohranjanje kulturne dediščine (vključno z obnovo in oživiljanjem objektov kulturne dediščine),
- razvoj trajnostnih in inovativnih produktov na področju turizma (npr. z digitalizacijo, novimi poslovnimi modeli kot odgovor na spremembe zaradi epidemije, nove potovalne navade itd.).

Ukrep 6.1.6 Trajnostno upravljanje destinacije Zeleni kras		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Število zaposlenih na področju upravljanja destinacije Zeleni kras (Vir: RRA Zeleni kras, 2019)	2	6
Povprečna dosežena cena turističnih nastanitev v EUR (Vir: RRA Zeleni kras, spletni rezervacijski sistemi, 2019)	40	56
Povprečna doba bivanja turistov v dnevih (Vir: SURS, 2019)	1,5	2
Število prihodov turistov v 2. in 4. četrtletju (Vir: SURS, 2019)	59.802	100.000
Število turističnih nočitev v 2. in 4. četrtletju (Vir: SURS, 2019)	91.419	200.000
Dodana vrednost na zaposlenega v EUR v panogi gostinstvo in turizem (vir: GZS, 2019)	64.913	78.000

6.2 Razvoj zelene in nizkoogljične Primorsko-notranjske regije

Prioriteta je usmerjena v zagotavljanje visoke **kakovosti bivanja in ohranjenosti naravnih virov** ter **prehod na nizkoogljično družbo** ob hkratnem prilagajanju na podnebne spremembe. V Primorsko-notranjski regiji je bilo v preteklih letih veliko vlaganj v gospodarsko javno infrastrukturo, predvsem na področju odpadnih voda in boljše oskrbe s pitno vodo. Izzivi za prihodnje obdobje se nanašajo na čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah pod 2000 PE, pa tudi pri zmanjševanju izgub na obstoječih vodovodih, ki datirajo v začetek 20. stoletja.

Za prehod na nizkoogljično družbo bo treba povečati energetske samooskrbo z energijo iz obnovljivih virov ter povečati delež javnega prevoza za doseganje bolj trajnostne mobilnosti. Predvsem v padavinskem režimu se že kažejo posledice podnebnih sprememb. Povečanje razumevanja teh procesov in preprečevanje tveganj in krepitev odpornosti regije na naravne nesreče je zato ena ključnih usmeritev pri razvoju zelene in nizkoogljične Primorsko-notranjske regije. Z zelenimi infrastrukturami v mestnih naseljih želimo povečati kakovost bivanja občanov in dvigniti zavest o pomembnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Cilji prioritete so:

- zagotoviti visoko kvaliteto površinskih in podzemnih voda,
- povečati rabo obnovljivih virov energije,
- izboljšati naravno okolje v dobrem stanju,
- okrepiti pomen ekonomske in socialne funkcije gozdov,
- zagotoviti ohranjanje naravnih danosti v regiji, povečati delež zelene infrastrukture,
- krepiti zavedanje o podnebnih spremembah in prilagajanja podnebnim spremembam,
- povečati delež krožnega gospodarstva v regiji (glej tudi prioriteto 1),
- povečati delež trajnostne mobilnosti.

Prioriteta 2 Razvoj zelene in nizkoogljične Primorsko-notranjske regije		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2016	Ciljna vrednost 2027
Ekološki odtis ⁹ na prebivalca (gha)	5,25	zmanjšanje
Biokapaciteta na prebivalca (gha)	8,02	ohranjanje

Predlagani ukrepi so predstavljeni v nadaljevanju.

6.2.1 Varovanje naravnih virov

Namen ukrepa je **zagotavljanje varovanje naravnih virov** in njihova racionalna raba.

Cilji ukrepa:

- zagotoviti kakovostno čiščenje odpadnih voda,
- izboljšati oskrbo s pitno vodo,

⁹ Opomba: Z ekološkim odtisom merimo človekove potrebe po naravnih virih oziroma biološko produktivnih površinah in jih primerjamo z biološko zmogljivostjo, to je biokapaciteto. Glej [UMAR](#).

- izboljšati upravljanje z vodotoki ne glede na lastništvo površin lastnikov,
- zmanjšati količine odpadkov na izvoru,
- zagotoviti rezervne vodne vire za vse prebivalce regije.

Aktivnosti:

- dograjevanje sistema odvajanja in čiščenja odpadnih voda na vseh območjih poselitve v regiji, posebej čiščenja odpadnih voda za manjše aglomeracije,
- izgradnja in obnova rezervnih vodnih virov,
- izvajanje aktivnosti za ozaveščenost gospodinjstev za pravilno ravnanje z odpadki (povečevanje ločenega zbiranja odpadkov in višanje ravni ponovne uporabe) ter zmanjšanje količine odpadkov na izvoru,
- učinkovito upravljanje z javno komunalno infrastrukturo.

Ukrep 6.2.1. Varovanje naravnih virov		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Delež površinskih vodnih teles, ki dosega dobro stanje voda (vir: ARSO, 2019)	Vsa merilna mesta	Vsa merilna mesta
Delež podzemnih vodnih teles, ki dosega dobro stanje voda (vir: ARSO, 2019)	Vsa merilna mesta	Vsa merilna mesta
Voda dobavljena gospodinjstvom iz javnega vodovoda na prebivalca [m ³] (vir: SURS, 2019)	36,5	30
Nastali komunalni odpadki [kg/prebivalca na leto] (vir: SURS, 2019)	484	400
Ločeno zbrani komunalni odpadki [% od vseh nastalih komunalnih odpadkov] (vir: SURS, 2019)	73,4	85
Odloženi komunalni odpadki [kg/prebivalca na leto] (vir: SURS, 2019)	82	20
Sredstva, namenjena za investicije v varstvo okolja (% od regionalnega BDP) (vir: SURS, 2019)	0,1	0,5
Sredstva, namenjena za investicije v varstvo okolja (% od vseh investicij) (vir: SURS, 2019)	0,6	1

6.2.2 Energetska učinkovitost in spodbujane rabe obnovljivih virov energije

Namen ukrepa je prispevati k bolj **nizkoglejčni regiji**.

Cilji:

- spodbujati naložbe v večjo energetska učinkovitost,
- povečati delež proizvodnje energije iz OVE,
- povečati rabo energije iz obnovljivih virov.

Aktivnosti:

- naložbe v povečanje energetske učinkovitosti javnih in zasebnih stavb,

- spodbujanje prehoda na OVE in samooskrba energije iz OVE s postavitvijo sončnih elektrarn na strehe javnih in zasebnih stavb, postavitve manjših vetrnih elektrarn in z večjim izkoristkom geotermalne energije,
- izgradnja oz. širitev sistemov daljinskega ogrevanje na lesno biomaso v strnjenih naseljih, s priklopom javnih in zasebnih odjemalcev,
- prenove javne razsvetljave z uvedbo pametnih, digitalnih rešitev,
- ozaveščanje o pomenu energetske učinkovitosti v vsakdanjem življenju.

Ukrep 6.2.2. Energetska učinkovitost in spodbujanje rabe obnovljivih virov energije		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Vsebnost ogljika v oskrbi z energijo (t/toe) (vir: SURS, 2019, kazalnik za Slovenijo)	2,10	1,6
OVE skupni delež (%) (vir: SURS, 2019, kazalnik za Slovenijo)	21,97	28

6.2.3 Prilagajanje podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj ter krepitev odpornosti na nesreče

Namen ukrepa je povečati razumevanje podnebnih sprememb in **krepitev odpornost regije** nanje.

Cilj:

- povečati razumevanje procesov, ki odražajo podnebne spremembe oziroma so njihova posledica in krepitev odpornosti nanje,
- preprečevanje oz. zmanjševanje tveganj, ki jih prinašajo podnebne spremembe,
- krepitev sposobnosti za obvladovanje naravnih nesreč.

Aktivnosti:

- izvajanje dejavnosti za povečanje ozaveščenosti prebivalcev regije, gospodarstva in lokalnih skupnosti o podnebnih spremembah, posledicah za regijo in možnih omilitvenih ukrepih,
- urejanje pritokov rek in glavnih tokov z razbremenilniki za ekstremne vremenske pojave,
- pridobivanje informacij o gibanju podzemnih voda na območju regije in vzpostavitev sistema obveščanja v primeru dviga talnih voda,
- vključevanje podnebnih vidikov v sektorske razvojne dokumente na lokalni in regionalni ravni,
- spodbujanje naložb v krepitev odpornosti na podnebne spremembe v sektorju kmetijstva, gozdarstva, turizma idr.,
- spodbujanje naložb v dejavnosti zaščite in reševanja.

6.2.4 Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti in razvoj zelene infrastrukture v urbanem okolju

Namen ukrepa je zagotavljati **visoko stopnjo ohranjenosti narave** in povečati **kakovost življenja v urbanih sredinah**.

Cilji:

- ohraniti in izboljšati stanje v zavarovanih območjih narave na območju regije,
- ohraniti oz. povečati biotsko raznovrstnost na območju regije,
- povečati število primestnih območij, opremljenih z zeleno infrastrukturo.

Aktivnosti:

- izvajanje vsebin, namenjenih zaščiti biotske raznovrstnosti, ohranjanju oz. izboljšanju ugodnega stanja habitatov na območjih NATURA 2000 v skladu z vsebinami v Programu upravljanja Natura 2000 območij (PUN),
- izvajati renaturacijo in revitalizacijo vodotokov, travnišč, mokrišč in drugih habitatov, kjer je to potrebno,
- dejavnosti za zmanjševanje oz. preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst,
- vključevanje lastnikov gozdov v gozdnogospodarsko načrtovanje in varovanje gozdov,
- povezovanje lastnikov gozdov (npr. strojni krožki) in njihovo usposabljanje,
- dejavnosti ozaveščanja prebivalcev o pomenu ohranjanja narave,
- izvajati projekte upravljanja NATURE 2000,
- vzpostavljati zelene infrastrukture v mestnih naseljih.

Ukrep 6.2.5 Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Število objektov zelene infrastrukture (Vir: Občine, 2020)	1	4
Število izvedenih projektov v skladu s PUN (Vir: Občine, 2020)	1	2
Število izvedenih renaturacij in revitalizacij vodotokov (Vir: Občine, 2020)	1	1

6.3 Izboljšana mobilnost in prometna povezanost regije

Primorsko-notranjska regija je ena izmed najmanj poseljenih slovenskih regij, za katero je značilna tudi relativno visoka razpršenost naselij, posledično pa otežena dostopnost in zato mestoma tudi šibkejši razvoj območja. Glede na navedeno in skladno z regijsko horizontalno usmeritev v spodbujanje trajnostnega razvoja je zato nujno zagotoviti boljše **povezanost in dostopnost območij**, vendar ob hkratnem upoštevanju učinkov tovrstnih posegov v okolje.

Ključni cilji prioritete so:

- izboljšati povezanost in dostopnost (znotraj) regije in s tem zagotoviti skladen regionalni razvoj,
- izboljšati dostopnost regije do avtocestnega omrežja,
- dvigniti kakovost javnega potniškega prometa,
- spodbuditi razvoj trajnostne mobilnosti,
- zagotoviti maksimalen dostop do širokopasovnih povezav.

Prioriteta 3 Izboljšana mobilnost in prometna povezanost regije		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2020	Pričakovana vrednost 2027
Izgrajena avtocestna povezava (v km) (Vir: MZI)	26,9	70

Predlagani ukrepi so:

6.3.1 Razvoj prometne infrastrukture

Namen ukrepa je prispevati k večji **povezljivosti naselij v regiji in navzven** ter tako krepiti njeno **privlačnost za gospodarski razvoj in bivanje**.

Cilj:

- povečati mrežo kakovostnih prometnih povezav,
- povečati varnost prometne infrastrukture,
- povečati ozaveščenost udeležencev v cestnem prometu.

Aktivnosti:

- izgradnja avtocestne povezave Jelšane-Primorska avtocesta,
- izgradnja potrebnih obvoznic z namenom razbremenitve obstoječih cestnih povezav skozi naselja (npr. v občini Pivka),
- modernizacija, rekonstrukcija, gradnja/novogradnja in obnova državnih, lokalnih cest in javnih poti,
- modernizacija in rekonstrukcija obmejnih in čezmejnih cest ter premostitvenih objektov,
- izgradnja objektov na cestni infrastrukturi,
- uvajanje pametnih tehnologij za optimizacijo procesov in obveščanje v prometu,
- ozaveščanje o varnosti v cestnem prometu,
- izboljšanje varnosti v cestnem prometu (kritične črne točke v regiji),
- urejanje kritičnih točk tranzitnega in tovornega prometa,
- preusmeritev tovornega prometa na železniške povezave,
- modernizacija železniških povezav v regiji (obnova vozne mreže, elektrifikacija, vzpostavitev vozni redov, nadgradnja varnosti v žel. prometu, obnova železniških prog ...).

Ukrep 6.3.1. Razvoj prometne infrastrukture		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Št. km novih cestnih povezav (Vir: MZI)	1.276.587	1.400.000
Izgrajena avtocestna povezava (v km) (Vir: MZI)	26,9	70
Izgrajene obvozne ceste (Vir: DRSI, Občine, RRA)	1	2
Dolžina obnovljenih železniških povezav (km) (vir: SŽ)	0	20

6.3.2 Ureditev javnega prometa ter vzpostavitev novih oblik trajnostne mobilnosti

Namen ukrepa je **prispevati k bolj nizkoogljični regiji** s spodbujanjem **trajnostne mobilnosti**.

Cilj:

- zagotoviti kakovosten in dostopen javni potniški promet za prebivalce Primorsko-notranjske regije,

- zagotoviti ustrezno javno prometno infrastrukturo,
- uvesti nove, bolj trajnostne oblike mobilnosti.

Aktivnosti:

- vzpostavitev in/ali nadgradnja multimodalnih potniških in logističnih centrov,
- vzpostavitev in/ali nadgradnja sistemov za souporabo vozil (npr. koles, avtomobilov ...),
- vzpostavitev in/ali nadgradnja oblik mobilnosti na podeželju (prevozi na klic, sopotništvo ...),
- vzpostavitev ali dopolnitev obstoječe mreže kolesarskih površin in spremljajoče infrastrukture,
- vzpostavitev ali dopolnitev obstoječe mreže površin za pešačenje in spremljajoče infrastrukture,
- spodbujanje zmogljivosti upravljaljskih struktur v javnem prometu (izobraževanja in dvig kompetenc zaposlenih),
- izvajanje promocijskih aktivnosti za spodbujanje uporabe multimodalnih potovanj in rabe vozil na alternativni pogon,
- spodbujanje uporabe vozil na alternativne pogonske vire,
- prilagajanje voznega parka vozil javnega potniškega prometa v cestnem prometu, javnih gospodarskih službah in drugih javnih institucij najsodobnejšim okoljskim zahtevam,
- vzpostavljanje in/ali nadgradnja sistemov upravljanja z mirujočim prometom (npr. P+R, parkirna politika, digitalizacija upravljanja in informiranja, parkirišča za avtodome - PZA ...),
- vzpostavljanje in/ali nadgradnja javnih površin v smeri spodbujanja bolj trajnostnih načinov mobilnosti (npr. skupni prometni prostor, območja zaprta za motorni promet ...),
- razširjanje mreže javne polnilne infrastrukture za elektro mobilnost v občinskih središčih in večjih krajih (tudi v večstanovanjskih soseskah),
- ureditve kolesarnic in parkirišč P&R ob železniških postajah ter prostorov za izposojlo (npr. kolo, skiro ...),
- urejanje postaj in postajališč javnega potniškega prometa.

Ukrep 6.3.2. Ureditev javnega prometa, vzpostavitev zelene in trajnostne mobilnosti		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Št. električnih polnilnih postaj (Vir: RRA)	8	15
Št. novih ali izboljšanih multimodalnih povezav (Vir: RRA, Občine)	0	1
Št. novih območij mirujočega prometa P+R (Vir: RRA, Občine)	3	6
Št. razširjenih območij mirujočega prometa P+R (Vir: RRA, Občine)	0	3

6.3.3 Zagotavljanje digitalne povezanosti regije

Namen ukrepa je zagotoviti ustrezen dostop do **širokopasovnih omrežij na območjih poseljenosti** in vzpostaviti osnovo za gospodarski in družbeni razvoj ter digitalno transformacijo.

Cilj:

- izboljšati digitalno povezanost regije,
- usposobiti digitalne kompetence prebivalstva in zaposlenih.

Aktivnosti:

- gradnja odprtih širokopasovnih omrežij naslednje generacije,

- izgradnja potrebne infrastrukture za povezavo z omrežjem 5G,
- zagotovitev dostopa do povezljivosti, ki omogoča hitrost prenosa vsaj 100 Mb/s za vsa gospodinjstva in ki jo je mogoče nadgraditi vsaj na 1 Gb/s,
- zagotovitev dostopa do zelo zmogljive (gigabitne) povezljivosti za vse glavne spodbujevalce družbeno-ekonomskega razvoja, prometna vozlišča, ponudnike javnih storitev in za podjetja, ki slonijo na digitalnih tehnologijah,
- razvoj pripadajočih storitev za dvig digitalne povezanosti (npr. vzpostavitve platform za povečanje dostopnosti),
- izobraževanje splošne javnosti glede novih digitalnih tehnologij,
- podpora gospodarstvu za dvig kompetenc na področju digitalnih tehnologij,
- posodabljanje obstoječe IKT infrastrukture v javnih institucijah (računalniška oprema in viri, podatkovni centri, senzorji, brezžična oprema ...).

Ukrep 6.3.3. Zagotavljanje digitalne povezanosti regije		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Pokritost s širokopasovnimi omrežji (pokritost, hitrost prenosa podatkov) (vir: AKOS)	še ni na voljo	90 % uporabnikov
Pokritost mobilnih omrežij LTE/4G+	40 %	45 %
Pokritost s signalom 5G	0	45 %

6.3.4 Nadgradnja športno-rekreativne letališke infrastrukture in storitev

Namen ukrepa je **prispevati h kakovosti življenja in podpora razvoju turizma v regiji.**

Cilj: zagotoviti varno in zmogljivo športno-rekreativno letališko infrastrukturo in storitve

Aktivnosti:

- spodbujanje razvoja storitev na športno-rekreativnih letališčih,
- razvoj infrastrukture športnih letališč,
- krepitev zmogljivosti upravljavskih struktur (izobraževanja in dvig kompetenc),
- izboljšanje varnosti na področju športno-rekreativnega letalskega prometa.

Ukrep 6.3.4. Nadgradnja športno-rekreativne letališke infrastrukture in storitev		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Število novih trajnostnih storitev na področju športno-rekreativnega letalstva	0	1
Obnova in nadgradnja infrastrukture športnih letališč	0	1

6.3.5 Ureditev trajnostne mobilnosti na jezerih in rekah v turistično rekreacijske namene

Namen ukrepa je **prispevati h kakovosti življenja in podpora razvoju turizma v regiji.**

Cilj: urediti trajnostno mobilnost na jezerih in rekah.

Aktivnosti:

- krepitev zmogljivosti upravljaljskih struktur (priprava plovnih režimov, izobraževanja in dvig kompetenc),
- urejanje infrastrukture na jezerih in rekah (pomoli, čolnarne, izposoja plovil, dostopne povezave ...),
- izvajanje promocijskih aktivnosti za trajnostno mobilnost na jezerih in rekah,
- spodbude za nakup opreme in plovil za izvajanje trajnostne mobilnosti (tudi spodbujanje uporabe tipičnih lokalnih plovil – npr. drevak na Cerkniškem jezeru).

Ukrep 6.3.5. Ureditev trajnostne mobilnosti na jezerih in rekah		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Število infrastrukturno urejenih centrov na celinskih vodah (Vir: RRA)	0	2
Število plovnih režimov v izvajanju (Vir: RRA)	2	5

6.4 Socialna, privlačna in solidarna regija

Podobno kot večina slovenskih regij, se tudi Primorsko-notranjska regija v vedno večji meri sooča z **demografskim izzivom staranja prebivalstva** ter priseljevanja, ki vpliva na vse več družbenih sistemov: izobraževanje, zdravstvo, sociala, kultura. Vedno večji vpliv se kaže tudi v gospodarstvu, ki se sooča s pomanjkanjem ustrezne delovne sile, delno zaradi navedenega razloga, delno pa zaradi specifične geografske lege, ki omogoča hiter dostop do kar treh gospodarsko močnejših regij in dveh obmejnih območij.

Kot odgovor na opisano stanje je se regija usmerja v krepitev kadrovskega potenciala s ciljem:

- zagotoviti visoko usposobljeno delovno silo, prilagojeno potrebam regijskega gospodarstva,
- zagotoviti ustrezne pogoje za kakovostno delo in življenje, prilagojene potrebam prebivalstva,
- zagotoviti ustrezno socialno podporo ranljivim in marginaliziranim skupinam, z namenom dviga njihove socialne vključenosti in njihove aktivacije,
- izkoristiti potencial izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja za razvoj kompetentnega, zadovoljnega, zdravega in opravljenega prebivalstva,
- ohraniti zdravje prebivalstva Primorsko-notranjske regije, tako prek ustrezne zdravstvene infrastrukture in storitev kot preko zagotavljanja prostočasnih aktivnosti, ki prispevajo k fizičnem in psihičnem zdravju prebivalstva (kultura, šport),
- prilagoditi socialno-zdravstvene sisteme potrebam prebivalstva, z ustvarjanjem dodatnih kapacitet in inovativnih socialnih storitev.

Prioriteta 4 Socialna, privlačna in solidarna regija		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2015	Pričakovana vrednost 2027
Kazalnik regionalne blaginje (Vir: UMAR)	6,2	7,5

Predlagani ukrepi so predstavljeni v nadaljevanju.

6.4.1 Kakovost usposabljanja, izobraževanja in vseživljenjskega učenja

Namen ukrepa je zagotavljati pogoje za **razvoj človeških virov in krepitev kompetenc za digitalni in zeleni prehod.**

Cilji:

- dvigniti raven usposobljenosti prebivalstva za življenje in delo,
- spodbuditi razvoj ponudbe usposabljanja in izobraževanja v smeri prilagajanja potrebam gospodarstva in sodobne družbe,
- spodbuditi digitalizacijo v usposabljanju, izobraževanju in vseživljenjskem učenju.

Aktivnosti:

- razvoj kakovostnih programov usposabljanja in izobraževanja za krepitev kompetenc delo (strokovne kompetence, npr. posamezne sektorske kompetence, kompetence za raziskovalno-razvojno dejavnost itd.; kompetence, prilagojene potrebam sodobnega gospodarstva, ki ga označuje digitalizacija, krožno gospodarstvo, kreativne industrije, inovativnost itd.) in življenje v sodobni družbi (splošne kompetence, funkcionalna in digitalna pismenost),
- vključevanje prebivalstva v vseživljenjsko učenje z namenom krepitev ključnih kompetenc in življenjske vitalnosti,
- razvoj in modernizacija sistema izobraževanja in usposabljanja, vlaganja v izobraževalno infrastrukturo,
- vključevanje vsebin trajnostnega razvoja v vzgojo in izobraževanje, poklicno usposabljanju ter VŽU,
- aktivnosti krepitev znanje, ustvarjalnost in podjetniške miselnosti, s poudarkom na mladih,
- aktivnosti za krepitev sodelovanja med izobraževanjem in gospodarstvom,
- kreiranje in prenos znanja znotraj in med delovnimi organizacijami (npr. podpora pri izgradnji sistemov upravljanja z znanjem v organizacijah - spodbujanje razvoja upravljanja človeških virov v delovnih organizacijah, prilagajanja delovnih procesov in sistemov novim znanjem itd.),
- razvoj e-oblik izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine (npr. izobraževalni programi za povečanja informacijske pismenosti in veščin za večjo uporabo IKT) ter omogočen dostop do interneta.

Ukrep 6.4.1 Kakovost usposabljanja, izobraževanja in vseživljenjskega učenja		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Število diplomantov na 1.000 prebivalcev (Vir: SURS, 2020)	6,6	15
Število prebivalcev, vključenih v terciarno izobraževanje (Vir: SURS, 2020)	1.757	2.370

6.4.2 Izboljšanje učinkovitosti trga dela in dostopa do kakovostne zaposlitve

Namen ukrepa je zagotavljati **storitve za povečanje zaposljivosti in usposobljenosti aktivnega prebivalstva** glede na potrebe trga dela.

Cilj:

- izboljšati učinkovitost trga dela,
- izboljšati dostop do kakovostnih zaposlitev.

Aktivnosti:

- izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za učinkovito in hitrejše zaposlovanje ranljivih skupin, kot so starejši, nižje izobraženi, invalidi in neaktivni v njihovem obdobju delovne aktivnosti ter preprečevanje njihove dolgotrajne brezposelnosti,
- spodbujanje aktivnega zaposlovanja mladih (npr. z razvojem karijerne orientacije, s promocijo poklicev, z oblikovanjem in izvedbo ter spodbujanjem delovnih praks, programov mojstrstva, vajeništva itd.),
- spodbujanje prenosa znanj in veščin, tudi preko razvoja medgeneracijskega sodelovanja,
- razvoj programov za ohranitev posameznih skupin na trgu dela, še posebej tistih, katerih zaposlitev oziroma samozaposlitev je ogrožena ali začasna; programov za zmanjševanje in preprečevanje prekarnosti ter preprečevanje prehoda nazaj v brezposelnost za ciljne skupine, ki se soočajo z atipičnimi oblikami dela,
- spodbujanje razvoja kakovostnih delovnih mest v regiji (spodbujanje podjetij za zaposlovanje mladih raziskovalcev in krepitev razvojnih oddelkov v podjetjih, izvajanje programov za dvig kompetenc mladih in zaposlenih ter programov, ki bodo izboljšali zadovoljstvo z delovnimi mesti, izboljšanje ponudbe kakovostnih delovnih mest na področju orodjarske industrije z npr. kompetenčnimi centri, oblikovanje kakovostnih delovnih mest v turizmu, razvoj programov, ki spodbujajo razvoj podjetniške miselnosti, spodbujanje job-shadowinga, izvajanje karijerne orientacije itd.),
- spodbujanje ustvarjanja delovnih mest na novih področjih (zelena in bela delovna mesta) (npr. z izvedbo razvojnih projektov, ki bodo spodbujali oblikovanje novih delovnih mest),
- spodbujanje delodajalcev za prilagajanje obstoječih delovnih mest zahtevam po trajnostnem razvoju (npr. s podporo pri izgradnji sistemov upravljanja z znanjem v organizacijah, s spodbujanjem razvoja upravljanja človeških virov v delovnih organizacijah, prilagajanja delovnih procesov in sistemov novim znanjem itd.),
- spodbujanje načrtovanje in upravljanje kompetenc že med šolanjem, prav tako v nadaljevanju med zaposlenimi.

Ukrep 6.4.2 Izboljšanje učinkovitosti trga dela in dostopa do kakovostne zaposlitve preko infrastrukture, programov in socialnih inovacij

KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Stopnja registrirane brezposelnosti (vir: ZRSZ, 2020)	7,2 %	6,6 %
Odstotek brezposelnih v starostni skupini nad 50 (vir: ZRSZ, 2020)	9,3 %	7,8 %
Stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi (15-29 let) (vir: SURS, 2020)	19 %	15 %
Delovne migracije izven regije (vir: SURS, 2020)	40,6 %	35 %
Število štipendistov vključenih v regijsko študentsko shemo (vir: RRA, 2020)	293	310

6.4.3 Vključujoča in privlačna regija

Namen ukrepa je v regiji zagotavljati visoko stopnjo **socialne vključenosti, aktivnega državljanstva in kakovosti življenja za vse generacije.**

Cilj:

- povečati socialno vključenost prebivalstva,
- zagotoviti pogoje za kakovostno delo in življenje v regiji,
- povečati privlačnost regije za delo in življenje mladih (izobraženih) iz regije,
- ohraniti visoko raven zdravja prebivalcev,
- spodbuditi dostopnost, kreativnost in raznovrstnost na kulturnem področju,
- spodbuditi aktivnosti za kakovostno ohranjanje in revitalizacijo kulturne dediščine.

6.4.3.1 Podukrep: Socialna vključenost

Aktivnosti:

- razvoj in implementacija programov in iniciativ za aktivno vključevanje ranljivih socialnih skupin v družbo, vseživljenjsko učenje in na trg dela (npr. ustanavljanje invalidskih podjetij, spodbujanje sezonskega zaposlovanja),
- aktivnosti za izboljšanje izobrazbene strukture beguncev in migrantov ter povečevanje njihove zaposljivosti in integracije v skupnost (npr. aktivno sodelovanje s šolami, ljudskimi univerzami, CSD, NVO, uradi za delo ipd.),
- razvoj storitev za aktivnejše vključevanje oseb, ki so prikrajšane ali tvegajo socialno izključenost (pomoč na domu, bivalne enote, skrb za brezdomce, ...),
- izvajanje projektov, ki preprečujejo diskriminacijo in omogočajo integracijo predstavnikov različnih ranljivih skupin v družbo,
- spodbujanje vključevanja prebivalstva v programe za aktivno državljanstvo,
- spodbujanje medkulturnega dialoga,
- spodbujanje investicij za povečevanje dostopnosti ljudi s posebnimi potrebami,
- nadgradnja obstoječih in razvoj novih socialnih storitev (npr. ustanavljanje centrov za zmanjševanje odvisnosti od drog, zagotavljanje mrež za žrtve nasilja, dolgotrajna oskrba),
- spodbujanje socialnih inovacij (promocijske aktivnosti, vzgojno-izobraževalne aktivnosti).

6.4.3.2 Podukrep: Privlačna regija

Aktivnosti:

- spodbujanje medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja (promocijske aktivnosti, vzgojno-izobraževalne aktivnosti, izvajanje programov medgeneracijskega sodelovanja in sosedskega druženja, ustanavljanje medgeneracijskih centrov),
- ustvarjanje pogojev za psihološki, telesni in intelektualni razvoj mladih, tudi tistih iz socialno ranljivih družin (delovanje mladinskih centrov ter nudenje podpornih storitev za mlade, dodatna pomoč - učna, psihološka mladim iz socialno ranljivih skupin, spodbujanje vključevanja v športne in kulturne aktivnosti),

- zagotavljanje dostojnega preživljanja starosti z razvojem različnih oblik pomoči ter ostalih storitev za starejše (domovi za starejše, enakost v dostopu do storitev, e-oskrba na daljavo, zmanjševanje revščine starejših ipd.),
- spodbujanje aktivnega staranja in aktivnega vključevanja starejših v vse sfere družbenega življenja (npr. z zagotavljanjem osebne in premoženjske varnosti, spodbuda aktivnostim za izboljšanje socialnega položaja prebivalstva na podeželju, prilagodljivost obstoječe ponudbe in programov potrebam in zmogljivostim starejših, izdelava regijske strategije in programov za spodbujanje aktivnega vključevanja starejših),
- spodbujanje enakosti med spoloma na različnih življenjskih področjih (žensko podjetništvo, vključevanje žensk v netradicionalne ženske poklice, spodbujanje enakovrednejše skrbi za otroke...),
- ustvarjanje pogojev za uspešno usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja (otroško varstvo, skrb za starejše sorodnike, dostop do kulturnih storitev, preživljanje prostega časa itd.),
- razvoj učinkovite stanovanjske politike (npr. z razvojem regijske strategije),
- vlaganja v infrastrukturo varovanih stanovanj in namestitvev,
- vlaganja v ostalo stanovanjsko infrastrukturo.

6.4.3.3 Podukrep: Aktivna in kulturna družba

Aktivnosti:

- razvoj kulturnih, športnih in drugih dejavnosti za kakovostno preživljanje prostega časa,
- spodbujanje prostovoljskega dela (promocijske aktivnosti, povezovanje različnih razvojnih akterjev v partnerstva za prostovoljsko delo, vzgojno-izobraževalne aktivnosti),
- spodbujanje aktivne vključenosti mladih (aktiven mladinski sektorj) (npr. mladinski centri, medgeneracijsko sodelovanje mladih, šport kot pot za ohranjanje zdravja in krepitev socialnih stikov, informiranje o formalnih in neformalnih možnostih izobraževanja ter zaposlovanja itd.),
- spodbujanje in razvijanje kakovostne kulturne produkcije in raznolikih kulturnih projektov (vzdrževanje in nadgradnja obstoječe kulturne infrastrukture, vzpostavitev regijskih kulturnih projektov, prireditvev, sodelovanje z gospodarstvom, podpora kreativnim industrijam),
- povezovanje akterjev in koordinacija na področju kulture z namenom kadrovske krepitve organizacij, pridobivanja sredstev za kulturo, oblikovanja skupnih projektov, spodbujanje podpornega okolja za razvoj kulture (npr. ustanovitev mediatorskega telesa, strokovnega organa delujočega znotraj regijskega povezovanja; ustanovitev zagovorniškega organa za pridobivanje državnih sredstev za vlaganja v kulturo in regionalni razvoj kulture),
- zagotavljanje dostopnosti kulturnih objektov in površin, namenjenih kulturni ponudbi za vse družbene skupine (z upoštevanjem značilnosti ljudi s posebnimi potrebami),
- spodbujanje kreativnih industrij (npr. ustanovitev info točke za tovrstne industrije, prijave na razpise, promocija dobrih praks...),
- kakovostno ohranjanje in revitalizacija kulturne dediščine ter njene prepoznavnosti (npr. »oživitev« obnovljenih objektov kulturne dediščine, oblikovanje in dodajanje novih vsebin),
- sodelovanje med občinami Primorsko-notranjske regije in strokovnimi kulturnimi institucijami ter gospodarstvom pri revitalizaciji kulturne dediščine, vzpostavljanje kakovostnih primerov ohranjanja, prezentacije, integracije dediščine v širšo skupnost in gospodarstvo (podjetništvo, turizem, razvoj obrti, kreativnih industrij), ki bodo tudi zgled za ostale deležnike,

- spodbujanje kakovostne in kreativne interpretacije dediščine (vzpostavljanje kakovostnih primerov ohranjanja, prezentacije, integracije dediščine, ki bodo tudi zgled za ostale deležnike na področju kulturne dediščine v regiji),
- ureditev pogojev za valorizacijo zaščitene/nezaščitene naravne in kulturne dediščine;
- prenos dediščinskega znanja na npr. mlajše generacije, obrtnike, podjetnike;
- oblikovanje javno-zasebnih partnerstev pri investicijah v objekte kulturne dediščine;
- promocijske in vzgojno-izobraževalne aktivnosti za razvijanje kvalitet in ozaveščenosti javnosti o pomenu in vrednotah kulture in kulturne dediščine;
- vzpostavljanje in nadgradnja obstoječih kulturnih poti, mrež in drugih oblik interpretacije, popularizacije in prezentacije kulturne dediščine,
- spodbujanje medkulturnega povezovanja - mednarodno in regijsko sodelovanje na področju kulture,
- delo z mladimi na področju kulture z namenom razvoja kakovostnih ustvarjalcev ali publike, kar bo vplivalo na kakovost kulturne produkcije in njeno prezentacijo,
- prilagajanje digitalnemu premiku in spodbujanje rabe digitalnih tehnologij za produkcijo, distribucijo in (upo)rabo,
- spodbujanje uvajanja novih poslovnih modelov na področju financiranja, vodenja in promocije kulture ter zagotavljanja inovativnih poslovnih znanj.

Ukrep 6.4.3. Vključujoča in privlačna regija		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Stopnja tveganja socialne izključenosti (Vir: SURS, 2020)	14,7	11,7

6.4.4 Zdravo in aktivno življenje ter kakovost življenja v regiji

Namen ukrepa je zagotavljati **kakovostno zdravstveno varstvo** in **promocijo zdravega življenjskega sloga vseh generacij**.

Cilj:

- vzpostaviti pogoje in infrastrukturo za zdravo in aktivno ter kakovostno življenje prebivalcev Primorsko-notranjske regije skozi celotni življenjski cikel.

Aktivnosti:

- vlaganja v zdravstveno infrastrukturo,
- spodbujanje razvoja novih in inovativnih socialnih in zdravstvenih storitev (npr. razvoj dolgotrajne oskrbe na domu, dnevni centri za starostnike itd.),
- modernizacija zdravstvenih in socialnih storitev (tudi z uporabo IKT),
- zagotavljanje alternativnih programov za povečanje dostopa zdravstvene oskrbe ranljivim skupinam (npr. vzpostavitev mobilne zdravstvene ambulante),
- zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev za krepitev zdravja in za povečanje socialne vključenosti ter zagotavljanje zdravega staranja (dnevni centri, razvoj preventivnih programov za krepitev in ohranjanje zdravja, programi za preprečevanje vseh vrst odvisnosti itd.),

- spodbujanje investicij v dolgotrajno oskrbo starejših (npr. izgradnja namestitvenih kapacitet socialne infrastrukture kot so domovi za ostarele, negovalni domovi/ bolnišnice), s poudarkom na specifičnih bolezenskih stanjih (npr. demenca),
- krepitev in promocija zdravja (podpora preventivnim programom za gibanje in rekreacijo, ki krepijo kakovost življenja populacije v vseh obdobjih, krepitev zdravega življenjskega sloga),
- spodbujanje povezanosti med področjem zdravstva ter zaščite in reševanja (prvi posredovalci, uporaba defibrilatorja, mreža, izobraževanje ipd.).

Ukrep 6.4.4 Zdravo in aktivno življenje ter kakovost življenja		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Število zdravnikov na 100.000 prebivalcev (Vir: NIJZ 2020)	133,7	160
Število zobozdravnikov na 100.000 prebivalcev (Vir: NIJZ 2020)	56,5	70
Število medicinskih sester na 100.000 prebivalcev (Vir: NIJZ 2020)	219,00	230

6.4.5 Nevladni sektor kot razvojni potencial regije

Cilji:

- izboljšati prepoznavnost in krepitev vloge NVO pri načrtovanju razvojnih politik,
- izboljšati sodelovanje NVO v aktivnostih in projektih,
- povečati vključevanje NVO v medsektorska partnerstva,
- povečati zaposlovanje v NVO.

Aktivnosti:

- zagotovitev ustrezne evidence NVO; število NVO v regiji – strnjen seznam vseh NVO glede na vrsto (društvo, zavod, ustanova), št. NVO, ki ima pridobljen status v javnem interesu, aktivne NVO, št. zaposlenih v NVO, višina prihodkov, viri prihodkov, izvedeni projekti – tematika, višina sredstev, viri financiranja itd,
- koordinacija in razvoj programov in projektov NVO; tretji steber družbe – zasledovanje načela pluralnosti in demokracije v družbi, krepitev in ohranjanje družbene povezanosti, solidarnosti, blaginje, razvoja regije ipd. NVO so lahko podporno okolje za gospodarski in širši družbeni razvoj, prostovoljske organizacije kot priložnost za solidarno družbo,
- sodelovanje NVO pri načrtovanju javnih politik in njihovem izvajanju (spodbujati podporne mehanizme za NVO, vključno s stabilnim financiranjem in zagotavljanjem prostorov za NVO),
- spodbujanje vzpostavitve medsektorskih partnerstev, ki vključujejo NVO,
- vključevanje NVO v razvojne procese na naslednjih področjih: (1) človeški viri, (2) kultura, naravne znamenitosti, (3) razvoj podeželja, (4) kakovost življenja prebivalcev,
- razvoj rešitev za krepitev potencialov NVO na področju razvoja storitev in zaposlovanja (št. zaposlenih, nestabilnost financiranja, ni pripoznanja s strani lokalnih oblasti in javnih institucij; premalo sodelovanja z gospodarskim in lokalnim sektorjem; premalo sodelovanja z občinami, nizka profesionalizacija kadra v NVO, predsodki v zvezi z NVO – v smislu, da delo NVO ni strokovno delo) in aktivnosti za odpravo.

Ukrep 6.4.5 Nevladni sektor kot razvojni potencial regije		
KAZALNIK	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027
Število medresorskih partnerstev (Vir: BOREO)	0	20
Število zaposlenih v NVO (Vir: BOREO)	162	200

6.5 Skladen razvoj mest, mestnih naselij, naselij mestnih območij in podeželja

Medtem, ko so regijske prioritete od 1 do 4 vključevale obravnavo posameznih (sektorskih) področij razvoja, je v RRP nujno opredeliti tudi na celovit razvoj posameznih zaokroženih teritorialnih območij Primorsko-notranjske regije: mesta, mestna naselja, naselja mestnih območij in podeželje. Spodbuditi želimo celosten in uravnotežen ekonomsko-socialni razvoj, ki prinaša napredek celotnemu območju regije na širokem spektru vsebin. Tovrstna obravnava poudarja trajnostni, predvsem pa celostni razvoj omenjenih območij, s hkratnim upoštevanjem vseh, v prejšnjih prioritetah nagovorjenih izzivov, vendar s poudarkom na specifikah posameznega območja. Ob tem želimo zagotoviti takšen prostorski razvoj območja, ki bo odražal zastavljene cilje in bo udeleževal potrebe prebivalcev z umestitvijo pomembnih razvojnih priložnosti ter hkrati ohranil visok delež zavarovanih območij in ohranjene narave. Predstavljal bo podlago za občinske prostorske akte, za razvoj poselitve, gospodarske javne infrastrukture in ohranjanje krajinske identitete.

Cilji prioritete so:

- zagotoviti racionalen in dolgoročno vzdržen prostorski razvoj,
- povečati kakovost življenja in povezanost urbanih in podeželskih območij v regiji ter krepiti prostorsko identiteto regije s pripravo regionalnega prostorskega načrta,
- spodbuditi celostni ekonomsko-socialni razvoj v mestih, mestnih naseljih in podeželskih območjih z izvajanjem ukrepov, opredeljenih v lokalnih razvojnih strategijah, pripravljenih na ravni, ki je najbližje državljanom: to so razvojne strategije v obliki mehanizmov Celostne teritorialne naložbe (CTN), Dogovor za razvoj regije (DRR) in Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD),
- izkoristiti potencial za razvoj, tudi z vključevanjem funkcionalnih degradiranih območij.

Prioriteta 5. Skladen razvoj mest, mestnih naselij, naselij mestnih območij in podeželja		
KAZALNIKI	Izhodiščna vrednost 2022	Pričakovana vrednost 2027
Št. projektov financiranih iz DRR (Vir: RRA, 2022)	9	27
Vrednost sofinanciranja projektov iz DRR (Vir: RRA, 2022)	27.466.361 EUR	35.706.270 EUR
Št. projektov financiranih iz CLLD (Vir: RRA, 2022)	76	90
Vrednost sofinanciranja projektov iz CLLD (Vir: RRA, 2022)	4.122.816 EUR	4.947.380 EUR

Predlagani ukrepi so predstavljeni v nadaljevanju.

6.5.1 Regionalno prostorsko načrtovanje

Namen ukrepa je **zagotavljanje trajnostnega prostorskega razvoja in racionalne rabe prostora v regiji**. Regijski prostorski plan (RPP) je določen z zakonom o urejanju prostora in z njim se obvezno uskladijo in določijo zasnove prostorskih ureditev lokalnega pomena, ki segajo na območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin. RPP vsebuje usmeritve za prostorski razvoj regije, predvsem usmeritve za razvoj poselitve, za razvoj gospodarske javne infrastrukture in za urejanje krajine s poudarkom na ohranjanju krajinske identitete. Usmeritve se prednostno podajo glede na razvojne možnosti ali probleme v razvojni regiji.

Cilji:

- prispevati k dolgoročno usmerjenem načrtovanju rabe prostora v regiji,
- zmanjšati razpršenost prostorskega načrtovanja v regiji.

Aktivnosti:

- izvajanje prostorskega načrtovanja na ravni regije, vključno z izdelavo regionalnega prostorskega plana (RPP) za Primorsko-notranjsko regijo,
- izvajanje procesa usklajevanja državnih sektorskih politik in potreb lokalnega okolja,
- razvoj kompetenc v regiji na področju prostorskega načrtovanja,
- spodbujanje revitalizacije degradiranih območij na lokalni/regionalni ravni,
- umeščanje novih aktivnosti s prednostno prenovo razvrednotenih površin pred posegi v nepozidana zemljišča.

Ukrep 6.5.1. Regijsko prostorsko načrtovanje		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Izdelan regionalni prostorski plan (Vir: RRA, 2022)	0	1
Število revitaliziranih degradiranih območij (Vir: RRA, 2022)	0	5

6.5.2 Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij

Namen ukrepa je **prispevati k trajnostnemu razvoju urbanih naselij**, da postanejo dinamična razvojna središča in krepitev njihove vloge v širšem prostoru.

Cilj: zagotoviti skladnejši razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij ter prispevati k privlačnosti regije za delo in življenje.

Aktivnosti:

- izboljšanje upravljanja z gospodarsko javno infrastrukturo,
- spodbujanje trajnostnih oblik mobilnosti v mestnih naseljih in povezovanje s podeželjem,
- reševanje stanovanjske problematike in izboljšanje dostopnosti stanovanj,
- spodbujanje razvoja pametnih, zelenih in aktivnih mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij.

Ukrep 6.5.2. Trajnostni razvoj mestnih naselij in naselij mestnih območij		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Število novih stanovanj (Vir: RRA, 2020)	0	300
Število pametnih trajnostnih rešitev (Vir: RRA, 2020)	0	2

6.5.3 Trajnostni razvoj podeželja

Ključna usmeritev je spodbuditi **celostni razvoj območja z izvajanjem razvojne strategije** pripravljene po načelu »od spodaj navzgor« v okviru instrumenta lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD) ter povezovanje ruralnega območja z lokalnimi središči.

Cilji:

- spodbuditi trajnostni razvoj podeželja na temelju endogenih lokalnih potencialov,
- krepiti lokalno oskrbo za večjo prehransko varnost,
- razviti podeželje v privlačen in živahen prostor bivanja, ki zadovoljuje sodobne potrebe.

6.5.3.1 Podukrep: Podjetno in digitalno

Aktivnosti:

- spodbujanje podjetništva na podeželju in s podjetništvom povezanih kompetenc prebivalcev,
- razvoj produktov in storitev z dodano vrednostjo ter povezovanje med sektorji na podeželju,
- povezovanje in sodelovanje lokalnih ponudnikov pod skupno tržno znamko za skupni nastop na trgu,
- spodbujanje diverzifikacije, razvoj dopolnilnih dejavnosti, ustanavljanje mikro podjetij ter ustvarjanje novih delovnih mest (za mlade) na podeželju,
- digitalizacija in uporaba sodobnih tehnologij za razvoj pametnih vasi,
- usposabljanje in izobraževanje za razvoj pametnih vasi,
- razvoj ustrezne infrastrukture za trajnostni razvoj podeželja.

6.5.3.2 Podukrep: Zeleno in lokalno

Aktivnosti:

- krepitev lokalne proizvodnje hrane,
- razvoj krožnega kmetovanja (biogospodarstvo),
- spodbujanje predelave živil, vzpostavitev skupnih predelovalnih objektov ter usposabljanje za predelavo,
- ohranjanje biotske raznolikosti kulturnih rastlin,
- spodbujanje vključevanja v sheme kakovosti,
- smotno izkoriščanje naravnih virov s poudarkom na obnovljivih virih energije,
- spodbujanje investicij za prilagoditev kmetovanja in omilitev podnebnih sprememb,
- trajnostno kmetovanje za razvoj trajnostnega turizma na podeželju z ohranjanjem naravne in kulturne dediščine (razvoj novih programov, produktov in storitev s povezovanjem lokalnih ponudnikov območja)
- ohranjanje, varovanje in obnova kulturne in naravne dediščine podeželja
- razvoj trajnostnih oblik mobilnosti na podeželju.

6.5.3.3 Podukrep: Socialno in vključujoče

Aktivnosti:

- nadgradnja obstoječih in razvoj osnovnih storitev na podeželju, ki bodo upoštevale demografske, socialne in druge spremembe,
- uvajanje koncepta pametnih vasi,
- socialno vključevanje ranljivih skupin (predvsem starejših, upokojenih in samskih žensk) na podeželju, še posebej na redko poseljenem podeželskem območju
- spodbujanje vseživljenjskega učenja s ciljem prilagajanja na spremembe oz. ohranjanja samostojnosti posameznikov na podeželju,
- krepitev medgeneracijskega sodelovanja na podeželju.

Ukrep 6.5.3. Trajnostni razvoj podeželja		
KAZALNIK	Izhodiščno stanje 2020	Ciljna vrednost 2027
Št. podprtih in izvedenih projektov (Vir: LAS, AKTPR, MGRT, 2020)	0	35

7 OCENA FINANČNE VREDNOSTI RRP PRIMORSKO-NOTRANJSKE REGIJE ZA OBDOBJE 2021-2027

Grobo oceno finančne vrednosti izraženih razvojnih potreb Primorsko-notranjske regije v obdobju 2021-2027 smo ocenili na podlagi prejetih projektnih predlogov. Celotna vrednost znaša dobrih 306 mio EUR, pri čemer so zajeti predvsem projekti regionalnega pomena, kar je bil eden izmed kriterijev za vključitev projekta v RRP, vključeni pa so tudi nekateri predlogi čezmejnih projektov. V oceno vrednosti niso vključeni državni projekti, sektorski projekti ter regijski projekt nacionalnega pomena.

Tabela 6: Finančna ocena vrednosti RRP PNR 2021-2027

PRIORITETA RRP	CELOTNA VREDNOST PROJEKTOV (v EUR)	LASTNA SREDSTVA (v EUR)	DRUGI VIRI (v EUR)
GOSPODARSKI RAZVOJ PRIMORSKO-NOTRANJSKE REGIJE	65.327.787	9.799.168	55.528.619
RAZVOJ ZELENE IN NIZKOOGLJIČNE REGIJE	105.885.740	15.882.861	90.002.879
IZBOLJŠANA MOBILNOST IN POVEZANOST REGIJE	49.829.130	7.474.370	42.354.761
SOCIALNA, SOLIDARNA IN PRIVLAČNA REGIJA	82.330.000	12.349.500	69.980.500
SKLADEN RAZVOJ MESTNIH NASELIJ, NASELIJ MESTNIH OBMOČIJ IN PODEŽELJA	3.289.669	493.450	2.796.219
SKUPAJ	306.662.326	45.999.349	260.662.977

Podatki o vrednosti po posameznih ukrepih so navedeni v Programskem delu RRP.

8 OPREDELITEV IZVAJANJA RRP TER ORGANIZIRANOST SISTEMA SPREMLJANJA IN VREDNOTENJA RRP

Izvajanje RRP se v skladu z določili ZSRR uresničuje s teritorialnim mehanizmom Dogovor za razvoj regije, ukrepe pa izvajajo razvojni partnerji v regiji.

Dogovor za razvoj regije, ki ga bo skladno s predvidenim postopkom izbora prioriteten regijskih projektov pripravila RRA Zeleni kras, bo vseboval:

- povzetek RRP s predstavitvijo razvojnih specializacij regije, strateških razvojnih ciljev regije ter prioriteten in ukrepov;
- seznam prioriteten regijskih projektov, razvrščenih po prioriteti s podatki o nosilcih, imena projektov, finančno oceno posameznih projektov ter vire sredstev;
- seznam rezervnih projektov, razvrščenih po prioriteti s podatki o nosilcih, imenih projektov ter finančno oceno posameznih projektov in zbirnika po virih sredstev;
- opis meril za izbor in postopka izbora regijskih projektov;
- razvrstitev sektorskih projektov po prioriteti z utemeljitvijo;
- podrobno predstavitev posameznih projektov.

Projekti iz RRP bodo realizirani tudi s pomočjo finančnih virov kot npr.:

- Načrt za okrevanje in odpornost,
- Operativni program kohezijske politike 2021-2027 (VFO),
- Program razvoja podeželja 2021-2027,
- Operativni program za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo 2021-2027 (za projekte ribogojnic),
- čezmejni programi evropskega teritorialnega sodelovanja (Slovenija-Italija, Slovenija-Hrvaška in Slovenija-Avstrija),
- ostali programi evropskega teritorialnega sodelovanja (Interreg Adrion, Mediteran, Danube, Central Europe, Alpe, itd),
- drugi programi EU.

Za spremljanje izvajanja RRP je odgovoren Razvojni svet regije (RSR), ki bo sprejemal letna in končno poročilo o izvajanju RRP. Poročila pripravi RRA Zeleni kras. Letna poročila bodo predložena MGRT najkasneje v treh mesecih po koncu posameznega koledarskega leta, končno poročilo pa v šestih mesecih po poteku programskega obdobja. Letna in končno poročilo o izvajanju RRP bodo vključevala:

- kratek prikaz sprememb, ki so pomembne za izvajanje RRP ter njihov vpliv na doseganje ciljev RRP;
- napredek pri doseganju kvantificiranih ciljev z uporabo fizičnih in finančnih kazalnikov;
- dosežene učinke po izvedbi posameznih ukrepov in projektov;
- povzetek pomembnih težav pri izvajanju RRP in sprejete ukrepe za njihovo odpravo.

Vrednotenje bo izvajala RRA Zeleni kras samostojno oz. z zagotavljanjem neodvisnih izvajalcev vrednotenja za posamezne vsebine ali celoten program. Proces vrednotenja bo vključeval oceno uresničevanja projektov in bo temeljil na sodelovanju med RRA Zeleni kras ter RSR z odbori. Način organiziranja in kriteriji vrednotenja bodo sledili navodilom in smernicam MGRT ter resornih ministrstev.

9 OPREDELITEV SISTEMA INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP

Sodelovanje javnosti v pripravi RRP krepi usposobljenost in pripravljenost sodelujočih za soustvarjanje skupnih razvojnih ciljev, programov in ukrepov, s tem pa tudi povečuje soodgovornost za njihovo izvajanje. Sodelovanje predstavnikov različnih področij, zanimanj in območij prispeva k uravnoveženim razvojnim usmeritvam, saj omogoča zadovoljitev interesov večjega števila ljudi, upoštevanje več pogledov, mnenj, izkušenj in znanj. Vključevanje in sodelovanje javnosti zahteva tudi Uredba Komisije Evropske Skupnosti (št. 1159/2000) o ukrepih za informiranje in obveščanje javnosti, ko gre za finančno pomoč državam članicam iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada. Pomen sodelovanja javnosti je tudi v tem, da omogoči predstavitev tistih interesov in idej civilne družbe, ki imajo v postopku strokovne priprave in političnega usklajevanja manj možnosti sodelovanja, njihovo neupoštevanje pa bi lahko ogrozilo uresničljivost razvojnega programa ali njegovega posameznega ukrepa.

Cilj informiranja in obveščanja javnosti pri pripravi RRP je:

- povečati seznanjenost javnosti s postopki in cilji priprave RRP ter njegovo vsebino;
- spodbuditi različne segmente javnosti za sodelovanje pri pripravi, v postopku priprave pridobiti pripombe in predloge o gradivu, zagotoviti udeležbo javnosti na javnih predstavitev in obravnavah ter jim tako omogočiti soustvarjanje razvojnih usmeritev;
- krepiti pripadnost razvojnemu dokumentu ter tako zagotoviti podporo in vključevanje javnosti v pripravo in izvajanje ključnih regijskih projektov;
- spodbujati različne razvojne partnerje in ostale deležnike k medsebojnemu sodelovanju ter oblikovanju skupnih aktivnosti in projektov;
- vzpostaviti koordinirano in transparentno zbiranje projektnih idej in pripravo prednostnih regijskih projektov za izvajanje RRP v programskem obdobju 2014-2020.

V obdobju priprave osnutka RRP PNR smo v pripravo vključevali zainteresirane javnosti, tako splošno kot strokovno. Postopek priprave RRP je sicer potekal preko ključnih organov za pripravo RRP, to sta Svet regije (SR) in RSR z odbori. Sestava RSR se je med pripravo RRP spremenila, po konstituiranju nove sestave se je v pripravo RRP vključil tudi nov RSR, Odbori pa so vsebine obravnavali v stari in novi sestavi. Člani odborov so predstavniki strokovne javnosti, lokalnih skupnosti, regijskih institucij, razvojnih in izobraževalnih institucij ter gospodarstva in nevladnih organizacij. Pri informiranju najširše javnosti smo uporabljali medije, ki pokrivajo regijo, spletne strani RRA, spletne strani vseh šestih občin v regiji ter adreme, s katerimi razpolaga RRA Zeleni kras. Gradiva, ki so nastajala v postopku priprave RRP, so bila sproti objavljena na spletnih straneh RRA Zeleni kras. Potek priprave RRP je bil predstavljen na sejah SR in RSR, ki so odprte za javnost. Osnutek RRP je bil objavljen na spletnih straneh RRA Zeleni kras takoj po njegovi oddaji na MGRT. Dokument se je sproti dopolnjeval, večkrat je bila pozvana k posredovanju predlogov, pripomb in dopolnitev tudi strokovna javnost (RRM).

Za zagotavljanje partnerskega sodelovanja je bilo v postopku priprave RRP zagotovljeno obveščanje naslednjih skupin:

- lokalne in regionalne institucije,
- strokovne, razvojne, izobraževalne in raziskovalne institucije,
- gospodarstvo,
- predstavniki civilne družbe in nevladnih organizacij,
- resorna ministrstva.

Priprava RRP je poteka tudi preko delovnih in neformalnih sestankov, bodisi organiziranih s strani RRA Zeleni kras bodisi na pobudo drugih razvojnih partnerjev ali posameznikov.

Komunikacijska sredstva ter udejanjanje načela partnerstva in enakopravnosti so izbrana glede na vsebino, namen in ciljno skupino, ki sta ji informacija ali povabilo namenjena. Ključna komunikacijska sredstva so:

- spletne strani RRA Zeleni kras, Občin Primorsko-notranjske regije in regijskega stičišča nevladnih organizacij BOREO,
- spletne strani in Upravni odbor GZS Regionalne zbornice Postojna,
- publikacija s povzetkom RRP v slovenskem jeziku (pogojno tudi prevod v angleški jezik),
- članki in prispevki v različnih medijih (občinska glasila, regionalni časopisi, regionalne radijske in TV postaje),
- pisne informacije o ključnih dogodkih, posredovane preko elektronske pošte članom RSR, lokalnim skupnostim, odborov RSR, RRM, gospodarstvu in nevladnim organizacijam,
- regijski dogodki, na katerih bomo predstavili RRP, kasneje pa tudi njegovo izvajanje.

Enakopravnost, partnersko sodelovanje in zastopanost javnosti, lokalnih skupnosti in vključenost območij znotraj regije pa se bo še naprej zagotavljalo predvsem:

- z rednimi sejami SR, RSR in odborov RSR,
- s sodelovanjem RRA Zeleni kras v organih regije, tako na sejah SR kot tudi na sejah RSR,
- s predstavitvami gospodarstvu na organih GZS Regionalne zbornice Postojna ter organih Območnih obrtno-podjetniških zbornic v regiji,
- s sodelovanjem RRA Zeleni kras na regijskih in nacionalnih posvetih, delavnicah in ostalih dogodkih, organiziranih na pobudo razvojnih partnerjev.